

Master Thesis

Heropvoeders van de Straat

Sanae Bittich

Master Thesis

Heropvoeders van de Straat

Een onderzoek waarbij de rol en functie van sportleiders, met betrekking tot het vergroten van sociaal kapitaal van kinderen op playgrounds, onder de loep wordt genomen.

Sanae Bittich

studentnummer: 3313913
sannabittich@hotmail.com

Eerste Begeleider: Dr. Jeroen Vermeulen
Tweede Begeleider: Drs. Michel van Slobbe

Utrecht, 19 juni 2009

Universiteit Utrecht

Master Organisatie, Verandering en Management
Utrechtse School voor Bestuurs- en Organiseringswetenschappen

Voorwoord

Ik wil graag van deze gelegenheid gebruik maken om aan alle mensen mijn dank te betuigen die mij hebben geholpen bij de totstandkoming van dit onderzoeksrapport. Dit onderzoek heeft van hen allen een grote bijdrage gevraagd. Desondanks is de tijd aangebroken om mijn dank te betuigen aan de volgende personen voor hun bijdrage en steun, omdat ik het zonder hun niet voor elkaar had kunnen krijgen.

Om te beginnen wil ik mijn begeleider bedanken, de heer Jeroen Vermeulen. Ik heb je begeleiding als zeer enthousiast en ook rustgevend ervaren, waardoor je mij hebt geholpen om de richting in mijn onderzoek te kunnen bepalen in tijden dat ik door de bomen het bos niet meer zag. Je betrokkenheid bij dit onderwerp heb ik als zeer positief ervaren en ik had me dan ook geen betere begeleider kunnen wensen. Daarnaast wil ik ook de heer Chris Kaper bedanken, die vanuit het RKF intervenist is op playground de Gagel. Chris heeft mij geholpen bij mijn allereerste contacten met de sportleider van deze playground en heeft mij gedurende mijn oriëntatiefase op alle mogelijke manieren geholpen. Hiervoor mijn dank. Zeker niet onbelangrijk waren de sportleiders. Jullie wil ik enorm bedanken voor jullie openhartige gesprekken en jullie bereidheid om mij te allen tijde van informatie te voorzien en hierin een speciaal bedankje aan de scholarshipper/ sportleider van playground de Gagel. Zonder jullie positieve houding ten opzichte van mij was het me zeker niet gelukt om dit resultaat te kunnen neerzetten. Ook wil ik mijn werkgever Hogeschool Utrecht, in de persoon van Wim bedanken, die mij deze geweldige kans heeft geboden om deze studie te volgen. Wim enorm bedankt voor je steun en vertrouwen in mij, ik heb het altijd zeer gewaardeerd.

vervolgens wil ik mijn liefvallige papa en mama met heel mijn hart bedanken. Jullie hebben mij op alle mogelijke manieren gesteund, zowel mentaal als praktisch, zelfs op momenten dat jullie degene waren die mijn steun eigenlijk nodig hadden! Dit zal ik nooit vergeten. Jullie hebben me gemaakt tot de Sanae die ik nu ben en daarvoor mijn dank. At last but certainly not least wil ik mijn liefhebbende man, Mehdi, bedanken die mij door dik en dun heeft gesteund. Op alle mogelijke manieren heb jij mijn 'last' proberen te verlichten ondanks dat jij zelf in hetzelfde schuitje zat met de afronding van je eigen studie. Door een fulltime baan én een fulltime studie had ik weinig tijd over voor ons en vroeg ik op sommige momenten het onmogelijke van je. Desondanks ben jij mij met alle liefde blijven steunen. Ik prijs me gelukkig dat ik jou aan mijn zij heb waar ik in alle tijden op kan bouwen. Mijn dankbaarheid is niet in woorden uit te drukken!

Sanae Bittich

Utrecht, juni 2009

Samenvatting

Dit rapport is het resultaat van mijn onderzoek in het kader van mijn afstuderen voor de Master Organisatie, Verandering en Management. Dit onderzoek is verricht op de playgrounds van de Richard Krajčiek Foundation (RKF). Het RKF heeft ten doel om sportactiviteiten te stimuleren in een sociaal veilige situatie voor jongeren in die wijken waar de mogelijkheden beperkt zijn (RKF, 2004). Hierin speelt de inzet van sportleiders een belangrijke rol. Veertig van de vijftig RKF playgrounds zijn gelegen in aandachtswijken. Dit maakt dat het aspect aandachtswijk een belangrijke contextfactor is, omdat deze wijken worden gekenmerkt door sociaaleconomische en leefbaarheidsproblemen. De inzet van vele interventies in deze wijken is gericht op het verhogen van de sociale cohesie in die wijken. Een term die nauw verbonden is met sociale cohesie is sociaal kapitaal. Daar waar sociale cohesie gaat over de binding en relaties tussen mensen, in dit geval de kinderen op de playgrounds, gaat sociaal kapitaal over het vermogen van deze kinderen om door middel van die relaties (toekomstige) voordeel te behalen. Het **doel** van dit onderzoek is dan ook om inzicht te geven in de rol en functie van een sportleider op de playground in de context van een aandachtswijk. Hierbij heb ik getracht om inzicht te geven in het doel en nut van de inzet van sportleiders op deze playgrounds met betrekking tot het vergroten van het sociaal kapitaal van de kinderen, waarbij ik ook de gevaren en kansen van deze interventie (inzet sportleiders) in de huidige vorm heb beschreven. De focus binnen dit onderzoek is dan ook gericht op het sociaal kapitaal van de kinderen op de playgrounds. De **centrale vraagstelling** van dit onderzoek luidt daarom ook als volgt:

Op welke manier kan de sportleider in de context van een aandachtswijk een bijdrage leveren aan het vergroten van het sociaal kapitaal van de kinderen op de playground?

Om deze vraag te beantwoorden heb ik kwalitatief onderzoek verricht, waarbij ik op het niveau van betekenisgeving onderzoek heb gedaan. Dit houdt in dat ik door middel van dit rapport als spreekbuis voor de sportleiders heb kunnen fungeren, doordat ik op zoek was naar de belevingen, meningen en ervaringen van de sportleiders. Deze heb ik zo zorgvuldig mogelijk weergegeven met als doel hun werkelijkheid te vertellen, waarbij ik 'hun verhaal' vanuit het insidersperspectief heb weergegeven. De aanname in deze vraagstelling is dat de sportleider sowieso een bijdrage levert aan het sociaal kapitaal van de kinderen op de playground door middel van inzet van activiteiten. Deze aanname komt voort uit een eerder onderzoek op deze playgrounds die de concepten sociale cohesie en sociaal kapitaal hebben geconcretiseerd en onderzocht op het niveau van organiserend vermogen (Vermeulen, 2008). Deze term duidt initiatieven, activiteiten en competenties aan op sportgebied van individuele en organisatie-actoren, die in de omgeving van de playground aanwezig zijn. Begeleiding van sportactiviteiten kan volgens dit onderzoek sterke bijdragen aan

de (verdere) ontwikkeling van vermogens en sociaal kapitaal van jongeren. Alle belangrijke concepten voor dit onderzoek heb ik uitgewerkt in hoofdstuk 2 theoretisch kader. Daarop aansluitend beschrijf ik in hoofdstuk 3 mijn onderzoeksmethoden toegelicht en verantwoord.

Vervolgens geef ik in hoofdstuk 4 een analyse van het begrip aandachtswijk, wat een belangrijke contextfactor is voor de playgrounds, met daarin de problematiek die zich in deze wijken voordoet welke direct effect heeft op het type kinderen waar de sportleiders mee moeten werken en om een beeld te verschaffen in de verschillende krachten die van invloed zijn op het moment dat een sportleider met de kinderen op de playground aan het werk is. Dit heb ik gedaan door de wijk Overvecht in Utrecht, welke ook een aandachtswijk is, als voorbeeld te nemen. Ik heb laten zien dat de RKF playgrounds zich op het terrein van sportbuurtwerk begeeft en dat het daarmee een positieve bijdrage kan leveren in de aanpak van de problematiek in de aandachtswijken.

In hoofdstuk 5 heb ik vervolgens verder ingezoomd op de kenmerken en processen die zich afspelen op de playground. Hierdoor heb ik een beeld kunnen geven van het type kinderen op de playground, hun achtergrond, maar ook de omgevingsfactoren die een groot effect hebben op het gedrag en ontwikkeling van de kinderen. Kortom, de interactie tussen de kinderen en tussen de kinderen en de sportleiders op de playground was het middelpunt in dit hoofdstuk.

Vervolgens zet ik in hoofdstuk 6, heropvoeders van de straat, de resultaten van mijn onderzoek onder vier thema's uiteen. Tussen deze thema's zijn verschillende dwarsverbanden te leggen en deze thema's zijn daarom ook onlosmakelijk met elkaar verbonden, omdat het ene thema invloed heeft op en uitwerking krijgt in een andere thema. Via deze thema's heb ik laten zien hoe de sportleiders een bijdrage leveren aan het sociaal kapitaal van de kinderen op de playgrounds. Deze thema's zijn sociaal kapitaal, randvoorwaarden, motivatie & identificatie en tot slot grensvervaging.

In hoofdstuk 7 trek ik op basis van mijn resultaten de conclusies waarbij ik een antwoord geef op mijn centrale vraagstelling. De inzet van sportleiders levert niet alleen een bijdrage aan het sociaal kapitaal van de kinderen, maar (o.a. daarmee ook) aan de veiligheid in de buurt. Hoe die dat precies doet wordt in dit hoofdstuk behandeld, waarbij ik ook een aantal gevaren en kansen heb gedetecteerd en beschreven.

Tot slot doe ik in het laatste hoofdstuk (8), o.a. naar aanleiding van de gevaren en kansen die ik heb beschreven bij de conclusie, aanbevelingen.

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Samenvatting	2
1. Inleiding	6
1.1 Doelstelling & Vraagstelling	6
1.2 Betekenisgeving	7
1.3 Leeswijzer	8
2. Theoretisch Kader	9
2.1 Aandachtswijk	9
2.2 Sociale Cohesie en Sociaal Kapitaal	10
2.3 De rol van sport	14
3. Onderzoeksmethoden	18
3.1 Onderzoeksbenadering	18
3.2 Dataverzameling	19
3.2.1 Observaties	19
3.2.2 Interviews	21
3.2.3 Documentanalyse	22
3.3 Respondenten	22
3.4 Data-analyse & Verwerking	22
3.5 Kwaliteitscriteria	23
3.5.1 Rol onderzoeker	23
3.5.2 Validiteit & Betrouwbaarheid	24
4. De Wijk Overvecht als voorbeeld	25
4.1 Een schets van de wijk	26
4.2 Focus in de toekomst	29
4.3 De bijdrage van de Richard Krajicek Foundation	30
4.4 Buurtsport	31
5. Processen op en rondom de Playground	33
5.1 Doelgroep	33
5.2 Overgewicht	36
5.3 Kansrijke kinderen	36
5.4 Slechte voorbeeldfiguren	37
5.5 Straattaal	40

<i>5.6 Temmen</i>	42
<i>5.7 Geen eigen materialen</i>	43
6. Heropvoeders van de straat	45
<i>6.1 Sociaal Kapitaal</i>	45
<i>6.2 Randvoorwaarden</i>	54
<i>6.2.1 Danone Nations Cup</i>	54
<i>6.2.2 Materialen</i>	57
<i>6.2.3 Voorzieningen playground</i>	58
<i>6.2.4 Kleding</i>	59
<i>6.2.5 Etniciteit & Vaardigheden</i>	59
<i>6.2.6 Bekend gezicht</i>	64
<i>6.2.7 Ervaring</i>	65
<i>6.3 Motivatie & Identificatie</i>	66
<i>6.4 Grensvervaging</i>	69
7. Conclusie	74
8. Aanbevelingen	81
Literatuurlijst	83

1. Inleiding

1.1 Doelstelling & Vraagstelling

Dit onderzoek heb ik verricht in het kader van mijn afstuderen voor de Master Organisatie, Verandering en Management aan de Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisationswetenschappen. Dit onderzoek heeft plaatsgevonden in een afgebakende openbare ruimte waar verschillende processen op en omheen plaatsvinden. Deze openbare ruimte is de playground van de Richard Krajicek Foundation (RKF). Het RKF is een organisatie die playgrounds aanlegt in achterstandswijken met als doel het stimuleren van sportieve activiteiten, in een sociaal veilige situatie, voor jongeren in die wijken waar de mogelijkheden beperkt zijn (RKF 2004:4). Het RKF is in 2007 een samenwerking aangegaan met de Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisationswetenschappen om onderzoek te verrichten. Dit heeft vorm gekregen door de oprichting van het project SC RKF. De afkorting SC staat voor Sociale Cohesie als voor Sport Club. Dat project heeft tot doel om, via onderzoek van en interventies op processen die zich afspelen op de Krajicek playgrounds, bij te dragen aan het versterken van sociale cohesie in de (dikwijls stedelijke aandachts-) stadswijken waar de playgrounds zijn gesitueerd door het stimuleren van participatie van jongere en oudere buurtbewoners in activiteiten op de playgrounds (Vermeulen 2008: 4-5). Voor mijn onderzoek heb ik me ook aangesloten bij deze projectgroep. De focus van mijn onderzoek lag in Utrecht op playground de Gagel in de aandachtswijk Overvecht. Hier heb ik al mijn observaties gedaan en vele informele gesprekken gevoerd met de sportleiders. Daarnaast heb ik sportleiders geïnterviewd uit Den Haag en Amsterdam. Een succesvol functioneren van een playground is voor een belangrijk deel afhankelijk van de aanwezige sport- en spelbegeleider (RKF 2004: 10), vanaf nu verder aangeduid als sportleider. De sportleider speelt hierbij een cruciale rol in het realiseren van de doelstelling om via de playgrounds een bijdrage te leveren aan de sociale cohesie in een wijk. Dit komt doordat de sportleider in direct contact staat met de doelgroep uit de wijk. Zonder sportleider is het simpelweg een asfaltveld. De sportleider is degene die de activiteiten verzorgt op dat asfaltveld en heeft daarmee invloed op welke betekenis dat veld krijgt voor de gebruikers uit de wijk. Om deze reden heb ik mij binnen dit onderzoek gericht op deze sportleiders en hun rol en functie met betrekking tot het sociaal kapitaal van de kinderen op de playground. Daar waar sociale cohesie gaat over de binding en relaties tussen mensen, in de geval de kinderen op de playgrounds, gaat sociaal kapitaal over het vermogen van deze kinderen om door middel van die relaties (toekomstig) voordeel te behalen. Sociaal kapitaal is hiermee een graadmeter dat het voordeel voor een individu weergeeft.

Het **doel** van dit onderzoek is om inzicht te geven in de rol en functie van een sportleider op de playground in de context van een aandachtswijk. Hierbij heb ik getracht om inzicht te geven in het doel en nut van de inzet van sportleiders op deze playgrounds met betrekking tot het vergroten van het sociaal kapitaal van de kinderen, waarbij ik ook de gevaren en kansen van deze interventie (inzet sportleiders) in de huidige vorm heb beschreven. Dit alles heb ik gedaan door als spreekbuis voor de sportleiders te fungeren, doordat ik op zoek was naar de beleving, meningen en ervaringen van de sportleiders. Deze heb ik zo zorgvuldig mogelijk weergegeven met als doel hun werkelijkheid te vertellen, waarbij ik 'hun verhaal' vanuit het insidersperspectief heb weergegeven. De **centrale vraagstelling** voor dit onderzoek luidt dan ook:

Op welke manier kan de sportleider in de context van een aandachtswijk een bijdrage leveren aan het vergroten van het sociaal kapitaal van de kinderen op de playground?

1.2 Betekenisgeving

Om deze vraag te beantwoorden heb ik dit onderzoek kwalitatief ingestoken, waarbij ik de diepte in ben gegaan door op het niveau van betekenisgeving onderzoek te doen. Volgens Karl Weick (1979) vinden interacties plaats op basis van de betekenis die individuen geven aan situaties en de manier waarop mensen erover praten. Dit wordt het sociale constructivisme genoemd. Dit zegt dat mensen hun eigen realiteit construeren op basis van hun ervaringen. Deze subjectieve realiteit helpt mensen om vat te krijgen op situaties, oftewel om situaties te kunnen begrijpen, uitleggen en verklaren. Betekenisgeving wordt hiermee dus gezien als een proces omtrent de creatie en reproductie van de werkelijkheid. Deze betekenisgeving is leidend voor ons handelen. Weick (1995) maakt wel een duidelijk onderscheid tussen interpretatie en betekenisgeving (sense-making). Volgens hem gaat interpretatie om het vinden van een betekenis in datgene wat er al is, terwijl sense-making gaat over de manier waarop die betekenis wordt gegenereerd. Betekenisgeving in dit onderzoek gaat om beide, dus zowel om de interpretatie die mensen ontleen aan situaties dat invloed heeft op hun handelen als ook hun handelen en inbreng in het creëren van een werkelijkheid die wederom aan betekenis onderhevig is. De sportleiders handelen namelijk op basis van de betekenis die zij aan de werkelijkheid geven die zich op de playground voordoet, tegelijkertijd hebben zij door hun handelen ook invloed op de constructie van die werkelijkheid waarop hun belevingen, meningen en ervaringen wederom op zijn gebaseerd.

1.3 Leeswijzer

Dit rapport is geschreven door heel algemeen te beginnen waardoor ik resultaten van mijn onderzoek heb ingebed in de context. Dit heb ik gedaan omdat de context van mijn onderzoek grote invloed heeft op en onlosmakelijk verbonden is met de resultaten van dit onderzoek. Vanuit deze brede context ben ik steeds gericht gaande richting het beantwoorden van mijn centrale vraagstelling.

Ik ben eerst begonnen met het schetsen van een theoretisch kader, in hoofdstuk 2, waardoor ik de relevantie van dit onderzoek heb aangetoond en heb gelinkt met de al bestaande theorie over dit onderwerp en/of de raakvlakken met dit onderwerp.

In hoofdstuk 3 beschrijf ik vervolgens mijn onderzoeksmethodologie en de daaraan gelieerde en gebruikte onderzoeksmethoden.

In hoofdstuk 4 geef ik vervolgens een analyse van de belangrijkste contextfactor, namelijk de aandachtswijk. Veertig van de vijftig RKF playgrounds zijn gelegen in een aandachtswijk, wat maakt dat deze factor een belangrijke context is voor de meeste playgrounds. Des te meer omdat deze aandachtswijken gekenmerkt worden met problematiek die direct gelinkt kan worden aan de dagelijkse praktijk op de playground.

In hoofdstuk 5 heb ik verder ingezoomd door de kenmerken en processen op en rondom de playground te beschrijven. Hierbij heb ik de interactie tussen de kinderen en tussen de kinderen en de sportleider beschreven.

Na deze inleidende hoofdstukken, die van belang zijn om de resultaten te kunnen plaatsen, zet ik vervolgens in hoofdstuk 6 de resultaten uit mijn onderzoek uiteen onder vier thema's. Deze thema's zijn: sociaal kapitaal, randvoorwaarden, motivatie & identificatie en grensvervaging.

Op basis van mijn resultaten trek ik in hoofdstuk 7 de conclusies, waarbij ik aansluitend in het laatste hoofdstuk (8) aanbevelingen heb kunnen doen.

2. Theoretisch Kader

In dit hoofdstuk zal ik de concepten die van belang zijn voor dit onderzoek behandelen.

Op 22 april jl. is de vijftigste playground geopend in de aandachtswijk Laakkwartier in Den Haag. Veertig van deze vijftig playgrounds zijn in aandachtswijken gevestigd. Dit gegeven maakt dat voor de beantwoording van mijn centrale vraagstelling het van belang is om deze factor 'aandachtswijk' onder de loep te nemen, omdat deze onlosmakelijk verbonden is met en aan de context ligt van mijn bevindingen. Dit is ook het eerste concept dat ik in dit hoofdstuk zal uitwerken. Van hieruit zal ik de andere relevante concepten behandelen.

2.1 Aandachtswijk

In Nederland zijn, door voormalig minister Ella Vogelaar, in maart 2007 de veertig probleemwijken bekend gemaakt. Deze wijken zijn geselecteerd op basis van achttien indicatoren die te clusteren zijn naar vier thema's, namelijk:

- Sociaal-economische achterstanden bij huishoudens;
- (Sociale) leefbaarheidsproblemen, zoals ervaren door wijkbewoners;
- Fysieke achterstanden in de woningvoorraad;
- Fysieke problemen volgens de wijkbewoners.

Deze wijken kenmerken zich dus met sociale, fysieke en economische problemen. Het huidige kabinet Balkenende V heeft extra middelen vrijgesteld om de problematiek in deze wijken aan te pakken en om de wijken weer nieuwe impulsen te geven. Deze extra investeringen en daarmee ook aandacht richt zich vooral op het gebied van wonen, werken, leren, integreren en veiligheid (Ministerie van VROM, 2007).

De kwaliteit van de leefomgeving blijft door een cumulatie van problemen flink achter bij die van andere wijken in de stad. Complexe maatschappelijke problemen als schooluitval, een verloederde en eenzijdige woon- en leefomgeving met weinig mogelijkheden voor sociale contacten, hoge (jeugd)werkloosheid, een gebrekkige inburgering van nieuwkomers en achterblijvende emancipatie en participatie van vooral niet-westerse vrouwen, weinig werkgelegenheid in de buurt, ontoereikende jeugdzorg, gezondheidsachterstanden, criminaliteit en gevoelens van onveiligheid, en het ontbreken van relevante sociale netwerken en contacten, komen in deze wijken veelvuldig en naast elkaar voor. De problemen staan niet op zichzelf; de hardnekkigheid van de problematiek is vooral gelegen in de cumulatie van al deze problemen. Veel wijken hebben tevens een oververtegenwoordiging van huishoudens, die in een maatschappelijke achterstandpositie verkeren. Het zijn voor het merendeel ook wijken met een onevenredig hoog aandeel niet-westerse allochtonen (Actieplan Krachtwijken, juli 2007).

De focus in het actieplan ‘van aandachtzaam naar krachtwijk’ ligt primair op de thema’s wonen, werken, leren en opgroeien, integreren en veiligheid. Integreren gaat primair over het wegwerken van achterstanden. Maar integratie gaat óók over de kwaliteit van het samen wonen en leven. Zoals de VROM-raad stelt in haar advies “Stad in stijging” is het belangrijk, dat bewoners zich vertrouwd en thuis voelen in de wijk en dat ze hun omgeving als beheersbaar ervaren. Samen leven als vertrouwde vreemden is van belang voor allochtonen en autochtonen, maar ook voor jong- oud, arm-rijk, gezond-ziek, met kennis, ruimte en respect voor elkaars levenswijze. Integratie is ook het terugbrengen van dit sociaal cement in de wijk (Ministerie van VROM, 2007).

2.2 Sociale Cohesie en Sociaal Kapitaal

Een belangrijke term die in alle plannen en beleidsstukken gericht op wijkenaanpak terugkomt is sociale cohesie. Sociale cohesie wordt gezien als het sociale cement in de wijk. Maar wat is nou sociale cohesie en waarin uit zich dat?

Sociale cohesie wordt door Schuyt (1997: 18) omschreven als ‘de interne bindingskracht van een systeem’ en wordt vaak geassocieerd met ‘positieve eigenschappen zoals belangloze inzet voor anderen, empathie, altruïstische normen en saamhorigheidsgevoelens’ (De Hart, 2002: 5). Op buurtniveau kan sociale cohesie vooral worden afgelezen aan de mate van onderlinge contacten en aan de gevoelens van verbondenheid met de buurt (Marissing, Bolt en van Kempen, 2005). Vermeulen (2008) stelt dat “hoewel de buurt als ‘gemeenschap’ eerder een normatief en zelfs romantisch idee is, is er wel een krachtig en empirisch gegeven mee verbonden, namelijk dat de buurt een locatie is waar veelvuldige - hoewel losse en verschillende – directe contacten bestaan tussen mensen, als bewoners en gebruikers van sociale en commerciële voorzieningen”. En juist dit gegeven van sociaal contact is een voorwaarde voor sociale cohesie. Daarnaast stelt hij dat de buurt voor mensen een belangrijke bron voor de vorming van sociale identiteiten is. De locatie van de buurt is echter wel de plek waar bewoners via terloopse alledaagse contacten een gevoel van ‘thuis horen’, van veiligheid en vertrouwdheid kunnen krijgen. Deze contacten worden door Forrest and Kearns (2001) *weak ties* genoemd. Vermeulen (ibid) stelt dat de kracht van deze ‘*weak ties*’ is dat ze kunnen helpen verschillende sociale netwerken met elkaar te verbinden. En dit is nu precies wat men beoogt te bereiken met alle interventies gericht op de wijkaanpak en is tevens een eerste aanzet om te begrijpen waarom sociale cohesie van belang is voor het individu. Als we op het individuele aspect inzoomen dan laat sociale cohesie zijn voordelen zien in termen van *sociaal kapitaal*. Daar waar sociaal cohesie gaat over de binding en relaties tussen mensen, in dit geval de kinderen op de playgrounds, gaat

sociaal kapitaal over het vermogen van mensen (kinderen) om door middel van die relaties (toekomstige) voordeel te behalen. Aan de hand van het werk van Putnam en Bourdieu, welke een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan de theorievorming rondom sociaal kapitaal, zal ik deze term hieronder verder behandelen.

Putnam (2000) definieert sociaal kapitaal als “norms of reciprocity and networks of civic engagement”, welke gecreëerd worden door participatie in maatschappelijke organisaties. In het stuk van Vermeulen en Verweel (te verschijnen) wordt omschreven dat “sociaal kapitaal voor Putnam een meetinstrument is voor sociale cohesie. Gemeenschappen en samenlevingen die meer of minder sociaal kapitaal produceren laten als gevolg, respectievelijk, ook meer of minder sociale cohesie zien“. Putnam (1993) zegt dat sociaal kapitaal het best ontwikkeld wordt door participatie in gemeenschappelijke activiteiten. Deze gemeenschappelijke activiteiten kunnen volgens Vermeulen en Verweel (te verschijnen) zowel in formele (maatschappelijke organisaties, sport clubs) als in informele netwerken (buren, persoonlijke relaties) uitgevoerd worden. Putnam (2000) maakt wel een duidelijk onderscheid tussen twee vormen van sociaal kapitaal: bonding en bridging. Bonding gaat over interne sociale cohesie en treed op wanneer mensen met dezelfde achtergrond, zoals etniciteit, waarden en interesses toegang krijgen tot relaties en gaan samenwerken om gezamenlijke doelen te behalen. Kenmerkend hieraan zijn exclusieve identiteiten en homogene groepen. Op de playgrounds waar mijn onderzoek zich op richt zijn voornamelijk deze bonding relaties terug te vinden gezien o.a. de etnische samenstelling van de groepen. Dit is niet alleen het geval op de RKF playgrounds, maar ook op de Cruif Courts waar uit recent onderzoek naar het gebruik en de effecten van moderne trapveldjes blijkt dat ‘gelijkgestemden elkaar opzoeken’ (Breedveld, Romijn en Cevaal, 2009). Ook het boek van Verweel (2007) ‘respect in en door sport’ ondersteunt deze samenstelling van de groepen welke uit voornamelijk Marokkaanse en Turkse jongeren bestaat. De kantenening die bij groepsvorming geplaatst moet worden is wel dat daar waar mensen ingesloten worden, andere mensen dus ook automatisch uitgesloten worden. Putnam geeft zelfs aan dat deze bonding gemeenschappen of groepen ook ‘dark sides’ kunnen hebben, zoals de KKK. Daarom preferereert hij ook bridging social capital boven bonding social capital. Bij bridging gaat het dus over de banden tussen de verschillende groepen en / of individuen binnen die verschillende groepen of gemeenschappen. Hierdoor ontstaat enige mate van heterogeniteit. Zoals Narayan & Cassidy (2001) ook stellen dat het voordeel hiervan is dat er diverse contacten ontstaan van mensen uit verschillende groepen en daarmee toegang is tot verschillende bronnen en mogelijkheden. Daar waar bonding dus goed is voor het ‘getting by’ is bridging essentieel voor het ‘getting ahead’ (Briggs geciteerd in Putnam 2000:23). Punt blijft wel dat volgens Putnam sociaal kapitaal sowieso goed is voor iedereen, ondanks het

onderscheid in bonding social capital en bridging social capital. Wat Putnam niet bespreekt en Bourdieu (1986) wel zijn de machtsverschillen tussen individuen, groepen of gemeenschappen. Putnam (2000) gaat ervan uit dat iedereen gelijke kansen heeft om die sociaal kapitaal te verkrijgen. Blackshaw & Long (2005) stellen dan ook “the concept of social capital in the popular sense of Putnam is based on communitarian assumptions of equality, engaged citizenship and inclusion. Bourdieu (ibid) aan de andere kant stelt dat die kansen niet voor iedereen even gemakkelijk zijn weggelegd. Bourdieu (1986) definieert sociaal kapitaal als: “social capital is the aggregate of the actual or potential resource which is linked to the possession of a durable network of more or less institutionalised relationships of mutual acquaintance or recognition”. Skinner, Zakus en Cowell (2008) beschrijven deze definitie van sociaal kapitaal van Bourdieu als “this form of capital is based on the social connections that people have, have developed, or maintain or that exists in institutionalised forms of nobility or other titled positions”. Volgens Coalter (2007) is het algemeen aanvaard dat Bourdieu de term sociaal kapitaal instrumenteel behandelt. Mensen krijgen toegang tot andere vormen van kapitaal, zoals economische kapitaal, door sociaal kapitaal, dat hun toestaat om de sociale ladder opwaarts te beklimmen. Hierbij geeft Bourdieu dus wel aan dat bepaalde mensen wél het privilege hebben voor toegang tot bepaalde netwerken en anderen niet. Oftewel om die sociale ladder opwaarts te kunnen beklimmen moet je wel aangesloten zijn tot bepaalde netwerken, wat insluiting aanduidt. En zoals hiervoor al gesteld, daar waar insluitmechanismen zich voordoen, wordt automatisch ook uitgesloten. Onderzoek van van der Meij (2008) heeft laten zien hoe deze processen van in-en uitsluiting zich op playgrounds manifesteren. Dit onderzoek is op dezelfde playground uitgevoerd als de playground waar de observaties van mijn onderzoek hebben plaatsgevonden. Dit duidt dus aan dat de mechanismen van in-en uitsluiting van belang zijn bij het al dan niet kunnen verkrijgen van het sociaal kapitaal. De rol die een sportleider daarin speelt is binnen mijn onderzoek dan ook van belang geweest.

Gezien de context van mijn onderzoek ligt de sociale cohesie op het niveau van sociale interacties in de lokale context. Deze lokale context heeft in dit onderzoek als middelpunt de playground waarop en omheen de sociale interacties plaatsvinden. Bij deze benadering is sociale cohesie, zoals Forrest en Kearns (2001) het noemen, dus een bottom-up benadering die gebaseerd is op lokaal sociaal kapitaal en waar ik dus mijn onderzoek op focus. Sociaal kapitaal refereert hierbij naar kenmerken van sociale organisatie zoals netwerken, normen en vertrouwen welke coördinatie en coöperatie faciliteert ten behoeve van wederzijds voordeel. Sociaal kapitaal verhoogt hiermee de voordelen van investeringen in zowel fysiek als menselijk kapitaal (Putnam, 1993:35).

Forrest and Kearns (2001) hebben vanuit beleidsperspectief de term sociaal kapitaal in acht domeinen onderverdeeld. Deze onderverdeling is van belang om concrete handen en voeten aan deze abstracte term te kunnen geven. Dit is van belang om fenomenen te kunnen identificeren, maar ook om ze te kunnen monitoren en kwantificeren, zoals ook voor dit onderzoek van belang is. Deze acht domeinen zijn:

1. Empowerment: hierbij gaat het erom dat mensen een stem hebben waarnaar geluisterd wordt, dat ze betrokken zijn in processen die betrekking op hun hebben en dat ze zelf actie kunnen ondernemen om verandering te initiëren.
2. Participation: hierbij gaat het erom dat mensen deel nemen in sociale en gemeenschapsactiviteiten. Lokale evenementen verschijnen en worden goed bezocht.
3. Associational activity and common purpose: hierbij gaat het erom dat mensen met elkaar samenwerken door het vormen van formele en informele groepen om hun belangen te behartigen.
4. Supporting networks and reciprocity: hierbij gaat het erom dat individuen en organisaties samenwerken om elkaar te steunen voor ofwel wederzijds voordeel ofwel eenzijdig voordeel. Een verwachting die helpt zal gegeven worden of ontvangen worden van anderen wanneer dat nodig is.
5. Collective norms and values: dat mensen dezelfde normen en waarden delen van gedrag.
6. Trust: dat mensen het gevoel hebben dat ze hun mede-buurtbewoners en lokale organisaties kunnen vertrouwen in het besturen en bedienen van hun omgeving.
7. Safety: dat mensen het gevoel van veiligheid hebben in hun buurt en dat ze niet beperkt worden in het gebruik van de openbare ruimte vanwege angst.
8. Belonging: dat mensen zich verbonden voelen tot hun mede-buurtbewoners, hun thuis omgeving en een gevoel hebben van bij de plaats en mensen te horen.

Zoals Forrest en Kearns (ibid) stellen is deze onderverdeling voor beleidsdoeleinden van belang om de term sociaal kapitaal te concretiseren. Hiermee is de onderverdeling erg algemeen en op maatschappelijk niveau gedaan en daarmee niet voor alle situaties even bruikbaar. Voor mijn onderzoek waren niet alle punten van toepassing. Ondanks dat heb ik toch van deze onderverdeling gebruik gemaakt, omdat zij de enige zijn die deze term zo concreet onderverdeeld hebben. Dit heb ik gedaan door deze vormen van sociaal kapitaal aan mijn empirie te koppelen. Het feit dat ik niet alle acht de vormen van sociaal kapitaal heb gekoppeld betekent niet dat het automatisch ontbreekt, maar is in dit geval omdat het niet voor dit onderzoek van toepassing is geweest.

Kortom, de bijdrage van sportleiders bij het vergroten van het sociaal kapitaal van de kinderen op de playgrounds zal gezien de context van de aandachtswijk, waar het merendeel van de RKF playgrounds gesitueerd zijn, zich richten op het sociaal kapitaal in een 'bonding' context. Dit omdat zich voornamelijk homogene groepen, met betrekking tot voornamelijk etniciteit en religie, op deze playgrounds te treffen zijn. In het boek van Verweel (2007) 'respect in en door sport' wordt ook gezegd dat opgemerkt moet worden dat op deze playgrounds bijna geen autochtonen komen. Vaak zijn deze verhoudingen volgens hem dan ook een afspiegeling van de samenstelling van de wijk. Het punt van Bourdieu dat het dus niet voor iedereen even gemakkelijk is om te bonden en te bridgen, omdat sommige mensen meer privileges hebben dan anderen en daarmee gemakkelijker toegang tot netwerken verkrijgen dan anderen, onderstreep ik. Wie toegang weet te verkrijgen wordt ingesloten, wie deze toegang niet weet te verkrijgen wordt uitgesloten. Sport wordt in beleidsdocumenten vaak gezien als bindmiddel waarlangs sociaal kapitaal vergroot kan worden. Het RKF, dat op het niveau van buurtsport opereert, heeft sport op de playgrounds dan ook bewust ingezet waarbij het zowel als doel, maar ook als middel dient. Als doel willen ze ervoor zorgen dat kinderen en jongeren veel sporten en bewegen. Met sport als middel willen ze zorgen dat kinderen en jongeren, en daarmee ook de buurt, beter worden van sporten en spelen op de playgrounds. De jeugd moet er leren spelen en op een respectvolle wijze met elkaar leren omgaan (RKF, van Rheenen en van Veen, 2006). Oftewel door middel van participatie aan sport willen ze het sociaal kapitaal van de kinderen vergroten en daarmee een bijdrage leveren aan de sociale cohesie in die wijken. Maar is sport wel een en al binden of spelen daar ook processen van in- en uitsluiting een rol?

2.3 De rol van sport

Skinner, Zakus en Cowell (2008) onderkennen dat sport een breed erkende manier is om positief sociaal kapitaal te bouwen. Sport wordt hierbij vaak gezien als het lijm dat gemeenschappen bij elkaar houdt, ook al is deze benadering gebaseerd op een traditionele en normatieve kijk op sport (Barnes, 1998) Zij halen met instemming de resultaten aan uit een rapport van de Australische Sport Commissie waarin de impact van sport op een gemeenschap staat beschreven: "studies have identified how social controls within the community contribute towards counterbalancing criminal activities" (Skinner, Zakus en Cowell, 2008). Social controls are found in traditional and modern social structures, and participatory activities, such as sport, give people a sense of community identity and purpose, and help prevent them from engaging in antisocial activities. Sport may provide a means of encouraging a sense of community identity and thereby help reduce antisocial behaviour". Kortom, sport kan hiermee dus ook bijdragen aan het verlagen van de criminaliteit in de wijk, wat dus ook één van de factoren is die bepalend is of een wijk onder

de categorie aandachtswijk behoort. Ook mijn observaties bevestigen dit. Oftewel sport draagt niet alleen bij aan het vergroten van sociaal kapitaal van het individu en daarmee aan de vooruitgang van het individu, groep, gemeenschap of buurt als geheel. Maar ook door het verlagen van criminaliteit in de buurt en heeft daarmee dus een positieve bijdrage op de veiligheid van de buurt, zoals ook de resultaten in mijn onderzoek betogen. Dit vind weer zijn weerslag in hoe mensen hun buurt beleven, wat wederom positieve effecten op de sociale cohesie van mensen in een groep, gemeenschap in de buurt of buurt als geheel kan hebben. Skinner, Zakus en Cowell (ibid) stellen ook dat vertrouwen een sleutelement is in sociale insluitingsprogramma's en in het ontwikkelen van sociaal kapitaal. Het is een element dat als eerst gerealiseerd moet worden in een veilige en vertrouwde plek voordat je culturele en fysieke grenzen kunt gaan uitdagen. Ook de resultaten van mijn onderzoek ondersteunen deze uitspraak. Vertrouwen in de sportleider is van belang om andere doeleinden in termen van sociaal kapitaal te kunnen behalen. Kosten voor transport, toegang en lokaliteit van formele sport faciliteiten kunnen volgens hun barrières zijn om niet te participeren en verbinden. Door toegang te bieden op straat, in het lokale park of gemeenschapscentrum, bied je ruimte waardoor mensen langzaam kunnen toetreden bij activiteiten. Dit proces kan bijdragen aan het vergroten van sociaal kapitaal doordat relaties ontwikkelt kunnen worden en, door tijd, horizons verbreed kunnen worden (Skinner, Zakus en Cowell, 2008). Hierdoor wordt toegang tot andere faciliteiten, programma's en service gefaciliteerd door de ontwikkeling van nieuw sociaal kapitaal. De rol hierbij van culturele intermediairs, zoals sportleiders op een playground, is van cruciaal belang in dit proces (Vail, 2007).

Daarnaast omschrijven Nijnatten en Verweel (2004) in een artikel het effect dat sport op de geest heeft. Hierbij geven ze aan dat allochtonen in het algemeen minder participeren en vooral minder in georganiseerd sportverband. De overheid zegt wel dat het van groot belang is deze groepen meer bij het sporten te betrekken en juist in de aandachtswijken zijn deze bevolkingsgroepen bovengemiddeld aanwezig. Dit duidt het belang dus aan van sportverenigingen zoals het RKF aan. Zoals hierboven ook al aangegeven wijst Putnam (2000) op de grote waarde die vrijwillige verenigingen hebben voor het verwerven van het sociaal kapitaal als netwerken en vertrouwen van de ander voor het individu en vooral voor de samenleving als geheel. Sociaal kapitaal kan hiermee het best ontwikkeld worden door participatie in gemeenschappelijke activiteiten, zoals sport dus. Nijnatten en Verweel (ibid) geven aan waarom sport in meerdere opzichten maatschappelijk relevant is, namelijk: het kan bijdragen aan de fysieke en mentale gezondheid van de bevolking, draagt bij aan vriendschap tussen bevolkingsgroepen, levert sociaal kapitaal en dient economische belangen. Sport heeft volgens hun alles van opvoeding in zich: de ontwikkeling van vaardigheden, competitie met leeftijdgenoten, de combinatie van individuele en sociale

prestaties, de pedagogische relatie met de trainer, moraal over wat fair en unfair is en uiteindelijk de relativering en voortgaande socialisering in het veteranenteam en de recreatiesport. Daarbij kan aan een veelheid van onderwerpen worden gedacht: de rol van sport in de lichamelijke en mentale ontwikkeling van kinderen, de opvoedkundige invloed van coaches, de integrerende kracht van sportorganisaties en onderlinge competitie. Het kan kinderen helpen ergens bij te horen en het kan bruggen slaan tussen groepen mensen. Positieve ervaringen in de sport kunnen een uitwaaierend effect hebben en de ontwikkeling van het kind op andere terreinen versnellen. Goede sportieve prestaties vergroten het zelfrespect van het kind en bevorderen de gezagsrelaties met sportleraren en de peerrelaties met teamgenoten. De leeromgeving van het sportveld of de sportzaal is anders dan de schoolklas; de ontspannen atmosfeer bevordert de leerprestaties van de leerlingen. Het toelaten van emoties in het leerproces verbetert geheugenfuncties en bevordert de cognitieve ontwikkeling. Kortom, Nijnatten en Verweel (ibid) laten zien dat de vele functies van sport, de sport tot een waardevolle maatschappelijke sector maakt waar belangrijke processen van participatie, socialisatie, identiteitsvorming en verwerving of uitsluiting (bonding en bridging) van sociaal kapitaal plaatsvinden.

Nienke van der Meij (2008) beschrijft in haar onderzoek 'buitenspel' hoe sport als integrerend instrument ingezet kan worden, maar tegelijkertijd ook welke in- en uitsluitmechanismen zich voordoen. Bij de beschrijving als integrerend instrument gaat zij uit van de functionalistische visie op sport en zij beschrijft dit aan de hand van de theorie van Verweel (2000), die zegt dat het delen van ervaring in sport de kracht heeft om sociale banden te verstevigen. Door de onderlinge afhankelijkheid in sport, in het bijzonder in teamsport, wordt functionele identificatie mogelijk gemaakt, zo wordt volgens haar verondersteld in de functionele visie op sport. Sociale processen van insluiting zullen gemakkelijker plaatsvinden doordat primaire identificaties, zoals etnische identificatie, naar de achtergrond verdwijnen waardoor culturele dialoog wordt gefaciliteerd. Door het delen van ervaringen in sport, kunnen de verschillen die realiteit zijn in de 'niet-sportwereld' gemakkelijk geaccepteerd worden, zo is het idee (Verweel 2000). Hierbij maakt ze als duidelijk punt dat de functionele visie op sport, in dit geval buurtsport, die door middel van participatie een bijdrage hoopt te leveren aan de sociaal-culturele integratie niet alleen positieve effecten heeft. Participatie is volgens haar onlosmakelijk verbonden met sociale processen van in- en uitsluiting. Deze benadering kan ook herleid worden door het onderscheid in bonding en bridging van Putnam (2000). Daar waar groepen gevormd worden, zijn automatisch scheidslijnen van wie er wel bij hoort en wie niet. Uit haar onderzoek is naar voren gekomen dat de playground inderdaad een plek is waar sociale differentiatie en sociale ongelijkheid, op basis etniciteit, sekse en leeftijd, op de voorgrond treden. Uitsluiting lijkt een onontkoombare realiteit te zijn op de playground, wat

een negatief effect heeft op de participatie van kinderen en jongeren. Zij stelt dat dit een zorgwekkende conclusie lijkt te zijn gezien de gewenste bijdrage van de playground in het nieuwe multiculturalisme, wat zich dus vooral in de aandachtswijken manifesteert. Een dergelijke conclusie is volgens haar dan ook echter ietwat te voorbarig. Deze sociaal-kritische visie op sport gaat namelijk alleen op voor de playground wanneer sociale processen van in- en uitsluiting daar vrijspel hebben. Door middel van begeleiding kan dit vrijspel aan banden worden gelegd. Begeleiding kan volgens haar een positieve draai geven aan deze sociale processen waardoor insluiting kan zegevieren over uitsluiting. Maar is dat ook daadwerkelijk het geval. In dit onderzoek staat dan ook de vraag centraal hoe een sportbegeleider het sociaal kapitaal van de kinderen kan vergroten door middel van het participeren aan sportactiviteiten op de playground. Van der Meij (ibid) stelt dat een sportleider een belangrijke rol bij insluiting kan spelen om zo ook toegang tot sociaal kapitaal te krijgen. Met mijn onderzoek zal ik laten zien dat dit niet altijd het geval is. Om door middel van bonding relaties sociaal kapitaal te kunnen vergroten is soms uitsluiting nodig!

3. Onderzoeksmethoden

In dit hoofdstuk zal ik mijn onderzoeksbenadering toelichten die ik heb gebruikt voor het beantwoorden van mijn centrale vraagstelling. Daarop aansluitend zal ik in paragraaf 3.2 mijn dataverzamelingmethoden verantwoorden. Paragraaf 3.3 staat in het teken van mijn respondenten, waarna ik in paragraaf 3.4 mijn beschrijf hoe ik mijn data heb geanalyseerd en verwerkt. Tot slot behandel ik de kwaliteitscriteria in paragraaf 3.5.

3.1 Onderzoeksbenadering

Zoals in de inleiding al duidelijk werd heb ik gekozen voor een kwalitatieve onderzoeksbenadering. Kwalitatief onderzoek richt zich op onderwerpen die te maken hebben met de wijze waarop mensen betekenis geven aan hun sociale omgeving en hoe ze zich op basis daarvan gedragen (Boeije, 2005). De onderzoeksmethoden die hierbij horen maken het ook mogelijk om de rol van sportleiders op het sociaal kapitaal van de kinderen vanuit hun perspectief te leren kennen met het doel om deze rol te beschrijven en waar mogelijk te verklaren. Binnen deze onderzoeksbenadering heb ik gekozen voor het sociaalinterpretatieve paradigma (Boonstra en Caluwe, 2006). Dit paradigma gaat ervan uit dat mensen zoeken naar het begrijpen van wat gaande is vanuit subjectieve ervaringen en waarnemingen, waarbij het vertrekpunt dus een subjectieve en interpretatieve wetenschapsvisie is. Dit subjectieve perspectief ziet mensen als scheppers van hun omgeving die de mogelijkheid hebben om hun omgeving te veranderen. In dit geval zou het gedrag van de sportleiders op de playgrounds voortkomen uit hun interpretaties van hun activiteiten en hun ambities. Binnen mijn onderzoeksbenadering en –methoden heb ik mij dan ook aangesloten bij de visie dat de wereld gezien kan worden als subjectieve ervaringen van mensen, waarbij de methode van kennisontwikkeling uitgaat van het begrijpen van manieren waarop mensen hun wereld vormgeven. Dit betekent dus dat ik als onderzoeker een reeds geconstrueerde werkelijkheid heb aangetroffen waarvan ik in dit rapport een reconstructie weergeef (Boeije, 2005). Deze visie past bij mijn vraagstelling waarbij ik de belevingen, meningen en ervaringen van de sportleider centraal stel en hiermee dus ook hun manier van betekenisgeving aan hetgeen zich op de playground afspeelt en op basis waarvan zij vervolgens handelen. Hierdoor is dit rapport dus geschreven vanuit het perspectief van de sportleiders. Dit perspectief staat bekend als het emic perspectief (Boeije, 2005). Binnen deze interpretatieve benadering heb ik gekozen voor de aanpak van een casestudy. Dit kenmerkt zich doordat een onderzoeker een casus bestudeert in de natuurlijke context. Deze casus wordt zoveel mogelijk in zijn geheel onderzocht. Dit houdt in dat de gegevens worden onderzocht op verschillende niveaus. Verder worden er zoveel

mogelijk methoden van dataverzameling gebruik gemaakt om de casus vanuit verschillende invalshoeken te kunnen belichten. Tot slot wordt de casus niet geïsoleerd bestudeerd van de relevante omgeving waarin het zich voordoet (Boeije, 2005). Het voordeel van deze aanpak is dat het een dieptestudie is waardoor je processen en patronen kunt achterhalen en beschrijven die elders ook kunnen gelden. Een beperking van deze aanpak is dat de gegevens in eerste instantie niet geheel generaliseerbaar zijn.

3.2 Dataverzameling

Om dit emic perspectief te verkrijgen heb ik mezelf in eerste instantie als instrument ingezet om data te verzamelen. Hiervoor ben ik gedurende de hele onderzoeksperiode als participantobservant opgetreden op playground de Gagel in de wijk Overvecht in Utrecht. Dit heb ik gedaan door fysiek op de playground de Gagel aanwezig te zijn op het moment dat er activiteiten werden gegeven door de sportleider om op deze manier data te krijgen terwijl ik deelnam aan de normale gang van zaken. Daarnaast heb ik ook diepte-interviews gehouden en heb ik een documentanalyse uitgevoerd. Hieronder zal ik mijn aanpak bij elke methode toelichten. Kenmerkend voor mijn gehele aanpak is de open onderzoeksprocedure, waarbij ik veel beslissingen tijdens het onderzoek heb genomen (Boeije, 2005). Het voordeel van deze methode is dat ik flexibel heb kunnen anticiperen op hetgeen zich voordeed en op basis van voortschrijdend inzicht relevant bleek te zijn voor dit onderzoek.

3.2.1 Observaties

Participerende observatie is 'het proces waarin een onderzoeker een veelzijdige en relatief lange relatie met een 'gemeenschap' tot stand brengt en onderhoudt in een natuurlijke setting met het doel wetenschappelijke kennis over die gemeenschap te ontwikkelen. Directe waarneming wordt mogelijk gemaakt door deelname van de onderzoeker aan het sociale leven van de onderzochten (Boeije, 2005). Mijn observaties hebben plaatsgevonden op playground de Gagel zodra het buitenseizoen voor de sportleiders weer begonnen was. Op deze playground waren twee sportleiders actief, waarvan de een werkzaam is voor / bij de welzijnsorganisatie Cumulus en vanuit die hoedanigheid op de playground intervenueert en de ander nog een scholarshipper vanuit het RKF is. Ik werd al snel bekend als 'het meisje dat schrijft'. Een geluk was dat een andere onderzoekster vorig jaar ook haar onderzoek op deze playground had verricht waardoor de kinderen bekend waren met het fenomeen dat er iemand langs de kant zit en hun observeert. Een factor waarmee ik zeker in het voordeel was, was mijn etniciteit. Doordat ik dezelfde etnische achtergrond had als de kinderen en de sportleiders en daarmee dezelfde taal en religie heb kon ik gemakkelijk toegang tot hun krijgen. Deze rol van etniciteit behandel ik ook in hoofdstuk 7. Ik werd al snel als 'één van hun' gezien. Een ander voordeel hierbij was dat ik zelf ook uit de wijk kom en ik daarmee ook

één van hun gezien werd. Een van de jongens die was in het begin een beetje achterdochtig en begon mij diverse vragen te stellen omdat hij dacht dat ik met de politie samenwerkte. Zodra ik hem vertelde ook Marokkaans te zijn en met hem in het Arabisch begon te praten en vertelde dat ik in de wijk woonde, wat ik moet bewijzen door o.a. te vertellen op welke school ik had gezeten, was de relatie goed geworden en gaf hij mij een vriendelijke hand. Het vertrouwen van de kinderen heb ik geheel gewonnen op het moment dat ik informatie voor hun had uitgeprint voor een toernooi waar ze aan deel konden nemen en ze zagen dat ik mij voor hun inzette om deel te kunnen nemen aan dit toernooi. Na deze interventie kon ik alle informatie van de kinderen krijgen die ik wilde. Ik kon ze bij me roepen en gesprekjes met ze aangaan. De toegang tot de sportleiders ging vanaf het eerste moment soepel. Ik heb hun mobiele nummers gekregen en heb daar ook meerdere malen gebruik van gemaakt als ik op de playground was en hun nog niet of als ik een keer niet kon komen maar wel wilde weten hoe het was gegaan die dag. Alle gesprekken met deze sportleiders hebben onder een informele sfeer plaatsgevonden en zo tussen de bedrijven door waardoor het informatie in optima forma was. Zo hield ik de contacten gedurende de hele onderzoeksperiode warm. Het enige obstakel dat ik tegenkwam is dat de sportleider die bij Cumulus werkzaam is gedurende mijn onderzoeksperiode drie weken met vakantie is geweest, waardoor ik het meest met de scholarshiper ben opgetrokken. Deze sportleider heb ik nog wel aan het begin en aan het eind van de onderzoeksperiode meegemaakt en hetgeen hij deed en zij was in overeenstemming met de data die ik al verzameld had, waardoor zijn periode van afwezigheid geen probleem was. Mijn uitgangspunt was dat ik in elk geval op de dagen dat er activiteiten werden georganiseerd door de sportleider aanwezig was op de playground, aangezien dit onderzoek zich focust op de sportleiders. Daarnaast ben ik ook een aantal keer op de playground aanwezig geweest toen de sportleider afwezig was waardoor ik vergelijkingsmateriaal had. Kortom, daar waar nodig heb ik geparticipeerd om vertrouwen in te winnen om vervolgens zoveel mogelijk te kunnen observeren. Door het participeren en observeren, ben ik gelijktijdig zowel insider als outsider geweest. Deze balans heb ik goed kunnen waarborgen aangezien aan het begin van de week de sportleider in 'actie' was door op de playground aanwezig te zijn en ik daarmee ook. Het tweede deel van de week kon ik mij terugtrekken, aangezien er toen geen activiteiten waren. Deze tijd heb ik kunnen gebruiken om mijn data tussentijdig te analyseren waarna ik vervolgens weer het veld terug inging. De informatievastlegging heeft vooral plaatsgevonden doordat ik daar met mijn schrift op schoot meteen korte aantekeningen maakte die ik vervolgens thuis meteen uitwerkte. Daarnaast liep ik altijd met een opnamerecorder op zak waardoor ik interessante gesprekjes langs de kantlijn, die een informele connotatie hadden, op kon nemen. Deze opname deed ik de ene keer zichtbaar en de andere keer onzichtbaar naar gelang de situatie.

3.2.2 Interviews

Ter aanvulling op mijn observatiedata heb ik ook interviews gehouden. Naast het vergelijkmateriaal dat ik heb verkregen binnen de methode van observeren (met en zonder sportleider), heb ik door middel van deze interviews ook vergelijkmateriaal vanuit verschillende onderzoeksbronnen. Aan het begin van mijn onderzoeksperiode had het RKF een studiedag voor de sportleiders georganiseerd in Huis ter Duin. Dit was een mooie aftrap voor mijn onderzoek aangezien de meeste sportleiders die op de RKF playgrounds werken daar aanwezig waren. Deze bijeenkomst heeft voor mij twee functies gehad. Enerzijds kon ik op die dag een goed beeld krijgen van de werkzaamheden van een sportleider en heb ik vele informele gesprekjes kunnen voeren waardoor ik meteen al waardevolle data had. We hebben rollenspelen gedaan en andere oefeningen waardoor ik meteen inzicht in en feeling kreeg met het werk van de sportleiders. Anderzijds heb ik op deze dag verschillende contacten gelegd met mensen die ik later in mijn onderzoek heb mogen interviewen. Deze interviews hebben in het midden van de onderzoeksperiode plaatsgevonden. Ik ben dus eerst op playground de Gagel gaan observeren en heb deze data als input kunnen gebruiken voor mijn interviews. De interviews dienden hierbij als veriferingsinstrument van hetgeen ik op playground de Gagel had waargenomen. Na deze interviews ben ik weer teruggegaan naar de playground waardoor ik weer een check op mijn data(analyse) kon doen. Hierdoor ben ik voortdurend bezig geweest met het verzamelen en analyseren van informatie, waardoor ik deze analyse meteen weer in het veld kon checken. Ik heb gebruik gemaakt van een open interviewmethode (Boeije, 2005). Dit houdt in dat ik me voornamelijk heb laten leiden door de informatie die de sportleider mij gaf. Ik begon het interview met een hele open vraag in de trant van wat de sportleider van zijn werk kan vertellen en op basis van de antwoorden ben ik weer gaan doorvragen. Wel had ik een aantal onderwerpen in mijn hoofd die ik in elk geval het revue wilde laten passeren, maar de richting, inhoud en tijdstip van de vraag was afhankelijk van de informatie die de sportleider mij gaf. Alle interviews hebben plaatsgevonden op de playground waar de waar de sportleider werkt. Hiermee heb ik geprobeerd om ook tijdens de interviews zo dicht mogelijk bij de natuurlijke omgeving van de sportleider te staan. Deze interviews werden ook meermaals onderbroken doordat bijvoorbeeld een kind viel en de sportleider moest ingrijpen. Daarnaast werd de informatie van de sportleider ook geïnspireerd door hetgeen om ons heen gebeurde, bijvoorbeeld als een Nederlandse vader met zijn kind komt voetballen op de playground, dan neemt de sportleider dat als voorbeeld en gaat daar vervolgens verder op in om een (ander) punt te maken. Dit zorgde voor een verrijking van de data, dan als we het interview ergens in een afgesloten zaaltje hadden gehouden. Ik heb sportleiders uit de grote steden geïnterviewd omdat de deze steden met vergelijkbare problematiek kampen (hierover meer in hoofdstuk 4) en in totaal heb ik zeven interviews gehouden buiten playground de Gagel om. Op

playground de Gagel waren het voornamelijk diepte-interviews en informele gesprekken met zowel de sportleiders als de kinderen.

3.2.3 Documentanalyse

Om het beeld helemaal compleet te krijgen heb ik ook de verkrijgbare documenten geanalyseerd. Deze documentenanalyse heeft vooral aan het begin en aan het eind van mijn onderzoeksperiode plaatsgevonden. Aan het begin vervulde het de functie van beeldvormend en kadergevend en op het eind heb ik deze documenten geanalyseerd op mijn bevindingen uit het veld. Hiermee was deze methode mijn derde bron voor vergelijkmateriaal. De documenten die ik heb geanalyseerd zijn voornamelijk de verschillende wijkactieplannen van de steden waaruit mijn data vandaan komt. In dit rapport heb ik dit materiaal gebruikt om de context van mijn onderzoeksgebied weer te geven wat grote invloed heeft op en in direct verbinding staat met mijn onderzoeksresultaten. De informatie van de sportleiders en de citaten die ik in dit rapport heb gebruikt zijn alleen in deze context te begrijpen. Hiermee heb ik de documentinformatie in de praktijk kunnen toetsen bij de sportleiders en visa versa.

3.3 Respondenten

De toegang tot de respondenten heb ik hierboven beschreven. Deze is van een leien dakje gegaan. Het merendeel van mijn respondenten waren sportleiders die tevens ook scholarshipper zijn of zijn geweest. Dit betekent dat het RKF ze heeft gespot als pareltjes uit de wijk en/of doelgroep en die groeipotentie hebben. Het RKF stimuleert ze met een beurs voor hun sportopleiding. In ruil daarvoor moeten ze 100 uur aan activiteiten op een RKF Playground verzorgen. De etniciteit van de sportleiders komt daardoor over het algemeen overeen met die van de kinderen. Hierdoor is het overgrote merendeel van mijn respondenten van Marokkaanse origine.

3.4 Data-analyse & verwerking

Binnen dit onderzoek heb ik een inductieve analysemethode gehanteerd. Dit betekent dat ik mij in beginsel vooral heb laten leiden door mijn opgehaalde data dan door de literatuur. De literatuurstudie die ik in het begin heb gedaan was vooral een eerste oriëntatie op onderwerpen. In mijn onderzoeksopzet heb ik alleen een aantal concepten beschreven welke een richtinggevende functie hadden. Deze concepten worden ook de sensetizing concepts genoemd (Boeije, 2005). Dataverzameling en data-analyse is binnen mijn onderzoek geen gescheiden activiteit geweest, zoals men zou veronderstellen, maar meer een proces dat spiraalvormig te typeren is. Hiermee is het een vervlochten proces geweest van dataverzameling en data-analyse. Op deze manier kon ik mij gedurende het onderzoek steeds meer afbakenen en naar de kern toe werken en heb ik gedurende het onderzoek al

patronen kunnen opsporen. De data heb ik verwerkt door vijf van de zeven interviews geheel te transcriberen. Van de andere twee interviews heb ik alleen een samenvatting gemaakt en heb ik relevante citaten getranscribeerd, omdat de inhoud van deze interviews geheel overeenkwam met de getranscribeerde interviews. De observaties en informele gesprekken heb ik geheel uitschreven. Vervolgens heb ik deze data gecodeerd waarmee ik de eerder opgespoorde patronen kon duiden. De volgende stap was het categoriseren van deze patronen onder overkoepelende thema's. Deze resultaten heb ik wederom getoets bij de sportleider van playground de Gagel.

3.5 Kwaliteitscriteria

De kwaliteitswaarborging bij kwalitatief onderzoek is altijd een punt van aandacht. Dit komt doordat zowel de dataverzamelmethode als het analyseproces niet gestandaardiseerd zijn en de onderzoeker zelf degene (het instrument) is die gaat vaststellen ('meten') hoe een bepaald verschijnsel zich voordoet (Boeije, 2005). Om deze reden zal ik hieronder uiteenzetten hoe ik de kwaliteit van mijn onderzoek heb gewaarborgd. Ik zal eerst beginnen met het omschrijven van mijn rol als onderzoeker. Daarna zal ik de validiteit en betrouwbaarheid van mijn onderzoek behandelen.

3.5.1 Rol onderzoeker

Reflectie op mij als onderzoeker is van belang om aan te geven dat ik als onderzoeker ervan bewust ben dat mijn achtergronden, uiterlijke verschijning en vooroordelen mij onvermijdelijk met een bepaald blik hebben doen kijken naar een onderwerp (Boeije, 2005). Het feit dat ik zelf van Marokkaanse origine ben en zelf in een aandachtswijk woon heeft natuurlijk invloed op het onderzoek. Enerzijds heb ik dit ten voordeel van het onderzoek kunnen inzetten, omdat ik hiermee gemakkelijk(er) toegang kreeg tot de doelgroep. Anderzijds kan het de resultaten negatief beïnvloeden doordat ik bevooroordeeld ben. Gedurende het gehele onderzoek was ik mij hier bewust van en heb ik deze bevooroordeeling geëlimineerd door al mijn veronderstellingen en gedachten uit te schrijven. Gedurende de dataverzameling en – analyse ben ik steeds hierop teruggevallen waardoor ik mezelf steeds de spiegel voorhield en bewust werd van mijn eigen onbewuste denkpatronen. Daarnaast heb ik deze veronderstelling door middel van waarde vrije vragen ook gewoon aan de sportleiders gesteld om zo hun ervaring, beeld en mening te krijgen. Hierbij heb ik de hele tijd doorgevraagd. Sportleiders stipten vaak punten aan waarbij ze ervan uitgingen dat ik wist hoe ze zaten vanuit onze cultuur, dit is in de citaten terug te zien door de stopzinnen, je weet wel en begrijp je wel wat ik bedoel (zie citaten in hoofdstuk 7). Deze werden op niet op een vragende toon gesteld, maar ter bevestiging van herkenning door de sportleiders gebruikt. Op deze momenten heb ik consequent gereageerd met het vragen naar een voorbeeld van hetgeen ze vertelde. Hierdoor heb ik gewaarborgd dat ik de juiste en volledige data heb

kunnen interpreteren, waarmee ik een replicatie heb kunnen weergeven vanuit het perspectief en waarheid van de sportleiders. Daarnaast heb ik mijn bevindingen tussentijdig met mijn begeleider en met een andere onderzoeker besproken. Mijn begeleider heb ik zelfs mijn observatieverslagen en transcripties van interviews laten lezen waardoor ik niet alleen op proces, maar ook op inhoud feedback en reflectie heb kunnen krijgen en mijn objectiviteit heb kunnen waarborgen.

3.5.2 Validiteit & Betrouwbaarheid

Bij validiteit gaat het erom of de resultaten van het onderzochte accuraat reflecteren. Hierbij gaat het erom in hoeverre de observaties en/of interviews een dichte benadering van de waarheid van een bepaalde onderwerp bereiken (Henn, Weinstein en Foard, 2006). Doordat ik gebruik heb gemaakt van verschillende methoden, namelijk observaties, open interviews en documentanalyse, heb ik de validiteit van het onderzoek gewaarborgd. Het gebruik van verschillende methoden wordt ook triangulatie genoemd en wordt sterk aangeraden omdat het zorgt voor een meer valide beeld van het onderzochte dan als je maar één methode toepast. Het zegt dat de resultaten en conclusies van een onderzoek die voortkomen uit convergerend bewijs (in dit geval door het gebruik van de verschillende methoden) geloofwaardiger zijn dan onderzoeken die zich slechts baseren op één informatiebron (Henn, Weinstein en Foard, 2006). Door gebruik te maken van triangulatie heb ik dus de tussentijdse data van de ene bron kunnen toetsen met behulp van de andere databron(nen). Daarnaast heb ik, zoals hiervoor al gezegd, bij het observeren ook nog eens verschillende methoden gebruikt door zowel te observeren tijdens aanwezigheid en afwezigheid van de sportleider. De betrouwbaarheid van dit onderzoek heb ik goed kunnen waarborgen doordat ik de relatie met de sportleiders erg laagdrempelig heb gehouden, waardoor ik al snel niet meer als onderzoeker werd gezien en het emic perspectief goed tot zijn recht kon komen en de reactiviteit van de onderzoekers heb kunnen minimaliseren tot zelfs wegnemen (Boeije, 2005). Hierin heeft mijn etniciteit een grote rol gespeeld. Door dezelfde etnische achtergrond en daarmee normen en waarden zat ik meteen met de sportleiders op één lijn en spraken we elkaars 'taal' (letterlijk en figuurlijk!), doordat er herkenning en daarmee erkenning was. Alle sportleiders die ik heb geïnterviewd, heb ik eerst een aantal keer telefonisch gesproken en ook al uitgebreid gesproken tijdens de sportleidersbijeenkomst, waardoor we tijdens het interview geen onbekenden meer van elkaar waren en ik ook niet meer hoefde te investeren in ijsbrekers. Gedurende de interviews en observaties heb ik ook getracht om de gesprekken zo min mogelijk te sturen door vooral de sportleider aan het woord te laten. Daarnaast heb ik ook gelet om zoveel mogelijk waarde vrije vragen te stellen en veel voorbeeldvragen ter illustratie. Kortom, doordat dataverzameling en data-analyse elkaar afwisselen heb ik kunnen voorzien dat mijn waarnemingen werden gerepliceerd (betrouwbaarheid) en dat tussentijdse interpretatie in het vervolg van het onderzoek werd getoetst (validiteit) (Boeije, 2005).

4. De Wijk Overvecht als voorbeeld

Zoals hierboven al benoemd richt mijn onderzoek zich op de playgrounds van het RKF die voornamelijk gevestigd zijn in aandachtswijken. Veertig van de vijftig playgrounds liggen in een aandachtswijk. De playground waar ik de meeste tijd heb doorgebracht en al mijn observaties heb gedaan ligt in de aandachtswijk Overvecht in Utrecht. Daarnaast heb ik mijn interviews gehouden met sportbegeleiders op de playgrounds van aandachtswijken in Amsterdam en Den Haag. Het feit dat de playground in een aandachtswijk gevestigd is zegt iets over de context van het onderzoek, namelijk dat het aspect aandachtswijk een gegeven is die invloed heeft op hetgeen er op en rondom een playground plaatsvindt. De resultaten van dit onderzoek zijn dan onlosmakelijk verbonden aan deze context.

In dit hoofdstuk zal ik de context 'aandachtswijk' (verder) beschrijven waaruit en waarin de resultaten van mijn onderzoek begrepen kunnen worden. Om dit te doen neem ik de wijk Overvecht als voorbeeld omdat de focus van mijn onderzoek daar is geweest omdat ik daar al mijn observaties heb gedaan. Dit zal ik doen aan de hand van een documentanalyse. Daarnaast zal ik tussen deze gegevens over de wijk Overvecht citaten uit interviews weergeven van sportleiders uit andere steden. Hiermee zal ik laten zien dat de problematiek in de verschillende aandachtswijken waar ik mijn data vandaan heb soortgelijk ervaren wordt. Dit is van belang omdat de geschetste problematiek van een aandachtswijk onlosmakelijk verbonden is met de resultaten van dit onderzoek. Daarnaast is er in Nederland een samenwerkingsverband van de grote vier steden (G4), Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht, dat veelal dezelfde opgaven heeft vanwege o.a. hun vergelijkbare omvang, bevolkingssamenstelling en woningvoorraad. Zo bestaat er ook de G4 Krachtwijken (synoniem voor aandachtswijk). Het aandachtswijken beleid omvat de thema's Wonen, Werken, Leren en opgroeien, Integreren en Veiligheid. Deze aandachtswijken liggen in achttien gemeenten. Totaal wonen er 770.720 mensen in die veertig wijken in Nederland. In de vier grote steden liggen negentien van die veertig wijken met totaal 608.120 inwoners. Dat is bijna 80% van het totaal aantal inwoners van krachtwijken in Nederland (www.grotevier.nl). Het bestaan van deze G4 geeft ook aan dat de problematiek soortgelijk is deze wijken, waarbij ik mijn data dus uit drie van deze vier steden heb. Het bestaan van deze G4 bekrachtigt dus ook mijn veronderstelling dat ik de wijk Overvecht als voorbeeld en uitgangspunt kan nemen om de term aandachtswijk in de context van een playground te beschrijven.

4.1 Een Schets van de Wijk (wijkactieplan Overvecht, september 2007)

Overvecht is één van de 40 vogelaarwijken waar het huidige kabinet Balkenen V het tij aan wil keren. Ooit een van de wijken van Utrecht waar woningzoekenden met graagte de flats in de ruime, groene woonomgeving betrokken, is de wijk sinds een aantal jaren in een negatieve spiraal geraakt. Inmiddels is er een veelheid aan maatregelen en activiteiten in uitvoering om de leefbaarheid en veiligheid in de wijk te verbeteren. Gemeente en corporaties gaan investeren in vernieuwing van woningen, de woonomgeving en de sociale infrastructuur. Echter, de problematiek blijft, onder andere door de groeiende instroom van kwetsbare bewoners. Een intensivering van de inzet, zowel fysiek als sociaal, is noodzakelijk om de wijk weer in een positieve spiraal te krijgen.

Overvecht is een naoorlogse wijk gebouwd in de jaren '60-'70. Er wonen 31.225 mensen . Overvecht is een wijk in beweging. De pioniers van weleer vergrijzen en maken plaats voor jonge gezinnen. De leeftijdsopbouw bestaat uit uitersten. Het kinderaantal in de wijk is groot en neemt verder toe, maar ook het percentage ouderen is relatief hoog. Het aantal niet-westerse allochtonen stijgt snel en is momenteel ongeveer gelijk aan het aantal autochtone bewoners. Van de kinderen en jongeren is 75% van allochtone afkomst. 30% van de Overvechtse jongeren behoort tot de groep 'risicojeugd'. De wijk heeft relatief veel kwetsbare bewoners: mensen die geen werk hebben, in armoede leven, psycho-sociale problemen hebben of niet goed geïntegreerd zijn. De wijk heeft een eenzijdige woningvoorraad waarin sociale huurwoningen oververtegenwoordigd zijn. Driekwart van de woningen bestaat uit 10-hoogflats die zeer kenmerkend zijn voor de wijk. De woningen zijn in het algemeen ruim en betaalbaar. Ook kenmerkend voor de wijk is de ruime opzet en het vele groen.

IE: Ja hoe moet ik het zeggen de doelgroep is echt etnisch, dus Marokkaans, Turks, Surinaams, bijna geen Nederlandse kinderen.

Interview sportleider A. (Den Haag)

IE Hier heb je ook veel criminaliteit en er zitten dan ook bijv. veel mensen zonder school, mensen hebben geen werk" (...) "90% is Marokkaans. Als je nu de plein opgaat dan zijn van de 100 kinderen misschien 90 Marokkaan en misschien wel 100 Marokkaan.

Interview sportleider F. (Amsterdam)

De *woningvoorraad* is eenzijdig: 75% bestaat uit sociale huur. De grote blokken van portiekflats met 10 verdiepingen leiden tot een gevoel van anonimiteit onder bewoners. De

woningen zijn verouderd en een deel van de woningen verkeert in slechte staat. Portieken zijn vervuild en de betrokkenheid van bewoners bij hun omgeving en bij elkaar is beperkt.

De *werkloosheid* in Overvecht is twee keer zo hoog als in de rest van Utrecht, in sommige buurten zelfs 3 maal zo hoog. Bewoners in Overvecht hebben gemiddeld het minst te besteden van heel Utrecht en de wijk heeft naar verhouding de meeste huishoudens rond het sociaal minimum.

Het *opleidingsniveau* van 52% van de huishoudens is laag. 69% van de leerlingen komt met een achterstand de basisschool binnen. Nog geen 50% van de leerlingen volgt een vervolgopleiding boven VMBO-niveau. In Overvecht is het absolute verzuim (kinderen niet op een school ingeschreven) het hoogst van de hele stad. De autochtone kinderen gaan meestal buiten de wijk op school waardoor het percentage allochtone kinderen op de basisscholen extra hoog is. Een kwart van de kinderen uit groep zeven en acht draagt twee of meer risicofactoren met zich mee. Verhoudingsgewijs veel kinderen groeien op in probleemgezinnen. Eén op de drie huishoudens met kinderen is een één-oudergezin. Het aantal multiprobleemgezinnen is relatief hoog. Een aanzienlijk deel van de ouders heeft psychische klachten. Het valt de opvoeding zwaar. Dit in combinatie met de opleidingsachterstand die veel ouders hebben, maakt dat de kinderen onvoldoende mogelijkheden krijgen om zichzelf te ontwikkelen.

IE: Wat ik hoor tenminste als ik hier ben, wat ik allemaal rond hoor gaan, zijn er niet echt veel kinderen die kansrijk zijn. Echt de enkele die talent hebben, alleen hun mentaliteit is niet goed. Bijvoorbeeld wat ik laatst hoorde dat kinderen na schooltijd al een waterpijp gebruikte, van die leeftijd al he. Ik zeg wat zijn jullie aan het doen. Kind zegt, van jaah mijn broer doet het en daar begint het al.

Interview sportleider C. (Den Haag)

De wijk kent een grote *instroom van kwetsbaren*. Weinig woningzoekenden kiezen bewust voor het wonen in Overvecht. Oudere bewoners (voor 75% autochtoon) en jongere bewoners (voor 75% allochtoon) mixen slecht. In de wijk wonen bijna 2.000 potentieel inburgeringsplichtigen en ruim 5.500 genaturaliseerden. De achterstand van de kinderen van deze groepen is gerelateerd aan de achterstand van de ouders. Een groot deel van de ouders heeft *problemen met de opvoeding* van de kinderen. De afstand tussen autochtone en allochtone jongeren is groot, evenals tussen ouderen en jongeren.

IE: Ja elk huis verschilt wat betreft opvoeding en wat ik heb gemerkt is dat de kinderen van Molenwijk, want ik praat heel veel met de kinderen, want die komen bij mij en dan vraag ik van hoe gaat het thuis en hoe gaat het. Dat ze vaak van huis worden gestuurd, van kom in de avond terug, dus zeg maar de ouders hebben heel veel andere dingen aan hun hoofd, ze hoe moet ik dat zeggen, ze maken zich niet echt druk om het kind" (....) "Ik denk gewoon dat de opvoeding van de Marokaanse, Arabische, berberse generatie gewoon heel erg achteruit is gegaan. Gewoon qua liefde voor het kind, verzorging van kind en aandacht en dat vergt heel veel voor een kind en dat hebben ze blijkbaar niet meer, omdat ze heel druk zijn met andere dingen, werk, huis, marokko, mensen in de wijk. Het kind wordt meestal vergeten.

Interview sportleider A. (Den Haag)

De *veiligheidssituatie* in Overvecht is verre van gunstig. De criminaliteit ligt voor een flink aantal delicten boven het gemiddelde van de stad Utrecht. Daarbij gaat het om overlast, jongerenoverlast, vandalisme, autokraak en geweld, met name huiselijk geweld. Het aantal bewoners dat zich wel eens onveilig voelt in de buurt is in twee jaar gestegen van 43% naar bijna 50%. Jeugdcriminaliteit en overlast behoren tot de belangrijkste problemen in dit gebied. Het aantal woninginbraken en autokraken stijgt. Geweld en huiselijk geweld komen relatief veel voor in de wijk. Een deel van de kinderen in de leeftijd van acht tot twaalf jaar vertoont ernstig overlastgevend gedrag. Bij ouders is er sprake van onvermogen om hun kinderen 'op het rechte pad' te houden.

IE: Als we gaan kijken naar de leeftijd van zeg maar zestien tot vierentwintig jaar gaan kijken, dan begint echt de aansluiting tot en daar komt het wel voor en daar komt echt de aanraking met politie, het gebruik van hard drugs of soft drugs, het dealen zelfs, diefstal, dus echt aanraking met politie.

Interview sportleider A. (Den Haag)

IE: De wijk is niet goed, de jongeren zijn niet goed, ze veroorzaken alleen maar overlast en hangen alleen maar en zo.

Interview sportleider F. (Amsterdam)

In Overvecht is sprake van fikse *gezondheidsproblematiek*. Het percentage bewoners met ziekte en beperkingen is hoger dan gemiddeld. Bewoners sporten veel minder dan het landelijk gemiddelde. Veel bewoners hebben een ongezonde levensstijl en kampen met psycho-sociale problemen en overgewicht. Ook *overgewicht bij kinderen* is een groot

probleem. Er is sprake van isolement en eenzaamheid onder bewoners. De zelfredzaamheid is laag en een deel van de bewoners heeft een passieve leefstijl die bovenstaande fysieke en psychosociale problemen versterkt. Relatief veel allochtone bewoners hebben gezondheidsproblemen die hun integratie in de samenleving bemoeilijken.

In 1980 al wordt er door het KVLO (Koninklijke Vereniging van Leraren in de Lichamelijke Opvoeding) een publicatie uitgebracht waarin men het onder andere het volgende beschrijft: “er is een duidelijke achteruitgang te constateren in de lichamelijke conditie, motorische vaardigheden en lichaamshouding jeugdigen”. In Overvecht heeft één op de vier kinderen in de leeftijdsgroep 9 en 10 jaar overgewicht. Dit is ruim boven het gemiddelde van één op de acht kinderen. Bewegingsarmoede is een begrip dat al enkele decennia gebruikt wordt en waarvan het belang van bestrijding erkend wordt (Cumulus, *Van pleintje tot sportvereniging*, D.Verbaan).

Interviewer (IR): Waarom goed voor kinderen om aan activiteiten deel te nemen, wat hebben zij eraan?

Interviewee (IE): Het is goed voor hun sociale, cognitieve en motorische ontwikkeling: (...). Motorisch: kinderen bewegen. De meeste kinderen die naar de playground komen hebben bewegingsarmoede.

Interview sportleider B. (Den Haag)

4.2 Focus in de toekomst

Om de effectiviteit te vergroten wordt de focus van de aanpak gelegd op maatregelen die het meest cruciaal zijn voor het realiseren van een trendbreuk in Overvecht. Uit analyse van cijfers en raadpleging van bewoners en professionals uit het gebied blijkt dat de groep kinderen tot 12 jaar en hun ouders als cruciaal gezien wordt voor de toekomst van de wijk. In de huidige aanpak van Overvecht is er al ruim aandacht voor veelplegers, risicojongeren en de 12+- groep die zichzelf door overlastgevend gedrag in de kijker speelt. Toch neemt de overlast van kinderen onder de 12 jaar toe en zullen in toenemende mate ook voor de hele jonge tieners sancties en handhavingsinstrumenten ingezet gaan worden. Daarnaast schijnt het noodzakelijk te zijn om de preventieve inzet te intensiveren om te voorkomen dat risicokinderen afglijden naar criminaliteit. Daarom wordt er als centrale focus voor het wijkactieplan Overvecht gekozen: **Kinderen tot 12 jaar en hun ouders**. De aanpak is tweeledig: kansen bieden gaat hand in hand met normen stellen en handhaven. Met de nieuwe wijkaanpak worden de volgende doelen na gestreven:

Korte termijn (2008-2011)

- Meer perspectief voor kinderen tot 12 jaar en hun ouders;
- Minder overlast van kinderen tot 12 jaar;
- Minder criminaliteit en een groter gevoel van veiligheid;
- Een sterkere sociale cohesie;
- Een hogere kwaliteit van de woonomgeving;
- Verbetering van de gezondheid van bewoners;

Lange termijn (2008- 2016/2018) :

- Meer differentiatie in het woningaanbod;
- Meer variatie in de bevolkingssamenstelling;
- Minder onderwijsachterstand en werkloosheid;
- Meer vertrouwen bij bewoners in de toekomst;

Kortom, de ontwikkelingen in Overvecht zijn zorgelijk. De bevolking verandert in een hoog tempo in een 'kwetsbare' bevolking waarvan een groot deel werkloos is, laag opgeleid en weinig sociale contacten heeft. De waardering van bewoners voor de wijk is laag en een groot deel van de mensen verwacht dat de wijk verder achteruit zal gaan. Dit is de problematiek van de wijk Overvecht, die dus te vergelijken is met de andere aandachtswijken waar de playgrounds gelegen zijn waar de sportbegeleiders werken die ik heb geïnterviewd.

4.3 De bijdrage van de Richard Krajicek Foundation

De Richard Krajicek Foundation die richt zich ook op de jongeren in deze leeftijdscategorie. Officieel richtten ze zich op jeugd van 6 tot en met 21 jaar, maar in de praktijk bevat de harde kerngroep van de sportbegeleiders voornamelijk kinderen in de leeftijdscategorie van 5 tot en met 14 jaar en sluit daarmee vooral aan op de korte termijn doelstellingen uit het wijkactieplan Overvecht. Hun missie is dan ook het stimuleren van sportieve activiteiten, in een sociaal veilige situatie, voor jongeren in die wijken waar de mogelijkheden beperkt zijn. Ze zetten zich in om de kinderen en jongeren in de achterstandswijken positieve rolmodellen en een succesvol perspectief aan te bieden. In 1997 is de foundation in Den Haag gestart met oprichten van multifunctionele playgrounds waar kinderen verschillende sporten kunnen beoefenen zoals voetbal, basketbal en tennis (RKF, oktober 2004). Deze playgrounds bevinden zich in de (achterstands) wijken en opereren dus op het terrein van buurtsport.

4.4 Buurtsport

Bij buurtsport (Theeboom en Maesschalck, 2006) gaat het om het stimuleren en bevorderen van sportieve recreatie van mensen in de eigen woon- en leefomgeving, met het accent op sportkansarmen. Hierbij wordt buurtsport vaak beschouwd als fenomeen dat zich vooral situeert in (grotere) steden, zoals de aandachtswijken, waarbij men in hoofdzaak sport aanwendt als een middel tot sociale integratie van maatschappelijk kwetsbare jeugd. In dat kader sluit de doelstelling van het RKF, de functie van buurtsport en de contextschets van de aandachtswijken, met Overvecht als voorbeeld, geheel op elkaar aan.

In de praktijk bestaan er twee vormen van buurtsport (Verdeuzeldonk, 1985): open en gesloten buurtsport. Bij open buurtsport is iedereen welkom en gaat het veelal om vakantie- en jeugdinstituïten. Bij gesloten buurtsport gaat het daarentegen vooral om specifieke projecten opgezet met buurthuizen en scholen en gericht naar bepaalde groepen. Pouw en Daniels (2001) hebben drie modellen weten te onderscheiden:

1. het participatiemodel, waarbij sport als doel dient;
2. het doelgroepenmodel, waarbij sport als doel en als middel dient;
3. het integraliteitsmodel, waarbij sport als middel dient.

In het kader van mijn onderzoek is vooral het doelgroepenmodel interessant, omdat op de playgrounds sport ook zowel als middel en als doel ingezet wordt. Sport wordt bij dit model gezien als een middel tot welzijnsbevordering. De aandacht in dit model gaat dan voornamelijk uit naar de achterstandsgroepen. Het is een meer gesloten model dat zich richt naar bepaalde wijken en waarbij veelal gebruik wordt gemaakt van infrastructuur die dan op bepaalde momenten niet voor iedereen toegankelijk is. Hiermee sluit dit model precies aan bij de situatie van een playground in een aandachtswijk. In het wijkactieplan van Amsterdam staat zelfs beschreven dat ze een breder en laagdrempeliger aanbod van sportactiviteiten willen realiseren, dat goed afgestemd is met de scholen en andere maatschappelijke instellingen. Hiervoor is het nodig dat er meer geïnvesteerd wordt in bestaande accommodaties en in een kwalitatief geschiktere openbare ruimte (De Amsterdamse wijkaanpak, november 2007). Ze willen kansen bieden aan jongeren om zich zo optimaal mogelijk te ontwikkelen en het stimuleren van talentontwikkeling. Dit willen ze bereiken door o.a. het vergroten van deelname aan sportactiviteiten door de jeugd (Buurtactieplan Sloterveer, oktober 2007). Ook in Den Haag willen ze sport inzetten voor het verbeteren van de leefbaarheid, de verbondenheid van de (nieuwe) Hagenaars met hun stad en met elkaar en een gezonde levensstijl, hierbij staat de behoefte van bewoners centraal om aan sportactiviteiten mee te doen die laagdrempelig zijn en dicht bij huis (wijkactieplan Den Haag Transvaal, september 2007).

In dit hoofdstuk heb ik de problematiek waar een aandachtswijk mee gekenmerkt wordt beschreven. Dit heb ik gedaan door de wijk Overvecht in Utrecht als voorbeeld te nemen. Daarnaast heb ik aan de hand van citaten van sportleiders laten zien dat zij deze kenmerkende problematiek ook ervaren in de wijk waar zij werken. Het zijn dan ook niet voor niets aandachtswijken. Ze hebben pas de naam aandachtswijk als ze aan de criteria voldoen zoals voormalig minister Vogelaar voor Wonen, Wijken en Integratie had opgesteld. In mijn onderzoek heb ik dan ook vooral gezien dat het type kinderen, achtergrond en gedrag, en daarmee de relatie die gelegd kan worden met betrekking tot hun opvoeding door hun ouders soortgelijk is, dit alles natuurlijk vanuit het perspectief van de sportbegeleider. De focus die Utrecht in haar wijkactieplan Overvecht legt op “kinderen tot 12 jaar en hun ouders”, kan gezien de gelijke problematiek algemeen geldend bestempeld worden voor de door mij onderzochte playgrounds. Om deze reden kan er dus gezegd worden dat de RKF playgrounds zich op het terrein van sportbuurtwerk begeeft en *kan* daarmee een positieve bijdrage leveren in de aanpak van de problematiek in de aandachtswijken.

5. Processen op en rondom de Playground

In het vorige hoofdstuk heb ik de aandachtswijk als context beschreven. Mijn onderzoek richt zich op de sportbegeleider die werkzaam is op de playground welke gelegen is in deze aandachtswijken. Als we vervolgens verder inzoomen dan komen we, gezien de context van mijn onderzoek, uit op het niveau van de playground. Het is dan ook van belang om te zien welke processen en interacties zich manifesteren op en rondom een playground om te kunnen begrijpen op welke manier de sportbegeleiders een bijdrage kunnen leveren aan het sociaal kapitaal van de kinderen. In dit hoofdstuk zal ik een kijkje in de keuken geven van deze playgrounds met als doel het verder concretiseren en beschrijven van de context en kader waarin de functie en rol van de sportbegeleider te begrijpen is.

5.1 Doelgroep

De kinderen op deze playgrounds hebben voornamelijk tot geheel een andere etnische achtergrond. In termen van het centraal bureau voor de statistieken zijn het dus vooral allochtone kinderen die je zult treffen op deze playgrounds.

IR: Wat is het type kinderen dat hier komt?

IE: Hier, Marokkaans en Turks, voornamelijk. Verder ja, af en toe een Ganees, Surinamer, maar die zie je niet veel hoor.

Interview sportleider C. (Den Haag)

Zoals ik in het vorige hoofdstuk al heb beschreven wordt de wijk waar deze playgrounds gevestigd zijn ook gekenmerkt met voornamelijk allochtone bewoners. Het is daarom ook niet vreemd dat je deze kinderen op de playground aantreft. De meeste kinderen die op de playground komen die wonen ook in de omgeving van de playground. Op playground de Gagel komen de meeste kinderen uit de flat die aan de playground ligt of uit de reeks flats aan de andere kant van de weg, dicht bij de playground. Dit beeld heb ik ook bevestigd gekregen uit de interviews met de sportleiders uit Den Haag en Amsterdam. De kinderen die hier komen zitten volgens de sportleiders vaak zelf niet op een sportclub en hebben te kampen met bewegingsarmoede. In het vorige hoofdstuk heb ik al de kenmerken van een aandachtswijk uiteengezet. De ervaring van sportleiders dat veel kinderen uit deze wijken niet door hun ouders op een sportclub ingeschreven worden komt overeen met de geschetste sociaal-economische zwakke situatie van de ouders:

IR: Wat zegt het over het kind dat het uit een achterstandswijk komt?

IE: Dat kind heeft niet de mogelijkheden om veel te doen vooral op het gebied van sport. Papa en mama zijn meestal niet in staat om een grote bijdrage te leveren op het gebied van sport voor de kinderen, dus bij een lokale voetbalclub, want daar moet je ook jaarlijks contributie betalen en brengt ook andere kosten en tijd met zich mee. Ze hebben toch liever dat het kind gewoon lekker dicht bij huis is en toch een stukje aan sport doet en het liefst voor zo min mogelijk geld. En de RKF doet het niet voor het geld is een non-profit instelling. Kinderen hoeven niet geld mee te nemen en aan sportleider te geven, hoeft niet, mag wel..hahahaha. en vandaar dat het ideaal is voor de kinderen en voor de ouders (...).

Interview sportleider D. (Den Haag)

Veel gezinnen in deze wijken zijn “multiprobleem” gezinnen zoals hiervoor al aan de hand van de documentanalyse al aangegeven. Het feit dat de ouders van die kinderen op de playground problemen hebben is terug te zien in hoe de kinderen zich uitten op de playground.

IE: Wat je wel merkt is dat ze heel erg letten op hun leven buiten en hun leven thuis heel erg gescheiden houden en niet teveel willen vertellen. Dat merk ik wel heel erg, dat ze eigenlijk familiegevoel eigenlijk bijna niets zeggen, ik denk dan dat ze een soort van gevoel krijgen van je weet iets over mijn familie en misschien denken ze wel van het ergste altijd, je merkt dat de meeste heel gesloten zijn en je merkt wel dat sommigen met heel veel dingen zitten. En dan is het van wat is er? Dat is die muur die ze hier om zich heen bouwen en dat is heel erg moeilijk om daar doorheen te breken.

Interview sportleider C. Den Haag

Uit dit fragment kan afgeleid worden dat de muur die de kinderen om zich heen bouwen maakt dat ze heel wispelturig worden. De ene keer zijn ze de grote vriend van de sportleider en de andere keer doen ze alsof ze hem niet kennen en gaan ze weer machogedrag vertonen en zich etterig gedragen. En dit gedrag komt voort uit de problemen die de kinderen thuis ervaren. Hierdoor hebben de kinderen volgens de sportleider voortdurend een vorm van stress.

IE: En zo zie je dat heel veel kinderen ook hierzo een soort van stress meenemen overall naartoe, dus eigenlijk gewoon zichzelf ja een muur om zich heen bouwen, want ja je moet hier sterk zijn, want als je niet sterk bent dan ben je een meeloper, en dan wordt er over je heengelopen, eigenlijk. Dat is, dat is gewoon sporten. Je ziet gewoon dat als ze sporten dat ze plezier beleven en dat ze nergens anders aan denken en problemen die ze daarbuiten hebben. En de ene dag zijn ze heel blij en de andere dag is het van wie ben jij.

Interview sportleider C. (Den Haag)

Naast en ook door de problemen thuis komen de kinderen ook aandacht te kort van de ouders welke ook weer effect heeft op het gedrag van de kinderen. Ook de stress die een kind al op zo'n jonge leeftijd ervaart zorgt ervoor dat het niet weet hoe het met de aandacht van een sportleider om moet gaan. Als sportleider moet je hiermee leren omgaan. De ene keer hebben de kinderen aandacht nodig:

IE: Ja maar die jongens hebben allemaal aandacht nodig. Ze hebben iemand nodig die ze telkens helpt en telkens laat zien en telkens met ze praat, begrijp je. Blijkbaar krijgen ze dit niet vaak thuis of ergens anders of ze hebben het tenminste ook buiten nodig.

Informeel gesprek met sportleider uit observatieverslag (Utrecht)

En de andere keer kun je het kind maar beter met rust laten en juist geen aandacht geven omdat het kind dat niet gewend is van huis uit en daarom niet weet hoe het ermee om moet gaan:

IR: En hoe ga jij daarmee om?

IE: Nou wat ik heb geleerd is dat je die kinderen niet teveel aandacht moet geven, want als je dat doet dan gaan ze er misbruik van maken. Dat is heel erg hierzo. Als je bijv. op een bankje zit en op hun wacht dan komen ze vanzelf naar je toe, dan zijn ze degene die niet zo'n grote muur om zich heen bouwen. Maar als je naar ze toe gaat lopen en gaat vertellen wat we vandaag gaan doen en heel enthousiast doet dan willen ze eigenlijk ja van hun emoties niet tonen dan gaan ze je proberen af te wijzen, dan gaan ze eigenlijk wegduwen.

IR: Ja, het is dus eigenlijk de tactiek om toegang tot die kinderen te krijgen?

IE: Ja je moet niet teveel aandacht aan ze besteden omdat ze dan niet weten hoe ze ermee om moeten gaan, omdat ze dat thuis ook niet hebben.

(...)En als je ze dan teveel aandacht geeft, ze kunnen het gewoon mentaal niet aan, want mentaal zijn ze zwak en ja dan bouwen ze die muur om zich heen (...)Je moet wel met ze praten, maar niet teveel aandacht, dan zie je dat ze automatisch naar je toekomen, omdat ze toch wel willen sporten. Dat is wel wat ik hier heb gemerkt en wat overal wel zo' n beetje is.

Interview sportleider C. (Den Haag)

5.2 Overgewicht

Naast de mentale problemen kampen veel kinderen ook met fysieke 'problemen'. Een grote groep van deze kinderen vertoont namelijk overgewicht. Overgewicht bij kinderen is momenteel een landelijk probleem (Hurk e.a., 2006) en is bij de allochtone kinderen in deze aandachtswijken ook sterk terug te zien.

“Overgewicht is een serieus probleem in de stad Utrecht. Vooral in de wijk Overvecht-Noord kampen kinderen en jongeren met overgewicht, 3 op de 10 kinderen die op de playground komen spelen zijn dik. Wat ik mee geef aan de kinderen die met overgewicht kampen is gezond eten en vaak komen sporten op de playground, dus minder chips eten en Red Bull drinken. Elke morgen ochtend met 1 glas melk en een broodje kaas ontbijten”.

Sportleider G. in zijn plan om deel te nemen aan de Danone Nations Cup (Utrecht)

Op de playground heb je ook een skatebaan, maar daar maakt de sportleider geheel geen gebruik van. Hij noemt het een gevaarlijk ding waar kinderen allemaal rariteiten mee uithalen. Daarnaast vindt hij: “het is ook beter als ze voetballen, dat is beter voor hun gezondheid. Zo zijn ze écht in beweging en raken ze calorieën kwijt”. Voetbal wordt op alle playgrounds veel gespeeld en in Utrecht Overvecht is dit zelfs het enige wat de kinderen zelf spelen zonder begeleiding.

5.3 Kansrijke kinderen

De playground is een plek waar verschillende doelgroep kinderen op te vinden is op verschillende tijden. Overdag, na schooltijd, zijn het vooral de wat kleinere kinderen in de leeftijd tot ongeveer dertien jaar. In de avond, maar ook overdag op de momenten dat er geen begeleiding op de playground is dan tref je hier de oudere jongeren in de leeftijd van ongeveer zestien tot vierentwintig jaar. Dit zijn vaak de hangjongeren en de jongeren die zich ook met criminele activiteiten bezig houden en in sommige gevallen ook al met politie in aanraking zijn gekomen. De begeleiders op de playground geven aan dat ze zich voornamelijk op de kansrijke kinderen richten. Dit zijn de kinderen uit hun focusgroep. Deze groep bestaat uit een harde kern kinderen die bijna dagelijks op de playground te vinden zijn

en hebben de leeftijd tussen de vijf jaar en veertien jaar. De sportbegeleiders geven aan dat ze zich voornamelijk op deze groep kinderen willen focussen omdat ze voor hen nog wat kunnen betekenen. De andere jongens vinden zij geen goed voorbeeld voor de kansrijke kinderen en hebben ze om die reden ook liever niet op de playground.

IE: Die slechte jongens heb ik weggejaagd van hier, ik heb echt alleen maar de schone, nette jongens overgehouden. Ook al zijn ze soms niet netjes, heb ik er toch voor gezorgd dat er de beste over zijn.

Informeel gesprek met sportleider G. uit observatieverslag (Utrecht)

We zien hier dus een proces van in- en uitsluiting. Ben je volgens de begeleider schoon en netjes en daarmee dus kansrijk dan behoor je tot de focusgroep van de sportleider. Zo niet, dan val je erbuiten en zal je niet de aandacht van de sportleider krijgen.

5.4 Slechte voorbeeldfiguren

De 'kansrijke' kinderen zijn onderhevig aan velerlei prikkels die niet allemaal even positief zijn. Deze aandachtswijken staan bekend om hun hangjongeren die vaak ook al met politie in aanraking zijn geweest. In het gebied de Gagel van de aandachtswijk Overvecht is er zelfs in augustus 2008 door de Gemeente en politie gedurende één jaar een gebiedsverbod voor een bepaalde groep jongeren geweest in de omgeving van de Gagel (Gemeente Utrecht, besluit Burgemeester). Het doel van dit verbod was "door de harde kern los te koppelen van de grote groep meelopers kan wellicht de laatste groep nog een positieve kant opgetrokken worden" (interne mail Cumulus). Aanleiding voor dit verbod volgens dit besluit was o.a. om het volgende: "de meeste jongeren gebruiken in het aangewezen gebied regelmatig softdrugs, maar ook alcohol en harddrugs worden met enige regelmaat door enkelen gebruikt. Handel in drugs is een veelvuldig voorkomend verschijnsel. Het merendeel van de jongeren is bekend met de politie, justitie of de jeugdhulpverlening. De politie wordt bewust en opzettelijk gedwarsboemd en wederspanningheid is de jongeren niet vreemd. De confrontatie met de politie wordt in groepsverband bewust gezocht. De leeftijd van de jongeren varieert van 11 tot 30 jaar, waarbij de jongsten veelal de overlast veroorzaken en hinderlijk gedrag vertonen en de oudere jongeren verantwoordelijk zijn voor het zwaardere criminele gedrag. De meeste jongeren zijn afkomstig uit de directe omgeving van het winkelcentrum Gagelhof" (Gemeente Utrecht, besluit Burgemeester). Volgens de sportbegeleiders hebben de kinderen waar ze mee samenwerken genoeg andere slechte voorbeeldfiguren in hun omgeving, jongens uit de buurt of een oudere broer, en daarmee ook op de playground, dit wordt gezien dit besluit van de Burgemeester ook ondersteund. Tijdens het spelen, wat over het algemeen voor de jongens toch voetbal is, worden de

kinderen afgeleid door andere prikkels, zoals de oudere jongeren die op hun scooter of luxe BMW voorbij rijden. Dit is het voorbeeld wat ze dagelijks om hun heen zien en daardoor als normaal aanduiden omdat ze niet beter weten.

- IR: Kijk ik zie al een wijkagent? Is dat vaak hier?
- IE: Af en toe wel politie die hier met auto voorbij rijdt. Ja eigenlijk wel redelijk, niet echt overdreven dat ze iedere kwartier voorbij rijden, maar ik denk wel een keer in het uur of in een paar uur dat ze langskomen.
- IR: Ja?
- IE: Ja het is toch wel een plein waar veel dingen gebeuren
- IR: Wat bedoel je precies?
- IE: Uhm, ja het is gewoon een wijk waar veel dingen gebeuren. Van kattenkwaad tot wel erger, daarom is het echt een achterstandswijk. Laatst was er een vechtpartij tussen politie en jongeren bijvoorbeeld, dus ja, het moet wel vaak. Ja, het ene moment zijn ze elkaars vrienden en het andere moment zijn ze elkaars ergste vijand. Het kan gewoon in één omslag ineens helemaal anders gaan. Dat is echt typisch hierzo eigenlijk.
- IR: Welk effect heeft dat op de kinderen?
- IE: Ik denk niet goed. Meestal degene die dan begon met de vechtpartij dat is dan de oudere broers van die jongeren en die zien van, hun vechten met de politie en hun hebben geen respect voor de politie dus laat mij dat maar ook doen. Dus ja, dat is het effect en zo blijft het maar doorgaan en doorgaan en zo gaat eigenlijk de samenleving hier helemaal niet omhoog. (...) Wat ik laatst hoorde dat kinderen na schooltijd al een waterpijp gebruikte, van die leeftijd al he. Ik zeg wat zijn jullie aan het doen. Kind zegt van, jaaa mijn broer doet het en daar begint het al. Daarom zei ik al hun broers hebben zoveel invloed op de manier waarop hun doen, terwijl hun nog veel te jong zijn voor hetgeen ze doen.

Interview sportleider C. (Den Haag)

Een ander mooi voorbeeld dat dit fenomeen illustreert is het moment dat ik een gesprek aan het voeren ben met twee kinderen. Ik heb hun aandacht omdat zij ook informatie van mij wilde hebben over een toernooi wat zij weer heel interessant vonden. Tijdens dit gesprek ben ik van alles aan het vragen over hun school en wat ze later willen worden. Gedurende dit gesprek gebeurt het volgende:

Tijdens dit gesprek komt er een jongen met een scooter langs de playground rijden en haalt daar allerlei kunstjes mee uit (op één wiel rijden) de jongen waarmee ik in gesprek ben die is

geheel afgeleid en luistert niet meer naar wat ik zeg, hij volgt de jongen op de scooter nauwgezet en zegt, wauw echt cool, die wil ik ook. Ik probeer weer zijn aandacht te krijgen en roep hem bij zijn naam, hij hoort me gewoon niet terwijl hij naast me zit, hij kijkt nog steeds naar de scooter. Dan leg ik mijn hand op zijn schouder en roep ik hem nog een keer bij zijn naam om het gesprek te continueren. Hij geeft me verstrooid antwoord over zijn school. Ik vraag hem of hij gehoord heeft wat ik zei. Hij zegt nee man, die scooter man, echt gaaf. Ik vraag of hij die scooter belangrijker vindt dan ons gesprek, daar reageert hij niet echt op, hij lacht en zijn vriend ook.

Observatieverslag (Utrecht)

Volgens de sportleider is het gegeven dat deze kinderen omringd zijn door deze 'type' jongeren met een slecht voorbeeldfunctie kenmerkend voor het milieu en omgeving waarin de kinderen opgroeien. De jongen in dit voorbeeld was jong en reed op een splinternieuwe scooter. De sportleider vindt dit geen goed voorbeeld voor de kinderen op de playground omdat ze hierdoor voortdurend afgeleid zijn door het materialisme en hun aandacht niet meer bij de sportleider is. Hij stelt ook: "Dat is dan hun voorbeeld, zo'n scooter willen ze dan ook". Het gezegde "wat de boer niet kent, daar lust hij geen brood van" is enigszins ook op deze situatie van toepassing. Op het moment dat ik met de kinderen over studie begin en over wat ze later willen worden kreeg ik antwoorden die deze ervaring van sportleiders illustreren.

Ik vraag die jongen wat hij wil worden. Hij zegt ik weet niet. Ik weet nog niet. Een andere jongen zegt ik wil in ICT gaan werken, is dat goed mevrouw? (...) De andere jongen, die het eerst niet wist, zegt ik wil mijn school afmaken (hij zit in het tweede jaar praktijkonderwijs wat lager is dan het VMBO legt hij uit) en dan ga ik werken en geld verdienen en dan mijn eigen bedrijf beginnen. Ik ga dan werken als buschauffeur of als taxichauffeur, dan kan ik lekker geld verdienen en in zo'n vette auto rijden, dat is toch een Mercedes, vraagt hij aan mij. (...) Ik vertel hem dat het belangrijk is om een diploma te hebben, dan kan hij alles doen wat hij wilt. Hij vraagt aan mij: ga ik dan ook veel verdienen met een diploma?

Observatieverslag (Utrecht)

Tijdens dit gesprek met de kinderen kwam ik erachter dat ze geen flauw onbenul hadden wat studeren precies inhoudt en wat je daaraan kunt hebben en waarom het dus belangrijk is. Het enige wat ze ook interessant vonden is of je er veel geld mee kan verdienen, want dat is wat telt. Ook de beroepen die de kinderen later zouden willen uitoefenen zijn typische beroepen die vaak in hun omgeving voorkomen, omdat de meeste jongens, oudere broers, neven, buurtjongens, deze beroepen uitoefenen en zij ze met status associëren, zoals het

rijden in een Mercedes. De sportbegeleider die stond er ook bij en zei ook meteen “zie je dit zijn nou hun voorbeelden. Ze weten gewoon niet beter. Ze zien alleen die jongen in een scooter rijden of een jonge gozer in een BMW zevenserie rijden en nemen dat aan als normaal. Dat is dan zijn voorbeeld”. Kortom, de kinderen hebben volgens de sportleiders erg veel slechte voorbeelden in hun directe omgeving en te weinig of geen goede voorbeelden wat voor tegengewicht kan zorgen.

5.5 Straattaal

De kinderen gebruiken over het algemeen geen algemeen beschaafd Nederlands. Ze nemen veel scheldwoorden in de mond van onschuldig tot woorden die niet in de dikke Van Dale terug te vinden zijn.

IE: Hier komen woorden zoooo, echt. Hier gebeurt dat alleen maar en vechten. Maar meestal niet hierzo op het plein, af en toe op het plein, je weet wel ruzie en dan spelen ze weer met elkaar, maar af en toe, joh. Ik heb een keer gehad dat ik hier op het plein stond, daar (wijst) waar die kinderen nu staan, waren ze aan het vechten, ik moest over die hek daar zo en uit elkaar halen, eentje was helemaal onder het bloed. Nee joh, soms dan hoor ik woorden, dan denk ik van sooo, en dan combinaties he, gewoon combo' s, echt achter elkaar dat is niet normaal. En ze verzinnen zomaar, gewoon jah. Eentje hier ook eentje zat met mij rustig te praten en er kwam zo' n hollands meisje, t was een turkse jongen, ja kankerhoer, gewoon uit het niets he. Iemand loopt gewoon voorbij. Ik zeg wat doe jij. Jaah, zij is viezerik joh. Ik zeg ja hoe weet je dat? Ja, ik weet niet, maar het is gewoon zo. Dat is het. Dan zien ze een blondje en dan hebben ze er gelijk een oordeel over (...)

IR: En doe je ook wat met het schelden?

IE: Dat is het lastigste van bijna alles. Iedereen doet het, echt bijna iedereen doet het. Het begint gewoon heel klein en sommigen die leren het gewoon bijna niet af.

Interview sportleider C. (Den Haag)

Veel kinderen hebben een bijnaam voor elkaar zoals “flodder” of “brillie”. De kinderen duwen en trekken voortdurend aan elkaar en zoeken de hele tijd elkaars grenzen op. Dit leidt meerdere malen tot een kleine gevecht wat dan weer zo voorbij is.

Tijdens het spel ontstond er ruzie. Twee jongens begonnen elkaar te duwen. Ze lachte er nog in eerste instantie bij, maar gebruikte tegelijkertijd wel diverse scheldwoorden in het Marokkaans en Nederlands door elkaar heen. Het geduw werd heviger en er kwamen andere jongens omheen staan. Sportleider H. zag het en riep sportleider G., die naar ze toe

liep en ze uit elkaar haalde. De jongens bleven naar elkaar toe komen en manoeuvreerden om sportleider G. heen. Sportleider H. liep er ook naartoe en hield één van de jongens vast en sportleider H. hield die andere jongen vast. Sportleider H. riep tegen die jongen wat wil je nou en was hem weg aan het 'duwen'. De jongen zei dat hij hem wilde slaan, waarop sportleider H. keihard over het veld riep: 'hoor je dat sportleider G. hij wil vechten'. Sportleider H. lachte de jongen uit en zei dat ie normaal moest doen. "wil je anders het veld uit". Het spel werd gecontinueerd door de andere jongens en ook de ruziënde jongens zelf speelde door alsof er niks was gebeurd. Ze waren weer gefocust op het spel. Dit hele gebeuren deed zich hierna nog twee keer voor met weer andere jongens, maar doofde weer snel en ze speelde door.

Observatieverslag (Utrecht)

Sportleider H. zei later ook tegen mij dat dit soort 'gevechtjes' momentopnames zijn. Als het 'brandje' weer voorbij is, dan zijn de jongens het ook weer vergeten alsof het nooit is gebeurd (informeel gesprek uit observatieverslag, Utrecht). Nieuwelingen en kinderen met een andere etniciteit dan de etniciteit van de meerderheid moeten harder hun best doen om bij de groep te horen en hun plaats te verwerven. Dit proces van in- en uitsluiting is ook door Nienke van der Meij (2008) beschreven in haar onderzoek dat Buitenspel heet, wat ook op playground de Gagel heeft plaatsgevonden. Als de kinderen samen zijn dan tonen ze veel machogedrag. Dit is anders op het moment dat een kind in zijn eentje is zonder zijn vrienden.

IE: Wat ik heel erg heb gemerkt is dat als je een kind alleen benadert of hij komt naar jou toe dan is het van kalm, rustig, beleefd, respectvol, maar als het eenmaal twee of drie kinderen of een groepje dan kantelt zeg maar het gedrag, dan wordt het een stereotype Marokkaan of Surinamer, dus echt het machogedoe komt naar boven, dus het niet willen luisteren of het niet willen tolereren van gezag of ja de drempelwaarde van de sportleider proberen op te zoeken.

Interview sportleider A. (Den Haag)

5.6 Temmen

Volgens de sportleider gold voor zijn komst het recht van de sterkste op de playground. Er was niemand die de kinderen regels aanleerde omtrent de omgang met elkaar op en met de omgeving van de playground. Het kind met de grootste mond en die het hardst schreeuwt is de baas en bepaalt wat er gebeurt en hoe het gebeurt. In Utrecht waren er volgens de

sportleider voordat de begeleiding er was ook veel oudere jongens op de playground te vinden die de kleinere kinderen niet lieten spelen. Dit zijn ook vaak de oudere jongens die als het slechte voorbeeld geduid worden door de sportleider voor deze kinderen. Dit zijn volgens hen de jongeren die al op het criminele pad zijn. Maar ook de kleinere kinderen zijn niet gemakkelijk. De sportleiders worden in het begin enorm uitgetest door de kinderen.

IE: Ze testen je de hele dag uit. Gewoon van oke, ik pak die bal van hem af en ga wegrennen, gaat ie achter me aan rennen, dan ga ik hem naar iemand anders schoppen. Nou wat doe je dan ga je achter die bal aan rennen of blijf je lekker zitten. Dus dan moet je ook weer proberen te communiceren, dan weer streng zijn, dan weer losjes, je moet een middenweg zien te vinden. En dat is het mentale wat je ook moet hebben.

Interview sportleider C. (Den Haag)

Dit uittesten kan variëren van onschuldig tot heel extreem. Een sportleider moet daartegen opgewassen kunnen zijn. Een sportleider in Utrecht werd er door de kinderen zelfs van verdacht dat hij met de politie samenwerkte. Ook ik heb dat mogen ervaren. Een jongen van veertien die mij diverse vragen ging stellen en rare gebaren achter mijn rug maakte. Later begreep ik van de sportleider dat die jongen dacht dat ik met de politie samenwerkte. De sportleider moet in het begin veel investeren om toegang te krijgen tot de kinderen om zijn gezag en hun respect te verdienen. Een sportleider moet durven, lef hebben en vooral niet bang zijn. In termen van de sportleider uit Utrecht: "je moet de kinderen temmen, dat klinkt een beetje raar, maar is echt zo" (informeel gesprek op sportleidersbijeenkomst, Huis ter Duin).

IR: Wat zijn nou de voorwaarden voor een sportleider om hier bezig te kunnen zijn?

IE: *Je moet lef hebben, niet bang zijn en sterk in je schoenen staan, want die jongens gaan je testen.

*Het kost tijd voordat ze aan je gewend zijn en ze je serieus nemen en je hun respect krijgt.

*Soms moet je keihard zijn en een andere keer ben ik weer erg lief en krijgen ze een aai over hun bol.

Informeel gesprek met sportleider uit observatieverslag, Utrecht

Daarnaast is de ervaring dat je ook over sportvaardigheden moet beschikken wil je als sportleider serieus genomen worden.

IR: Wat was er voor jou nodig om toegang tot die kinderen te krijgen?

IE: Vaardigheden. Vaardigheden is eigenlijk wat hier het belangrijkste is. Als je hier niet kan sporten en met name voetbal, wordt je hier niet geaccepteerd. Je moet kunnen sporten als sportleider hierzo. Als ze zien dat je niet kan voetballen, dan is het gelijk zo van oh hij kan niet voetballen, hij kan niks joh, waarom zouden we naar hem moeten luisteren.

Interview sportleider C. (Den Haag)

5.7 Geen eigen materialen

Kenmerkend voor de kinderen op deze playgrounds is dat ze weinig tot geen eigen speelmaterialen hebben, zoals een goede bal om mee te voetballen. Hier kwam ik achter toen ik op een dag rond 17.15 uur bij de playground in Overvecht aan kwam lopen en zag dat de kinderen daar allemaal bij de tafeltennistafel stonden. Het is een woensdag, dus normaal gesproken zouden ze dan onder begeleiding gaan voetballen, zoals ze altijd gewend zijn. De jongens wisten dat één van de twee sportleiders niet kon komen die dag, maar de andere sportleider hadden ze nog verwacht. Bij mijn komst stonden de kinderen daar nog met volle hoop te wachten dat de sportleider nog zou komen, zodat ze lekker een potje konden voetballen. Bij mijn mededeling dat er vandaag niemand kon komen, waren ze diep teleurgesteld. Normaal gesproken beginnen ze om 16.00 uur onder begeleiding met voetballen. Het feit dat het al 17.15 was, was voor hun geen signaal om de hoop op te geven. Bij mijn opmerking waarom ze niet zelf een potje gaan voetballen lieten ze weten dat ze geen bal hadden:

Ik vroeg hun waarom ze niet zelf een potje voetballen gaan voetballen. Sportleider G. heeft toch een bal aan jullie gegeven. Hierop antwoordde ze dat ze wel willen, maar dat ze geen bal hebben. Ik vroeg hun verbaasd dat ze toch een bal van sportleider G. hebben. Hierop kijken en roepen ze allen verwijtend richting een jongen van wie zijn broertje de bal heeft en die niet aan hun wil geven. Ze zeggen tegen hem dat hij het aan hem (zijn kleine broertje) moet gaan vragen, omdat hij het dan wel gaat geven. Die broer die zegt dat, dat niet waar is en dat zijn broertje het ook niet aan hem gaat willen geven. Daarna zeggen ze dat een andere jongen (ze wijzen hem aan) ook een hele mooie bal heeft, maar dat hij deze niet wilt halen. Ze zeggen het op een verwijtende manier, zo van hij is bang dat zijn mooie bal vernield gaat worden of zo. Ik zeg dat sportleider G. in elk geval tegen mij zei dat jullie een bal van hem hebben en dat jullie daarmee kunnen gaan spelen. Ze gaan nog met elkaar in discussie over die bal. Ze vragen aan mij wat ik kom doen, indirect vragend en kijkend of ik wat kan regelen. Ik zeg dat ik het hun gewoon even kom vertellen dat er vandaag niemand

van de begeleiders komt, omdat sportleider H. mij gebeld had. Ze bedanken mij hiervoor en ik zeg hun gedag en loop terug naar mijn auto. Ik hoor hun achter mijn rug nog met elkaar praten, of meer zeggend tegen de broer van wie zijn broertje de bal van de sportleider heeft, dat hij de bal bij zijn broertje moet gaan halen.

Observatieverslag (Utrecht)

Dit voorbeeld illustreert dat de jongens best zelf willen gaan voetballen, maar niet over een bal beschikken om dat te gaan doen. Dit betekent dat het feit dat de sportleider over materialen beschikt hem macht geeft. Dit is zijn “ruilmiddel” om respect en gezag van de kinderen te kunnen krijgen en ook om de kinderen te verleiden om naar de playground te komen en zich aan de regels te houden van de sportleider.

IE: Je moet goeie materialen hebben, want dat is wat je gezag geeft. De kinderen willen dat hebben en daarvoor moeten ze wel naar mij luisteren.

Interview sportleider B. (Den Haag)

In dit hoofdstuk heb ik kenmerken en processen op en rondom de playground beschreven waardoor ik een beeld heb kunnen geven van het type kinderen op de playground, hun achtergrond, maar ook de omgevingsfactoren die een groot effect hebben op het gedrag en ontwikkeling van de kinderen. Kortom, de focus in dit hoofdstuk lag op de interactie tussen de kinderen en die tussen de kinderen en de sportleiders vanuit het perspectief van de sportleider en op basis van mijn observaties. In het volgende hoofdstuk zal de rol van de sportleider op de playground en het effect daarmee op het kind, maar ook op de sportleider zelf centraal staan.

6. Heropvoeders van de straat

In het vorige hoofdstuk heb ik een beeld geschetst van kenmerken en processen op de playground met als middelpunt de interacties tussen de kinderen en tussen de kinderen en de sportleiders. In dit hoofdstuk zal de focus vooral liggen op de sportleider op de playground. De bevindingen van op dit terrein zijn te clusteren in vier thema's, namelijk sociaal kapitaal, randvoorwaarden, motivatie & identificatie en grensvervaging. Elk thema zal ik hieronder in een aparte paragraaf behandelen.

6.1 Sociaal Kapitaal

De sportleider vervult verschillende rollen op de playground volgens de sportleiders. Een daarvan is dat hij als voorbeeldfunctie fungeert.

IR: Wat is jou rol op de playground?

IE: Ik heb verschillende rollen. Eén van die rollen is als eerste een voorbeeldrol. Dus dat ik als rolmodel op de playground sta, dus dat mensen mij als voorbeeld zien, vooral de jonge knaapjes en meiden. Die zien toch wel dat je toch wel verantwoordelijkheid hebt over verschillende middelen, over materialen, ze zien dat je de sleutel van de playground hebt. Zien altijd een belangrijk iemand naar je toe komen(ouders, wethouder) om met je te praten en uiteindelijk is het de verantwoordelijkheid wat ze zo nieuwsgierig maakt en daardoor streven ze ernaar om zoveel mogelijk verantwoordelijkheid te krijgen net als jij, dus vandaar dat je als voorbeeld dient.

Interview sportleider D. (Den Haag)

Volgens dit fragment heeft de sportleider hiermee dus een positieve rolmodelfunctie voor die kinderen. Iets wat die kinderen niet veel in hun omgeving hebben, zoals ik hiervoor al geschetst heb. De sportleider als rolmodel kan hiermee enigszins dat tegengewicht bieden aan die vele 'slechte' voorbeelden die het kind in zijn omgeving heeft volgens de sportleider.

IR: Wat is precies die voorbeeldrol voor hun, waarin uit zich dat?

IE: Ja een succesvolle nog jonge man, die studeert en werkt, die genot heeft bij het lesgeven en die heel gemakkelijk over zijn levensloopbaan praat en heel trots trouwens en die gewoon lekker rustig van het leven geniet met zo min mogelijk knelpunten. En dan heb ik het over buitensituaties, want uh ze zien ook iemand anders, die zo oud als mij is en die is dan minder succesvol als mij. Dat is dan vaak de lokale jongen die ze stoer vinden en die vaak aangehouden wordt door de politie

en die dan naar de playground komt om herrie te schoppen en die zetten ze dan naast mij en die gaan ze dan vergelijken, in hun hoofd dan., dus niet letterlijk, van ja hij doet dat en hij doet dat. En ja de jongens die dan meer stoer willen zijn, die probeer ik dan over te halen om dan toch wel meer als mij te worden, dan als die jongen die wordt aangehouden.

Interview sportleider D. (Den Haag)

Een andere sportleider zei heel mooi: “ik heb van mijn hobby mijn werk mogen maken en dat willen die kinderen ook” (interview sportleider A., Den Haag). Sport wordt door de kinderen als leuk ervaren, vooral jongens zijn dol op voetbal, waardoor het vak van sportleider ook met leuk wordt geassocieerd en de kinderen, de sportleider hiermee ook gemakkelijk als een rolmodel kunnen zien. Kinderen vragen zelfs aan de sportleider “wat doe jij voor werk, je bent met ons aan het voetballen en krijgt betaald” (interview sportleider C., Den Haag). Sporten is dus leuk én je krijgt er ook nog eens voor betaald. Kortom, het lijkt hiermee een en al positief te zijn en dit gegeven maakt het voor de sportleider mogelijk is om als rolmodel gezien te worden. Om deze rolmodelfunctie te kunnen vervullen moet hij, naar eigen zeggen, ook voor ‘wijkagent’ spelen.

IR: En waarom is het goed voor de kinderen om hier naar de playground te komen. Welk voordeel hebben de kinderen eraan?

IE: (...) en ja een voordeel voor een kind is zeg maar je houdt ze van de straat en van het pleintje waar ze meestal hangen en dan breng je ze toch hier om met een bezigheid, met een activiteit je toch wel in beweging te houden. Dus ja het voordeel voor een kind is dat ie niet naar het slechte pad gaat en lekker komt sporten en niet gaat hangen.

IR: En daarmee heeft het dus ook een functie richting de wijk, veiligheid in de wijk?
Ja, absoluut. Niet dat de kleintjes kattenkwaad of autootjes kapot gaan maken, nee dan, als ze hier op het plein komen, dan kunnen ze lekker sporten en dan zijn ze bezig. Als ik eigenlijk zo kijk dan ben ik eigenlijk ook een klein beetje een *wijkagent*. Kinderen van de straat af halen en dan hier naartoe brengen. Als ik ook van de tram kom en ik kom soms lopend van het centrum en ik kom de kinderen tegen, dan weten ze meteen van he B. is er en we gaan sporten en dan spreek ik ze ook aan van kom en dan gaan we sporten en er komen ook bijna altijd dezelfde kinderen en ze komen ook met heel veel.

Interview sportleider B. (Den Haag)

Met de term wijkagent bedoelt de sportleider dus dat hij hiermee degene is die zichzelf als middel inzet om de kinderen van de straat af te halen en ze naar de playground te lokken, waar ze met positieve activiteiten bezig gehouden worden en ze geen kattenkwaad op straat kunnen uithalen. Zonder sportleider zou de playground een minder aantrekkelijke plek zijn, omdat de sportleider degene is die de activiteiten op de playground stimuleert.

IR: Je liet me net het rondje zien dat je maakt als je hier naartoe komt en dat je dan alle kinderen meeneemt die je dan tegenkomt, want als jij hier niet zou zijn wat zouden ze dan doen?

IE: Dan gaan ze de straten op, de een gaat dan keurig voor de deur spelen en ja met wat gaan ze dan spelen, niet iedereen heeft een bal en ja niet iedereen heeft spelmiddelen. Dit is wel een heel praktisch voorbeeld, misschien met een baksteen en dan ja ja van het een komt het ander, en dan ja ja ruit ingeslagen en ja dat is het. Als jij hier bent, dan haal jij ze van de straten af voor heel even, voor kwetsbare tijden haal jij ze van de straat af, daarom(...) want als hier geen begeleiding is, dus dat houdt in dat je niks kan doen, dan gaan ze zich ook snel vervelen en dingen verzinnen om hun tijd te spenderen.

Interview sportleider D. (Den Haag)

Naast de primaire activiteiten die je verwacht op een playground, namelijk sporten met alle bijbehorende positieve effecten, vervult de sportleider ook een rol in de opvoeding van het kind. Deze opvoeding bestrijkt verschillende aspecten. Volgens fragment laat zien dat één van die aspecten het bijbrengen van normen en waarden bij het kind is.

IR: Heeft jouw aanwezigheid hier een bepaalde effect op de langere termijn?

IE: Ja ik denk het wel, want op de langere termijn ze worden volwassener en ze gaan logischer nadenken en als ze nu al bijvoorbeeld die normen en waarden meekrijgen van een sportleider dat ze toch enigszins gaan beseffen dat het niet alleen om hen draait en dat het eigenlijk om het team draait om te winnen bij wijze van spreken als het dan echt gaat om het spel zelf en hoe met elkaar omgaan daarbuiten (...) En als ze dan proberen om goed samen te spelen, ik denk dan dat ze die vriendschap, die band ook gaan versterken en het voor elkaar gaan opnemen op een goeie manier buiten het sporten en buiten het mij zijnde als ik er niet ben.

Interview sportleider C. (Den Haag)

Uit dit fragment kan afgeleid worden dat door middel van het spel de sportleider dus normen en waarden bij die kinderen probeert bij te brengen. Een andere sportleider die zegt ook altijd samen spelen, samen delen en benadrukt hierbij dat het groepsbelang belangrijker is dan het individuele belang (interview sportleider C., Den Haag). Dus door middel van het sporten worden hun normen en waarden bijgebracht die ook buiten het sporten om van belang zijn en hiermee wordt er dus iets aan hun bagage toegevoegd waar ze later in de maatschappij wat aan kunnen hebben, dit is ook één van de onderdelen van sociaal kapitaal in termen van Forrest en Kearns (2001). In dit kader proberen sportleiders het kind ook iets te leren over goed en fout.

IE: maar ik hamer er ook elke keer op, ga geen verkeerde dingen. Als er hier jongens voorbij rijden met scooters, dan zeg ik ook van jongens we zijn hier aan het voetballen en uh ja dat is allemaal niks en als ie gepakt wordt dan is ie de pineut.

Informeel gesprek met sportleider uit observatieverslag (Utrecht)

Respect is een sleutelbegrip bij alle sportleiders wat ze de kinderen proberen bij te brengen. Dit respect bijbrengen doen ze door de kinderen voortdurend te corrigeren als ze scheldwoorden gebruiken en verkeerde gebaren maken en 'slecht' gedrag vertonen.

Opeens hoorde ik sportleider H., die met mij stond te praten, tegen een jongen zeggen "dat vond ik geen leuk gebaar". Waarop het jongetje met een lachje op zijn gezicht sorry zei in het Berbers. Sportleider H. herhaalde het nog een keer en zei : nee, dat vond ik echt niet leuk en de jongen kwam naar sportleider H. toe lopen en zei nogmaals: sorry, echt sorry. sportleider H. vertelde me later dat de jongens achter mijn rug een gebaar naar hem maakte over ons twee omdat ze hem met een meisje zagen praten.

Observatieverslag (Utrecht)

De sportleider leert ze om respect voor hem en anderen te hebben, maar ook krijgt dit respect uiting in hoe de kinderen met elkaar om dienen te gaan op het plein. Dit kan heel basaal zijn zoals een sportleider uit Utrecht stelt: "ik ben voortdurend met opvoeden bezig. Ze moeten respect voor elkaar hebben, niet slaan enzo" (informeel gesprek uit observatieverslag). Respect krijgt dus uiting in omgang met elkaar en anderen zoals het niet slaan en schelden, maar ook:

IR: Nemen ze je ook in vertrouwen?

IE: Ja ja ja zeker man. Ik ben ook gewoon straight met hun hé. Bijvoorbeeld als de jongeren roken of wat dan ook op de plein, ik zeg dan ook jongens als er kinderen

zijn als julle willen gaan roken, ga om de hoek van de plein, rook en kom terug. Ik zeg, je hoeft niet per se voor die plein te gaan. er zijn kleine kinderen (...) Respect moet er toch zijn. Ook al word er zo over de wijk gesproken, respect moet er toch zijn.

Interview sportleider F. Amsterdam

De sportleider is dus volgens bovenstaande fragmenten zeker niet alleen met sporten bezig en met het aanleren van de regels voor een goed samenspel. Naast het dingen bijbrengen door middel en tijdens het sporten, wordt er ook gewoon veel gesproken met een kind.

IE: want je stoomt de kinderen eigenlijk op voor de toekomst natuurlijk voor als ze naar de brugklas gaan en voor een baan en zo, dus je bent ook veel mentaal met hun bezig, met gesprekken tussen het sporten in. En dan ga je het hebben over toekomstplannen, wat men wil worden of het wel binnen grijpkans is, ja of nee, daar ga je het dan over hebben.

Interview sportleider D. (Den Haag)

Kortom, het andere aspect van de 'opvoeding' waar de sportleider, naar eigen zeggen, zich ook mee bezig houdt is de school van het kind en daarmee de toekomstmogelijkheden voor het kind.

IE: Mijn basisvraag waar ik altijd mee begin is hoe ging school vandaag en van daaruit vertak je het weer naar meerdere vragen.

IR: Volgens mij was jij dat die dat zei de vorige keer over dat ze met rapporten naar buiten rennen?

IE: Ja precies dan komen ze met hun cijferlijst of hun proefwerk die ze net hebben gemaakt waar hun cijfer opstaat dan komen ze dat even laten zien aan de meester en dan ga ik ze meestal complementeren. En als ik zie dat er dan iemand is die het niet laat zien, dan is het negen van de tien keer slecht en dan praat ik daar ook over. Het is niet alleen maar de mensen die een hoog cijfer krijgen.

Interview sportleider D. (Den Haag)

In dit fragment is te zien dat de sportleider naast zijn functie van het geven van sport zich dus ook met heel andere aspecten bezighoudt. Hierboven kon je zien dat de sportleider bewust het gedrag van de kinderen observeert en het kind dat niet uit zichzelf naar hem toe komt vangt hij dus als signaal op en gaat hiermee aan de slag door erover te praten. Dit is in

eerste instantie niet wat je van een sportleider op een openbare playground verwacht. De sportleider gaat zelfs nog een stap verder:

IE: We krijgen veel te maken met kinderen die net de cito hebben gehad, groep zeven en acht die krijgen dan de Cito-toets en dat is toch wel een belangrijk iets. Dan krijg je advies en stroom je door naar de middelbare school, dus dat is iets waar ik het veel over heb en over huiswerk. Dus of ze huiswerk krijgen en als ze huiswerk krijgen wat voor huiswerk ze krijgen en vaak hoor ik leuke verhalen van ze, zoals bijvoorbeeld over topografie. Van ja, ik heb topografie en ik moet de hoofdsteden van alle landen in Europa opzoeken en dan speel je een spel ermee en een paar vraagjes hier en daar van wat is dat en dat en daarmee leren, dan breng je het eigenlijk op een speelse manier over. Dus niet van je moet het weten, maar meer van op een speelse manier.

Interview sportleider D. (Den Haag)

De sportleider vangt niet alleen een signaal op als een kind het niet goed doet op school, hij maakt ook gewoon huiswerk met ze. Dit doet hij op een speelse manier zodat de kinderen niet eens door hebben dat ze aan het leren zijn en de playground toch een leuke plek blijft. De sportleider empowert de kinderen in de termen van Forrest en Kearns (2001) door een steentje bij te dragen aan hun educatieve ontwikkeling en loopbaan. Naast deze signaalfunctie kan de sportleider, volgens volgend fragment, ook nog een ander soort signaalfunctie uitoefenen:

IE: We hebben ook een signaalfunctie. Als ik een jongen een paar weken in dezelfde joggingbroek zie dat gaat er een lampje bij me branden. Je weet dat er dan wat achter zit. Onze focus ligt bij de jongeren en niet hulpverlening, daar is iemand anders voor bij Cumulus. Ik probeer dan eerst met de jongens te praten om informatie te achterhalen. Onze hulpverlener kan heel goed met Marokkanen omgaan. Hij gaat dan bij de ouders langs om met ze te praten als ze daarvoor openstaan. Vaak zitten daar schuldproblemen achter en kunnen we ze helpen met saneringsplannen of in elk geval een kind op een vereniging zetten wat Cumulus dan betaald.

Informeel gesprek met sportleider uit observatieverslag (Utrecht)

Naar aanleiding van dit fragment kan gezegd worden dat de sportleider de functie van intermediair heeft tussen de buurtbewoners en de organisaties die er voor die buurtbewoners

zijn om hun te helpen voor eenzijdig of wederzijds voordeel (Forrest en Kearns, 2001). Een andere rol die een sportleider vervult is die van een vertrouwenspersoon:

- IR: Vertellen de kinderen je ook over hun problemen, want je zei ik ken de veertig allemaal van goed tot slecht? Ken je bijzonderheden van kinderen?
- IE: Ja ik ken bijzonderheden van kinderen, niet van allemaal. Ik hoop dat ze weten, ik laat ze ook altijd weten dat ik ook altijd opensta voor dingen ook al is het bij hun thuis, weet je, misschien dat ik er wel iets aan kan doen om het te verhelpen, dan noem ik een voorbeeld of twee voorbeelden. Een jongen die dan naar mij toekomt en zijn broer, die ook een bekende is in de wijk, zijn broer is dan aangehouden de dag ervoor, die zit dan vast voor een lange tijd. In wijk als ze dan aan hem vragen, van he waar is je broer, ja mijn broer is in Marokko en die komt later terug, dan weet ik natuurlijk dat ie helemaal niet in Marokko is, dat ie in een celletje is en uh een meisje die naar me toekwam en haar zus die was gescheiden, want haar zus die was bevallen van een jongen en dat ze nog thuis woont en dat ze problemen heeft met haar man had, en ja dat zijn individuele dingen en als ik alleen op het pleintje ben en we zijn ook met zijn tweeën, dat gebeurt ook weleens, dat zij er bijv. als eerste is en dat ze dan haar verhaaltje bij mij komt doen, wat ik dan ook heel fijn vind is dat ze niet hoeft te vertellen van meester houd je het voor je, want ze gaat er al vanuit dat dat ik het voor me hou, dus ja daar heb ik ook ja.

Interview sportleider D. (Den Haag)

Wat in dit fragment erg illustratief is, is dat de sportleider zegt de veertig kinderen allemaal te kennen van goed tot slecht. Tijdens mijn observaties en interviews is dat me ook opgevallen, de sportleiders kennen de kinderen écht. Ze kennen ze allemaal bij naam, van veel kennen ze ook de ouders en ze weten bijzonderheden van ze thuis, niet van allemaal maar wel van veel. Daarnaast noemt deze sportleider zichzelf ook een mentalcoach voor de kinderen en geeft daarmee zelf aan dat hij eigenlijk meer is dan gewoon sportleider. Hij zegt ook:

- IE: Ja volgens mij ben ik dan wel wat meer als sportleider. Volgens mij vervul ik dan verschillende rollen, volgens mij ben ik dan, ik weet niet of ik dat kan zeggen, meer een opvoeder, vader wil ik het niet noemen, laat ik het zo zeggen een grote broer, dan ben ik een grote broer en ja dat is dan ook één van mijn rollen die ik vervul op de playground.

Interview sportleider D. (Den Haag)

Een sportleider uit Utrecht zegt iets soortgelijks: “Er zit echt een gat in de markt als je dit soort mensen hebt, die eigenlijk *heropvoeden op straat*”. Dit *heropvoeden op straat* heeft als neveneffect dat het bijdraagt aan de veiligheid in de wijk.

IR: Maar ik merk wel dat ze op andere dagen, buiten maandag, dinsdag en woensdag, ook hier allemaal rondhangen.

IE: Ja hoe zeg je dat. Het is eigenlijk heel normaal geworden dat ze hier altijd zijn. Vroeger was het heel normaal dat ze bij Dirk van den Broek (supermarkt in de wijk) stonden, begrijp je? Dus ik heb het toch wel allemaal deze kant op gehaald.

Informeel gesprek met sportleider uit observatieverslag (Utrecht)

Dirk van den Broek was dus de hangplek voor deze kinderen voordat de sportleider op de playground actief was. De sportleider geeft aan dat hij degene is die ervoor gezorgd heeft dat de playground de nieuwe ‘hangplek cq ontmoetingsplek’ voor de kinderen is geworden, ook op de dagen dat de sportleider niet op de playground aanwezig is om activiteiten te verzorgen. Tijdens een gesprek met een kind op playground de Gagel kreeg ik dit ook bevestigd:

Ik vraag of de jongens nu speciaal komen omdat er een sportleider komt, maar hij geeft aan dat hij hier gewoon komt om te voetballen, dus ook donderdag en vrijdag als de sportleider er niet is. Ze spelen dan ook zoals nu een partijtje. Ik vraag wat hij leuker vindt met of zonder sportleider, maar hij geeft aan dat het allebei leuk is, maar als de sportleider er is dan doen ze wat anders met hem, bijvoorbeeld dat je leert overkaatsen en dat je leert aannemen. Hij vindt het allebei leuk. Hij zegt dat het voor sommige kinderen veiliger is als de sportleider er is. Hij geeft het voorbeeld van een Turkse jongen die de sportleider altijd moet beschermen en dat de sportleider altijd tegen hun zegt dat ze hem niet mogen slaan enzo.

Informeel gesprek met kind (Utrecht)

Uit de antwoorden van de jongen kon ik dus opmaken dat hij hier te vinden is met of zonder aanwezigheid van de sportleider. Het kind gaf wel aan dat hij het leuker vindt als de sportleider er is, omdat ze dan iets van het leren over de regels en tactieken van het spel. Daarnaast onderstreept hij dus het belang van de sportleider op de playground voor de veiligheid van de kinderen. De sportleider vervult hiermee een rol ten aanzien van het tegengaan van uitsluiting en daarmee insluiting te bevorderen. De sportleider draagt hierdoor bij aan de bonding relaties van de kinderen (Forrest en Kearns, 2001) De in- en uitsluitmechanismen bij kinderen op de playground is tevens ook uitgebreid behandeld in het onderzoek van, van der Meij (2008). Dat de sportleider een belangrijke rol in deze in-en

uitsluitmechanismen speelt beaamt ook dit kind met wie ik gesproken heb. Dit toont dus aan dat het kind vertrouwen heeft in de sportleider dat hij er voor hun is, waardoor ze dingen in een veilige omgeving kunnen leren. Dit sluit aan bij de onderverdeling van Forrest en Kearns (2001) van de term sociaal kapitaal in het component 'trust' en 'safety'. Het feit dat de playground de vaste standplaats voor de kinderen is geworden heeft een tweeledig voordeel: enerzijds levert het een bijdrage aan de veiligheid in de wijk omdat de kinderen niet meer op de straten te vinden zijn, volgens de opdeling van Forrest en Kearns (2001) valt dit dus onder de noemer 'safety'; anderzijds levert het een bijdrage aan de positieve ontwikkeling van een kind en daarmee aan het sociaal kapitaal van het kind in termen van empowerment (Forrest en Kearns, 2001).

IR: En waarom is het goed voor de kinderen om hier naar de playground te komen. Welk voordeel hebben de kinderen eraan?

IE: Een voordeel voor een kind is zeg maar, je houdt ze van de straat en van het pleintje waar ze meestal hangen en dan breng je ze toch hier om met een bezigheid, met een activiteit, toch wel in beweging te houden. Dus ja het voordeel voor een kind is dat het niet naar het slechte pad gaat en lekker komt sporten en niet gaat hangen.

IR: En daarmee heeft het dus ook een functie richting de wijk, veiligheid in de wijk?

IE: Ja, absoluut. Niet dat de kleintjes kattenkwaad of autootjes kapot gaan maken. Nee, als ze hier op het plein komen, dan kunnen ze lekker sporten en dan zijn ze bezig.

Interview sportleider B. (Den Haag)

De sportleider zegt dus dat doordat de kinderen op de playground met activiteiten bezig zijn met en zelfs zonder sportleider zijn ze niet elders in de wijk waar ze kattenkwaad kunnen uithalen en zijn ze niet aan het hangen. En dit maakt dat er een bijdrage geleverd wordt aan de veiligheid in de wijk, zoals ook in het rapport staat beschreven dat Skinner, Zakus en Cowell (2008) met instemming aanhalen. In dit rapport staat de impact van sport op een gemeenschap beschreven en geven ze aan dat sport een bijdrage kan leveren aan het verlagen van de criminaliteit in de wijk en daarmee wordt er direct een bijdrage geleverd aan de veiligheid in de wijk. Uit de onderzoeken van het ministerie van VROM, in hoofdstuk 2, is tevens ook gebleken dat een van de criteria voor een aandachtswijk is hoe bewoners de veiligheid in de wijk ervaren. Door inzet van sportleiders kan er een bijdrage geleverd worden aan een positievere waardering van dit criterium. Samengevat kan het volgende gezegd worden:

IR: Ja, maar je kan ook zeggen dit is maar een veldje, hoe kan dit nou bijdragen aan een goeie naam van de wijk? Wat doet dit veld waardoor het een bijdrage kan hebben?

IE: Dit veld moet je eigenlijk zien als een trainingskamp en niet alleen van de sportieve kant gezien, maar ook van de mentale kant, opleidingskamp, trainingskamp om de kinderen zodanig te trainen dat ze er profijt van hebben in de toekomst. Dat wat ze hier hebben meegekregen aan tips en tucs op allerlei vlakken dat ze dat in de toekomst meenemen.

Interview sportleider D. (Den Haag)

6.2 Randvoorwaarden

Om bovenstaande effecten te kunnen bereiken dient er wel met een aantal randvoorwaarden rekening gehouden te worden. Deze randvoorwaarden zeggen iets over onder welke omstandigheden een sportleider bovenstaande positieve effecten met betrekking tot het sociaal kapitaal kan bereiken en wat hij daarvoor nodig heeft.

6.2.1 Danone Nations Cup

Kinderen hebben een expliciet doel nodig waarvoor ze zich in kunnen zetten.

IR: Stel jullie hebben geen toernooien, zou je de kinderen dan alsnog heel enthousiast krijgen om hier netjes elke dag te komen trainen?

IE: Nee joh, nee, maar ja die toernooien die zitten er nu eenmaal bij. Dat zijn testen om te kijken hoe gevorderd je bent, door al die clinics en door al die dingen van hoe ver en dat is ook een speelse manier om al die kinderen bij elkaar te halen. Toernooi, bekertje erbij, drankje erbij(...)

IR: Dus dat zeg je al ja, kinderen die hebben hier gewoon hun toernooien, dat is er al en dat is dan ook hun doel? Als ze dat dan niet hebben dan ja?

IE: Ja, precies. Ja ze moeten wel iets hebben waar ze naartoe kunnen werken. Ja jawel doelstelling, het is een en al doelstelling, uh voor hetzelfde geld want we zijn nu met die Danone Nations Cup bezig, dat is ook een en al doelstelling. Als ze dan horen dat ze naar Amsterdam gaan, ja daar worden ze helemaal gek van, en dat is dan ook iets waar ze zich aan vast kunnen houden, daar gaan ze dan ook weer thuis over praten.

Interview sportleider D. (Den Haag)

Uit dit fragment valt af te leiden dat een toernooi zoals de Danone Nations Cup een belangrijk middel voor de sportleider is om de kinderen aan zich te binden en om dingen aan ze te kunnen vragen. Het feit dat een kind vanwege zijn leeftijd niet mee mag doen aan het toernooi illustreert welk effect zo'n toernooi op een kind heeft.

Sportleider G. zegt daar komt de mevrouw die jullie alles kan vertellen. Ik geef aan dat ik niets kan vertellen, maar dat ik wel de informatie voor hem heb uitgeprint. De vragen van de kinderen kwamen vanuit alle kanten: wanneer het toernooi is, waar het is etc. Toen ik aangaf dat één van de criteria is dat de kinderen tussen tien en twaalf jaar moeten zijn kreeg ik en sportleider G. een hele lading van vragen over ons heen. Ja maar ik ben dertien, kom op ik zie er nog als elf jaar uit, en ik ben negen mag ik dan niet meedoen. Waarom is er geen toernooi van dertien tot vijftien jaar. (...) Sportleider G. legt uit dat hij eerst nog een plan moet schrijven en dat hij het allemaal ook nog niet weet en dat ze hem eerst even rustig moeten laten lezen. De jongens hielden niet op met vragen stellen en reageerden met volle energie en enthousiasme op een toernooi en begonnen meteen elkaars leeftijd bij elkaar uit te vragen (...) sportleider G. liep weg om de gehele brief rustig te lezen, maar de jongens liepen hem achterna met nog meer vragen. Sportleider G. werd boos op ze en zei dat ze de bal moesten pakken en een partijtje moesten gaan spelen, zodat hij de brief rustig kon gaan lezen. Dat deden ze toen ook. Sommigen gingen verderop staan en bleven hem aankijken en afwachten tot hij klaar was. Toen begonnen ze weer, kunnen ze geen uitzondering maken, ik ben 13, please, oh god (in het arabisch), laat ik alsjeblieft ook mee mogen doen. Die jongen hoorde ik meerdere malen zeggen: Incha'Allah (als god het wilt) mag ik meedoen, ik ga vanavond bidden en aan god vragen of ik ook mee kan doen. Ik stelde voor dat ik X. even zou bellen om te vragen hoe hard de eisen zijn die gesteld worden. De jongens hingen aan mijn lippen en waren opeens muisstil toen ik aan het bellen was. Ik kreeg de voicemail van X. en sprak deze in. Op het eind bij het inspreken had ik iets gezegd over het zijn echte kanjers die graag mee willen doen. De jongen die naast me zat zei tegen mij nadat ik opgehangen had "ja, ja, wij zijn kanjers".

Observatieverslag (Utrecht)

De kinderen waren zo opgetogen dat er een toernooi was waar ze aan mee konden doen. Tegelijkertijd waren er ook een aantal kinderen, die gezien het leeftijds criterium waarschijnlijk niet mee mogen doen. Die onzekerheid kunnen ze niet verdragen. Deze jongen in casus, die zegt te gaan bidden om mee te mogen doen, is een jongen die door de sportleiders als duiveltje werd bestempeld (observatieverslag, Utrecht). Het is een jongen waar ze veel moeite voor hebben moeten doen om hem te 'temmen', en juist deze jongen is nu het meest enthousiast en hoopt, bidt zelfs, dat hij mee mag doen. Dit symboliseert welke effect zo'n toernooi op kinderen heeft. Dit toernooi geeft de sportleider de 'macht' om eisen te stellen. Tegelijkertijd zien we hier dus ook een proces dat zich voordoet, namelijk een in- en uitsluitproces dat door de organisatie van 'bovenaf' wordt opgelegd. Leeftijd bepaalt hierin de scheidslijn of je er wel bijhoort of niet.

Als ik aan kom lopen zijn ze wederom in tweetallen ingedeeld en oefeningen aan het doen. Om de paar minuten geeft sportleider G. hun instructie van wat ze moeten doen. De jongens luisteren naar sportleider G. en als iemand vervelend doet, dan dreigt sportleider G. dat ie normaal moet doen, anders kan ie niet meer meedoen aan de selectie. De kinderen houden meteen op en spelen weer verder zonder er op in te gaan (zowel verbaal als non-verbaal). Een jongen komt naar sportleider G. om te vertellen dat hij weg moet. Sportleider G. vraagt hem waarom. Kind geeft aan dat hij met zijn voetbaltrainer (van het team waar hij in voetballt) heeft afgesproken om iets op te halen en dat hij naar het ziekenhuis moet. Sportleider G. zegt tegen de jongen dat hij daar niet blij mee is, omdat hij hier moet trainen en de jongens nu in de steek laat. De andere jongen S. staat er ook bij, omdat hij met die andere jongen was ingedeeld om de bal over te tikken naar elkaar. Sportleider G. zegt: je wist dat je hier vandaag moest trainen, dus moet je op dit tijdstip geen andere afspraak maken. Je mag gaan, maar ik weet niet of je nog mee kan doen met de selecties, dan moet je de volgende keer wel erg goed je best doen. Ik zie aan het gezicht van de jongen dat hij zich schuldig voelt en niet echt durft om weg te gaan ook al heeft sportleider G. gezegd dat hij weg mag. De jongen zegt gedag en zegt daarbij snel dat als hij klaar is terug komt om te voetballen. Sportleider G. zegt hem dat hij dat zelf moet uitmaken, de keus is aan hemzelf hoe belangrijk hij dit vindt. De jongen zegt gedag tegen de jongens en rent snel weg richting huis.

Observatieverslag, 7 mei 2009 Utrecht

De sportleider kan dit toernooi als ruilmiddel gebruiken. Wil je als kind mee doen, dan dien je je aan de regels van de sportleider te houden zoals dagelijks komen, niet schelden, samen spelen etc. Kortom, alle hierboven beschreven dingen die bijdragen aan het sociaal kapitaal van het kind en aan de veiligheid van de wijk. Daarnaast had dit toernooi nog een ander positief neveneffect.

Sportleider G. belde mij op om te vragen of ik vandaag langs zou komen, omdat hij vandaag is gestart met de training voor de kinderen voor de Danone Cup. Een kwartier later toen ik op de playground aankwam, bruiste het plein van de kinderen en ouders stonden langs de kantlijn. In totaal waren er ongeveer 9 ouders aanwezig. Sportleider G. vertelde mij dat er inmiddels ook alweer ouders weg zijn. Hij vertelde dat hij de afgelopen week, nadat ik zijn plan had doorgemailed, gelijk aan de slag is gegaan met het aanspreken en werven van kinderen voor deze Cup. Hij heeft hiervoor zijn netwerk gebruikt. De ouders op de sportschool waar hij ook werkt en kinderen uit de wijk heeft hij aangesproken. Hij had een doel waarmee hij de kinderen kon aanspreken. Er waren zelfs twee autochtone Nederlandse kinderen aan het voetballen die ik nog niet eerder op de playground had gezien. Sportleider G. gaf aan dat hun ouders er ook net waren en inmiddels weer naar huis zijn, hij zegt: ' ik

ben naar hun huis toe gegaan en heb ze over de Danone Nations Cup verteld, dat had ik er wel voor over.

Observatieverslag (Utrecht)

Op het plein waren veel meer kinderen dan normaal en dit komt doordat de sportleider een concreet doel had om kinderen mee naar de playground te halen. Het andere effect is dat ook ouders langs de kantlijn staan, die ik er ook nog niet eerder had gezien. Daarnaast waren er ook nog eens 'Nederlandse', autochtone kinderen die ik nog nooit eerder had gezien. De sportleider had ook nu een concreet doel waarmee hij de ouders kon aanspreken om hun kinderen naar de playground te sturen. Dit toernooi bevestigt hetgeen Skinner, Zakus en Cowell (2008) zeggen over dat sport als lijm gezien kan worden die gemeenschappen bij elkaar houdt en dat sport een positieve manier is om sociaal kapitaal op te bouwen. In termen van Forrest en Kearns (2001) is dit expliciete doel dus een belangrijk middel voor de sportleider om participatie te bevorderen wat dus zorgt voor het vergroten van sociaal kapitaal bij een kind.

6.2.2 Materialen

Naast een expliciet doel hebben de sportleiders ook materialen nodig.

IR: Ben jij uitgetest?

IE: Ik ben uitgetest door de vaste kern die dan dagelijks naar de playground komen en uitsteten dan moet je denken aan als ik naar huis wil en dat ik dan de bal, de materialen in ontvangst wil nemen, dat ze dan niet allemaal meehelpen met opruimen of niet altijd willen teruggeven en willen doorspelen. Ja dat is een test hoe ver kuil je en wanneer ga je schreeuwen tegen mij, want nu zeg je het wel heel braaf maar wanneer ga je open schreeuwen tegen mij en wanneer loop je naar mij toe en ja tot die grens en ja, ja, ik heb een kort lontje wil ik het niet noemen, maar als ik zie dat ze me aan het testen zijn dan span ik wel mezelf wel zodanig in dat ik wel mijn respect terugwil en vertrouwen.

IR: En hoe doe je dat?

IE: Ja, de ene keer door mijn stem te verhogen, te verheffen en de andere keer het kind met rust laten en de andere keer als ie op de playground voor de materialenhok staat met een negatief antwoord komen.

IR: Wat jou gezag geeft is dus ook wel die materialen?

IE: Ja precies, het is een hulpmiddel, het is niet alleen materialen. Het is een hulpmiddel om het verleidelijk te maken om naar de playground te komen, maar ook om verleidelijk te maken dat kinderen daar gebruik van willen maken en daar heb ik zeg

maar mijn voordeel in en daar ga ik dan mee spelen, ja als je het wilt moet je wel de volgende keer eerder komen of de volgende keer niet zo klierden met de medegasten, dus ja daar heb ik voordeel mee.

Interview sportleider D. (Den Haag)

Dit fragment laat zien dat ook de materialen de sportleiders dus macht geven. In het hoofdstuk hiervoor heb ik al geschetst dat niet alle kinderen over eigen materialen beschikken, waar ze wel graag mee spelen. De sportleider heeft dus iets wat de kinderen willen en kan dit dus hierdoor als middel inzetten om 'zijn' doelen te bereiken.

6.2.3 Voorzieningen playground

IR: Wat zijn voor jou de randvoorwaarden?

IE: Voor mij is het belangrijkste een veilige situatie, dus geen mensen die overlast brengen en mensen die alleen maar heisa brengen, dus echt de hangjongeren, die moet je hier niet hebben. Voor mij is ook heel erg belangrijk het weer, de mensen om mij heen, de materialen, heb je goede materialen, dan kan je ook iets moois opzetten. En de ruimte, de ruimte is heel erg belangrijk, want ik denk dat als jij een klein asfaltje hebt van 4 bij 4 en een goaltje, dan kom je niet ver als ver, je kan er wel mooie dingen mee doen, maar je kunt het niet echt volwaardig uitzetten. Je kan niet basketballen, je kan niet op gras voetballen, maar hier, hier heb ik echt gras, steen basketbal, ik kan hier springtouwen met de kinderen, voor mij is dat echt belangrijk, alles er omheen zeg maar.

Interview sportleider B. (Den Haag)

Volgens deze sportleider heeft hij dus een veilige omgeving nodig waar hij activiteiten kan doen met de kinderen. Momenteel worden er bijvoorbeeld voor playground de Gagel in Utrecht plannen voor verbouwing gemaakt, waarbij de kinderen en de sportleider aangeven dat ze lantaarnpalen willen en hekken om het veldje zodat ze veilig kunnen voetballen (observatieverslag, Utrecht). Deze playground heeft ook geen grasveld waar de kinderen op kunnen trainen. Voor de training van de Danone Nations Cup ging de sportleider met de kinderen naar een ander grasveld in hetzelfde park die niet onder de RKF playground valt om te trainen. En zelfs dit grasveld vond hij niet veilig genoeg omdat er geen bord van RKF bij stond en het daarmee niet zichtbaar was voor anderen met welk doel de kinderen daar waren en het vrij toegankelijk was voor alle kinderen en dus ook voor de oudere jongeren, die hij op de playground weet weg te houden. De sportleider heeft vervolgens weten te regelen dat de kinderen op een ander voetbalveld konden trainen die behoort tot de vereniging waar de sportleider zelf ook werkt als bijbaan (observatieverslag, Utrecht)

6.2.4 Kleding

Net als dat de playground herkenbaar moet zijn met een bord, dienen de sportleiders, naar eigen zeggen, ook in herkenbare kleding rond te lopen.

IE: De coördinator hamert er altijd op dat we onze Krajicek kleding aanhebben als we op de velden staan. Hiermee weten de kinderen dat ik van Krajicek ben. Als ik de kleren niet aanheb, dan weten ze ook dat ik niet aan het werk ben. Dan spreken ze me ook niet aan. Maar als ik een keer in mijn privé deze kleding op straat loop, ja dan vraag ik er zelf naar, dan spreken de kinderen mij ook aan en ga ik ook even een balletje met ze trappen, dat is dan mijn eigen schuld.

Interview sportleider A. (Den Haag)

De kleding maakt het volgens deze sportleider voor de omgeving duidelijk dat jij daar voor het RKF of de welzijnsorganisatie met wie het RKF samenwerkt staat. Dit is wat je onderscheidend maakt, waardoor je met de kinderen aan de slag kan gaan. Kleding staat symbool voor de organisatie en daarmee kun je als sportleider aanzien krijgen. Ook de sportleiders die nu deze kleding niet hebben beamen dit.

Sportleider H. en ik hebben ook geen voetbalkleding of iets dergelijks wat met de playground te maken heeft en ja dan denk van ja weet je (op een toon dat hij het een gemis vindt).

Informeel gesprek met sportleider uit observatieverslag (Utrecht)

6.2.5 Etniciteit & Vaardigheden

Om dit werk als sportleider te kunnen doen dien je te beschikken over een aantal vaardigheden. Naast de standaardvaardigheden die je nodig hebt om als sportleider te kunnen werken dien je in het speciaal over één bepaalde vaardigheid te beschikken:

IE: Ja, uh volgens mij heb je het dan over een stukje moed, een stukje durf. Je kan als sportleider een bal in het midden gooien en jezelf opsluiten in het materialenhok, dat kan. Maar je kan ook heel open en lekker, gewoon op de playground en gewoon met sterk in je schoenen staan en alert zijn om allerlei soorten dingen op je te nemen en dan heb ik het over dat de groep ouderen komen en ook willen gebruik maken van het voetbalveldje terwijl jij daar bezig bent of een vader die het totaal niet met je eens is dat zijn kind niet op de playground mag spelen van jou op die bewuste dag of avond, dus ja je moet op borst vooruit anders als je onderuit gaat zitten en jezelf gaat

terugnemen dan zien die mensen dat je kwetsbaar bent en ja dan proberen ze het de volgende keer ook, want bij mij als ik altijd nieuw ben op een playground of ik moet invallen, dat gebeurt ook wel eens, laat ik gelijk zien wie de baas in huis is. Ik laat gelijk een harde vuist zien, ik laat gelijk zien dat je niet, dat je wel uh, je kan veel dingen tegen me zeggen, maar wel met grenzen, je moet het beperkt houden en ja daaruit hoop je dat je een stukje respect terugkrijgt van de kinderen. Want respect als sportleider zijnde moet je ook respect geven, maar je moet het ook terugverwachten en dat gebeurt niet altijd.

Interview sportleider D. (Den Haag)

De specifieke doelgroep kinderen uit de aandachtswijken vragen om een andere aanpak, dan andere kinderen in andere wijken volgens de sportleider. Je moet daarom dus ook *leiderschap* kunnen tonen. Je moet *durven* naar voren te komen, ze durven te zeggen van hier ben ik, hier sta ik en jullie moeten naar mij luisteren. Het is van belang dat jij de lijnen uitzet als sportleider en niet de kinderen (interview sportleider B., Den Haag). Zoals ik hiervoor geschetst heb, de kinderen op deze playgrounds zijn niet gemakkelijk, ze testen je voortdurend uit. Daarnaast zijn ook de meeste kinderen van allochtone afkomst. Onderstaand fragment laat zien dat deze factor etniciteit ook een belangrijke rol speelt in het functioneren van een sportleider.

IR: Zie jij een bepaald verschil tussen wat een Nederlandse begeleider die met zo'n doelgroep omgaat. Is het voor hem mogelijk om dezelfde functie als een allochtone sportbegeleider te kunnen uitoefenen?

IE: Hoe moet ik dat zeggen, dat is een vraag die heel moeilijk is. Wat ik van mezelf weet als je hier een Nederlandse sportleider zou plaatsen, dan zou de situatie heel moeilijk zijn. Ik ga nu iets zeggen wat ik liever niet wil zeggen, maar misschien weet je het. Marokkaanse kinderen, Turkse kinderen heb ik gemerkt met de evenementen en met de jaren dat ik werk willen niet accepteren wat een blanke, autochtone sportleider zegt. Ze ervaren dat als stof, ze willen dat niet waarderen. Maar wat ik dus als Marokkaanse sportleider heb gemerkt, als ik met een kind praat, dan weet ie ook gelijk op welke toon ik zit, dan weet ie ook gelijk van hé, zo is mijn vader ook, mijn broer is ook zo, dan weet ie gelijk hoe laat het is.

Interview sportleider B. (Den Haag)

Volgens deze sportleider bestaat er dus een verschil tussen een autochtone sportleider en een allochtone sportleider. Dit voorbeeld laat zien dat kinderen een autochtone sportleider minder snel serieus nemen dan een allochtone sportleider. Etniciteit speelt dus zeker een rol. Ook onderstaand fragment met een andere sportleider illustreert dit verschil.

IR: Heb je Nederlandse collega's?

IE: Ik heb Nederlandse collega's, Surinaamse collega's, ik heb alle soorten collega's.

IR: Kunnen zij hetzelfde bereiken als jij?

IE: Nee, nee nee, nooit, zeker niet. Ik kan met de jongens over wat dan ook praten, maar een collega kan dat niet doen. Zij, de jongens zullen ze dan niet gaan vertrouwen en mij kunnen ze wel vertrouwen., omdat ik toch een jongen net als hun ben, alleen ik doe het werk vóór de jongeren. Begrijp je, als zij bijv. met iemand anders gaan praten van uuhh, gaat ie, paniek, hij weet niet wat ie moet gaan denken wat erachter zit, daarom. Ze zien mij als jongen van de buurt, maar toch ook als iemand die hun broertje of zusje helpt. Want ze komen toch spelen bij ons. We zijn toch een beetje van hulp.

(...)

IR: Wat moet een Nederlandse collega kunnen om hier te kunnen staan en wat met deze kinderen wilt bereiken?

IE: Hij moet ervaring hebben, als hij geen ervaring heeft dan kan hij hier niet staan.

IR: Maar als hij ervaring heeft met Nederlandse kinderen, is dat voldoende ervaring? Dan moet je echt lang hebben gewerkt. Want dit zijn toch andere kinderen en die ervaring is toch anders.

Interview sportleider F. (Amsterdam)

Ook deze sportleider beaamt dat er een verschil is. Hij stelt dat de kinderen hem sneller vertrouwen dan een autochtone sportleider omdat hij 'één van hun' is wat dus suggereert dat de autochtone sportleider dat niet is. Hier zien we dus een proces van in- en uitsluiting van de sportleider door de kinderen. Een interessante vraag is dan of een autochtone sportleider überhaupt zijn functie, met het behalen van de hiervoor geschetste positieve effecten, kan uitoefenen bij deze doelgroep. Volgens deze sportleider moet de Nederlandse sportleider in elk geval ervaring hebben.

IR: We hebben het net gehad over het type kinderen dat hier is, voornamelijk allochtone kinderen. Zou een Nederlandse sportleider, collega hetzelfde kunnen doen met de kinderen en de kinderen op dezelfde manier kunnen bereiken, is er een verschil?

IE: Een Nederlandse collega zou hetzelfde kunnen bereiken, maar niet in dezelfde tijd. Bij mij gaat alles veel vlotter en soepeler, dan bij mijn Nederlandse collega. Gelukkig hebben we autochtone collega's en die doen hun werk nu goed, omdat ze ja ze zijn niet van alle markten thuis, maar omdat ze ook op veel playgrounds hebben gewerkt, zijn ze ook allochtoon geworden als ik het even zo mag zeggen.

- IR: Haha, de omgekeerde integratie.
- IE: Ja, de omgekeerde integratie. Ik weet niet welke minister daar blij mee zou zijn. haha, maar uh ja precies. En ja die doen het gewoon prima, die weten wat ze als antwoord aan de jeugd moeten zeggen bij onaangename ervaring, ze weten hoe ze moeten optreden. (...)
- IR: Kun je zeggen dat ze die "Nederlandse" collega, even zwart, wit gesproken, ook meer testen en dat ze een Marokkaanse collega sneller vertrouwen?
- IE: Ja ja, ik had het net over die harde vuist. Ja een Nederlandse collega die kan ook een harde vuist neerleggen, maar ja hoe lang is die geldig zeg maar. Bij mij, natuurlijk je moet jezelf bewijzen elke keer die harde vuist, maar bij mij is het zeg maar om de twee maande, als ze zien dat ik een beetje vriendelijker aan het worden ben, dat ik een beetje aan het afzwakken ben, maar dan zie je weer eentje die je gaat uittesten en dan ja weer die harde vuist. Maar bij die Nederlandse collega dan is het meestal wekelijks dat er wordt uitgetest, elke keer maar weer tot het een keer ophoudt, want het moet een keer ophouden.

Interview sportleider B. (Den Haag)

Tijd is het kenmerkende onderscheid volgens de sportleiders. Ze kunnen uiteindelijk wel hetzelfde effect bereiken, alleen verloopt het proces anders. De autochtone sportleiders hebben meer tijd nodig om hetzelfde te bereiken als hun allochtone collega. Hiervoor moet de autochtone sportleider wel in de allochtone cultuur geïntegreerd zijn, de omgekeerde integratie (!). Dit houdt in dat hij zijn handelingsrepertoire moet aanpassen aan dit 'type' kinderen en ze moet aanspreken en aanpakken op de manier die zij kennen (van huis uit). Daar komt nog bij dat het werk volgens deze sportleiders voor een autochtone sportleider ook zwaarder is in vergelijking met zijn allochtone sportleider, omdat hij zichzelf vaker moet bewijzen en hij vaker uitgetest zal worden door de kinderen. De vraag die dan opdoet is waar het onderscheid hem in zit:

- IR: En zou het ook precies zo zijn geweest als je Marokkaans of Turks was?
- IE: Je hebt het een stuk makkelijker. En je praat Arabisch of Berbers. Dan is het zo van hee, hij komt waar ik vandaan kom, hij weet precies waar ik mee zit en hij spreekt mijn taal. Dat is een voordeel die je dan hebt. En of je kunt voetballen of niet, ja oke dat is dan wat anders, maar je zit dan toch wel in een proces verder als je hun taal spreekt of hun kan benaderen of corrigeren in hun taal, dan is het toch wel iets makkelijker.
- IR: Maar heb je wel het idee dat je op de langere termijn hetzelfde kan bereiken als je Marokkaanse of Turkse collega?

IE: Ja tuurlijk, alleen je hebt meer tijd nodig. Als ze zien dat je echt heel goed voetbalt, dan vergeten ze alweer wat je afkomst is. Ze maken wel grappen, je weet toch, echt van die hele racistische grapjes maar dat doen ze bij iedereen, dat doen ze bij zichzelf ook, bij Turken of Marokkanen doen ze het ook van domme Turk of zo. Dat is ook niet zo erg en dat moet je ook niet te letterlijk nemen, alleen het is ja. Je kan precies hetzelfde bereiken daar zit geen twijfel aan. Maar je moet ertegen kunnen, ja zeker weten.

Interview sportleider C. (Den Haag)

De sportleiders geven dus aan dat je sterk in je schoenen moet staan als sportleider en wel ergens tegen opgewassen moet zijn. Een ander belangrijk element voor de jongens is dus of je kunt voetballen, maar voordat je in dat stadium komt om te kunnen laten zien wat je kwaliteiten zijn moet je dus eerst andere obstakels weten te overwinnen. Het onderscheid lijkt hem in eerste instantie dus te zitten in herkenning, identificatie van de kinderen en het praktische argument van taal en dus begrip voor situaties. Dit maakt dat het onderscheid allochtoon, autochtoon in sommige gevallen zelfs te breed is, want een Antilliaan verstaat de taal van de Turken en Marokkanen over het algemeen ook niet. Maar ook het onderscheid op het niveau van allochtoon, autochtoon in zijn algemeenheid lijkt van belang te zijn. Onderstaand fragment illustreert dit:

IE: Het zijn ook Turken of Joegoslaven of wat dan ook, want uiteindelijk is het toch hetzelfde. Ze hebben toch dezelfde trots en dezelfde opvoeding gehad, weet je. Ze hebben misschien zelfs dezelfde religie. Maar waar het uiteindelijk om gaat ze hebben toch dezelfde omgangsvormen en gewoontes.

Informeel gesprek met sportleider uit observatieverslag (Utrecht)

Kortom het onderscheid autochtoon en allochtoon lijkt naar aanleiding van al deze fragmenten uit de interviews met de sportleiders wel degelijk van belang en wordt gekenmerkt door de verschillende omgangsvormen en gewoontes. Daarnaast kan dus geconcludeerd worden dat binnen de doelgroep allochtoon nog het onderscheid gemaakt kan worden van wel of niet dezelfde etniciteit en religie hebben, wat ook voor de nodige herkenning zorgt en daarmee een gemakkelijkere toegang is tot deze doelgroep kinderen. Het cruciale verschil tussen de autochtone en allochtone sportleider lijkt hem dus te zitten in het feit dat de autochtone sportleider in eerste instantie moeilijker geaccepteerd wordt door de kinderen. Hij kan hetzelfde effect bereiken in langere tijd, maar:

IE: Dan krijg je het moment dat een kind gaat uitproberen en kattenkwaad gaat uithalen, dat zijn ze (autochtone sportleiders) dus niet gewend en daar blokkeren ze meestal ook in. Daar zijn ze ook echt een beetje bang voor, dus ze houden er niet van om getest te worden, begrijp je wat ik bedoel.

Interview sportleider B. (Den Haag)

Dus uit bovenstaande kan naar zeggen van deze sportleider dus gezegd worden dat om hetzelfde effect überhaupt te kunnen bereiken als autochtone sportleider, ook al is het in langere tijd, moet je wel opgewassen zijn tegen hun kattenkwaad. Je moet sterk in je schoenen staan en vooral *durven*. Dit stukje durf of moed is dus het kenmerkende verschil en absolute vereiste voor een sportleider om met deze doelgroep kinderen in deze wijken te kunnen werken.

6.2.6 Bekend gezicht

Los van het onderscheid allochtoon / autochtoon dien je wel eerst een band met de kinderen opgebouwd te hebben om echte doelen te kunnen bereiken.

IR: Is het ook nodig dat de kinderen aan je gewend raken, dat ze je gezicht meerdere malen zien of maakt dat niet zo heel veel uit. Iedereen met een RKF shirt kan hier komen staan en dat is prima?

IE: Dat kan totaal niet, echt niet. Als ik bijvoorbeeld hier sta en ik ga weg naar een ander plein en diegene van het andere plein komt hierheen, dat gaat ie niet redden. Want Y. stond eerst hier en toen ben ik hier eerst samen met hem komen te werken, zodat hun een bekende gezicht zien en daarnaast mij. Zo van, oh hij hoort bij hem dan zal het wel goed zijn. Maar als Y. ineens weg zou gaan en ik ineens hier terecht zou komen, dan weet ik niet wat er allemaal gebeurd zou zijn, dan zou ik denk ik nu pas, na een jaar, een beetje geaccepteerd worden.

IR: En maakt het wat uit de hoeveelheid in de week dat je hier bent of heeft dat minder invloed?

IE: Ja, meer is beter, maar als je één keer in de week komt hierzo dan is dat oke, maar als je vaker komt dan is dat nog beter, dan zien ze je als een vast iemand die altijd hier staat.

Interview sportleider C. (Den Haag)

Dit fragment laat zien dat de kinderen dus waarde hechten aan een bekend gezicht, autochtoon of allochtoon. Zowel voor een kind als voor de sportleider is structuur en regelmaat dus van belang. Het kind wil een bekend gezicht en de sportleider heeft tijd nodig

om een 'relatie' met de kinderen te kunnen opbouwen en hun vertrouwen te krijgen. Frequentie lijkt op de tweede plaats te komen. Vaker is beter, maar niet noodzakelijk.

6.2.7 Ervaring

Om als sportleider in deze wijken te kunnen werken dien je volgens hun over ervaring te beschikken.

- IR: Je zei net al bepaalde dingen herken ik van de jongens want dat heb ik ook meegemaakt. Herken jij jezelf enigszins in die jongeren?
- IE: Ja, soms wel. Ik ben in het begin van mijn jeugd eigenlijk ook in zo' n soort wijk opgegroeid, alleen maar tuig en rare dingen. En natuurlijk ik heb ook dingen gedaan die niet mochten, ik heb ook zitten schelden en vechten, dus ik weet precies hoe het is om je status te behouden door middel van respect afdwingen, dat weet ik precies (...)
- IR: Hebben die inzichten en die ervaringen uit je jeugd, heeft dat je geholpen in dit werk?
- IE: Ja zeker, het is net als dat je een (voetbal)scheidsrechter bent die een wedstrijd fluit zonder dat je zelf hebt gevoetbald. Wanneer je iemand een overtreding maakt, maar het team maakt een voordeel uit, hoef je niet te fluiten. Maar een scheidsrechter die niet weet wanneer het voordeel is en wanneer het geen voordeel is fluit voor alles en fluit de hele wedstrijd dood. Terwijl als je zelf hebt gevoetbald en daarna pas gaat scheidsrechten weet je wanneer je het spel moet door laten lopen en wanneer ie een 'zwabber' maakt, alsof ie valt, dat is gewoon precies hetzelfde als weten waar hij vandaan komt en hoe hij zich voelt op sommige momenten. Dat is eigenlijk bijna hetzelfde, alleen in een andere situatie.

Interview sportleider C. (Den Haag)

Volgens dit fragment dien je over soortgelijke ervaring te beschikken om te weten hoe je moet handelen als sportleider. Dit geldt voor zowel de allochtone als de autochtone sportleider. Het is noodzakelijk, volgens deze sportleiders, dat je een goede inschatting moet kunnen maken:

- IR: Vind je dat een voorwaarde dat de sportleider de kinderen zo goed kent?
- IE: Ik vind dat een sportleider een inschatting moet kunnen maken, anders val je gewoon, val je echt diep en ja dan zit je in de problemen.

Interview sportleider D. (Den Haag)

Deze inschattingssensitiviteit lijkt dus gedeeltelijk voort te komen uit etnische, culturele of religieuze herkenning, maar ook gewoonweg uit levenservaring. Kortom, er zijn vele randvoorwaarden waar eerst rekening mee gehouden dient te worden voordat de positieve effecten van het inzetten van sportleiders op playgrounds in aandachtswijken bereikt kunnen worden. Het volgende thema gaat over motivatie en identificatie en is een verlengde van het hiervoor besproken onderwerp over vaardigheden en etniciteit en ervaring.

6.3 Motivatie & Identificatie:

De motivatie om dit werk te doen is in eerste instantie extrinsiek volgens onderstaand fragment:

IR: Wat is voor jou de motivatie geweest om dit werk te gaan doen, met deze kinderen in zo' n wijk?

IE: Mijn allereerste motivatie was scholarship. Dat was het eerste wat ik ook belangrijk vond en ik vond sport belangrijk, ik doe een sportopleiding, daar zit geen twijfel aan.

Interview sportleider D. (Den Haag)

Deze extrinsieke motivatie is dus om te beginnen de scholarship / stage en natuurlijk ligt je motivatie in het sporten, anders doe je geen sportopleiding. Daarnaast hopen ze allemaal iets voor die kinderen te kunnen betekenen.

IE: We hebben echt goud, ik zweer het je, we hebben echt goud. Op een dag had ik een goede vriend van me meegenomen, hij was ook mijn trainer en hij is ook scout van RKC en hij is een keer op uitnodiging van mij hier met ons komen spelen zodat hij de jongens kan zien en kan scouten. Hij heeft gelijk die kleine jochie (hij wees hem aan) gezien en heeft zijn naam genoteerd en zou binnenkort van zich laten horen. (...) Ik hoef er ook geen naam voor te krijgen, zolang ik maar zie dat hun dromen uitkomen die voor mij niet zijn uitgekomen, ik zeg het je echt eerlijk.

Informeel gesprek met sportleider uit observatieverslag (Utrecht)

Voor de allochtone sportleiders gaat de motivatie voor dit werk nog een stapje verder. Bij hun is er ook nog een ander soort intrinsieke motivatie te detecteren.

IR: En heb je ook het idee dat het speciaal deze doelgroep is, of is het nog iets dat het met jou doet dat het allochtone kinderen zijn?

IE: Laat het me zo zeggen, ik vind het voor mij heel erg belangrijk dat ik deze doelgroep aanspreek want ja, ze komen nu al een tijdje slecht in beeld van de Nederlandse overheid en gemeenschap, en ik wil gewoon kleine bijdrage, nou klein, best wel groot, om toch de jongere generatie iets aan te bieden van sport en van elkaar ontmoeten en van gezelligheid, dan criminaliteit en het verwaarlozen van jezelf.

Interview sportleider B. (Den Haag)

Het feit dat het deze specifieke doelgroep kinderen is, is voor de allochtone sportleiders naar eigen zeggen dus van belang. Zo kunnen zij blijkbaar een steentje bijdragen aan de Nederlandse maatschappij. Deze intrinsieke motivatie zit zelfs heel diep als je het onderstaande leest:

IR: Zou je hetzelfde plezier hebben als je hetzelfde werk deed maar dan in een niet krachtwijk, dus witte wijk, dus ja vooral 'witte' kinderen?

IE: Ja, ik zou er plezier bij hebben maar niet hetzelfde plezier, omdat feit, mijn grote ergernis, mijn ervaring is dat het meestal wel goed komt in die witte wijken, als ik het even zo mag zeggen, dat het gewoon goedkomt. Papa en mama is er, scholing is er, goeie scholing dan, ja dat is er en die wijken zijn niet gekenmerkt. Maar wij zijn wel gekenmerkt. Ja af en toe wordt je ook gekenmerkt dat kinderen op hun zestiende al afhaken van school en bij die andere witte wijken dan zijn ze drieëntwintig en zitten ze nog op school met de grootste motivatie ooit en dat ze misschien op hun vierentwintigste dan denken, Nederlandse wijken heb ik het dan over, ja school dat heb ik nu wel gezien. Maar voor een zestienjarige in zo'n wijk, dat ze niet meer gemotiveerd zijn om naar school te gaan.

IR: Je zij wij, daarmee rekende je jezelf ook tot dezelfde groep?

IE: Ja tuurlijk, ik behoor tot dezelfde groep.

IR: Komt daar dan ook een stukje motivatie vandaan voor dit werk?

IE: Precies, ik heb gezien dat, ik heb in mij loopbaan, kleine loopbaan als ik het zo mag zeggen, mensen zien afhaken binnen en buiten mijn vriendenkring, dat ze afhaken en in de goten belanden en echt heel laag staan en ja dat is voorkomen, beter dan genezen. Dat probeer ik te voorkomen, dat het gewoon goed komt met de kinderen die later grote mannen en vrouwen worden.

Interview sportleider D. (Den Haag)

Deze sportleider rekent zichzelf tot dezelfde doelgroep, hij identificeert zichzelf met de kinderen. Deze identificatie is voor hem een belangrijke factor in zijn motivatie om juist sportleider in deze wijken te zijn. Deze jongen wil niet simpelweg een steentje bijdragen aan de Nederlandse maatschappij, maar wilt dit heel bewust doen binnen deze doelgroep, die veel anderen juist liever zouden mijden.

IR: Maar waarom dan juist deze groep jongeren, waarom niet jongerenwerker in een witte wijk, zoals tuindorp?

IE: Nee, ik ben een Marokkaan en ik ben ook heel Marokkaans opgevoed. Dus uh, ik kan er ook heel goed mee opschieten. Ik kan ook alleen met deze type jongens werken en omgaan. En waarom, omdat ik precies weet hoe hun sluwheid is, ik weet precies hun tactieken en doen en laten, ik weet precies hoe ze met elkaar omgaan, ze spreken mijn taal. Dat is ook hetgeen waar ik op afga. Ik heb niks met die andere jongeren. Als ik met Nederlandse kinderen zou werken, dan zal het vlekkeloos gaan, dan is het saai. Ze doen alles wat je wilt, begrijp je. En als je één keer alleen maar boos kijkt, dan zijn ze al bang, maar deze mensen hier die gaan tot aan de bot.

Informeel gesprek met sportleider uit observatieverslag (Utrecht)

Etniciteit speelt dus niet alleen een rol voor kinderen, maar speelt ook een rol voor de allochtone sportleiders. Dit werk is voor de allochtone sportleiders ook nog van belang in verband met hun status binnen 'hun' gemeenschap. Volgens fragment laat dit zien:

IR: En de kinderen in de wijk spreken die je ook buiten werktijd aan?

IE: Ja ja ja, zeker, ze spreken me zeker ook buiten mijn werktijd aan. Op dezelfde manier als hoe ze me op de playground aanspreken, dus met veel respect, heel fijn om te zien. Dat in een lokale supermarkt een klein meisje roept he meester B. roept en naar je toe komt rennen, dat vind ik ook alleen maar fijn en ja je imago vergroot daarmee en je krijgt er alleen maar een goeie naam mee in de wijk. Want je weet hoe het gaat in dit soort wijken, want als 1 moeder iets weet en ze gaat even naar buiten naar haar 'vergaderingen', zo noem ik ze he, al die moeders met die kauwgums en die zonnepitten, het ene nieuws gaat naar de ander en ja dat geeft mij een goeie naam en voor hetzelfde geld hebben ze ook een mooie dochter.hahaha.nee joh geintje, en daar ben ik blij om.

IR: En waarom is die goeie naam belangrijk?

IE: Om familienaam zo clear mogelijk te maken, dus als mijn vader met iemand praat die toevallig ook van Nederlandse komaf is, dat ze dan goeie verhalen over mij vertellen en ja dat maakt mijn vader ook weer heel blij en dat maakt mij weer blij. Dan weet

mijn vader tenminste waar ik mee bezig ben. Ja dat is dan weer dat stukje reflectie richting je ouders toe.

Interview sportleider D. (Den Haag)

Deze intrinsieke motivatie bij allochtone sportleiders heeft voordelen, maar kan ook voor valkuilen zorgen. Deze valkuil heb ik grensvervaging genoemd en is tevens het laatste thema van dit hoofdstuk.

6.4 Grensvervaging

Dat de sportleider meer is dan alleen een sportleider die sport en spel verzorgt hebben we hierboven gezien. Hij fungeert als rolmodel, is mental coach en voedt op. Hiermee is de sportleider de *'heropvoeder van de straat'*. Hierdoor draagt hij bij aan zowel het sociaal kapitaal van het kind als ook aan de veiligheid van de buurt. Deze resultaten worden niet zomaar geboekt, het vraagt veel van een sportleider om ze te kunnen boeken. Het werk schijnt voor een sportleider niet alleen fysiek zwaar te zijn maar vooral ook mentaal:

IR: Welk effect heeft dat dan op een sportleider die op zo' n pleintje staat?

IE: Het is zwaar, het is niet eens qua fysiek ofzo maar mentaal. Ja, ze worden zoveel beïnvloed door de oudere broers waarvan bijvoorbeeld sommige een slecht voorbeeld geven en jij moet dat zien recht te trekken door middel van op het plein staan en te stimuleren in plaats van te hangen, te sporten. (...).

IR: Jij zij net al in het begin het is niet alleen fysiek zwaar werk is, maar het is ook vooral mentaal heel zwaar werk, wat bedoel je daar precies mee?

IE: Iedere dag is het anders. De kinderen zijn anders. En om iedere keer jouw zogenaamde strategie aan te passen, vraagt het veel denkvermogen van oke hoe ga ik hem nu benaderen etc.(...) Hun zien niet wat er in mijn hoofd omgaat en hoe ik hun moet benaderen en wat ik daar allemaal voor moet doen. Zij denken van dat ik eventjes hier met hun kom hangen en dat ik dan weer wegga, terwijl ik eigenlijk gewoon normen en waarden voor de lange termijn op een rustige manier eigenlijk probeer aan te leren door middel van sport.

Interview sportleider C. (Den Haag)

Naar aanleiding van dit fragment kan dus gezegd worden dat om tegenwicht als sportleider te kunnen bieden tegen al die 'slechte' voorbeelden waar de kinderen voortdurend aan onderhevig zijn moet je als sportleider voortdurend alert zijn en vraagt het veel van je denkvermogen en creativiteit. Dit is het ene aspect van het mentale werk voor een sportleider. Het andere aspect, zal uit onderstaande fragment blijken, is hoe jij als sportleider

zelf omgaat met alle verhalen en problemen van de kinderen, wat het met jou als persoon doet en welk effect het op jou heeft.

IR: En hoe ga je daarmee om, wat doe je als zo'n kind bij je komt met zo'n verhaal?

IE: Uh, ja een kind, een kind gaat je niet zomaar iets vertellen, dus hij neemt je echt in vertrouwen, als ik iets hoor, ja ik hou het direct voor mezelf natuurlijk, en het raakt mij wel heel erg. En dan probeer ik het aan hem, het is nog nooit een meisje geweest, probeer je sterk houden, maar ja ik ben daar als persoon wel heel erg gevoelig voor en als ik thuiskom dan praat ik daar wel met mijn moeder over. Dat doet me toch wel wat (...).

IR: Je zei het al, dan ga ik er thuis met mijn moeder over praten..?

IE: Ja, ja ik moet het kwijt, zeg maar, iemand die naar me luistert. Ik ga er niet mee zitten, maar ik ben echt iemand die het wilt delen en dan deel ik het, het liefst met mijn moeder. Omdat mijn moeder weet wat voor werk ik doe en met wat voor een kinderen.(...).

IR: Je zei net dat je een uitlaatklep nodig hebt, zegt dat iets over hoe verantwoordelijk jij je voelt voor het werk, dus..?

IE: Ja natuurlijk, omdat het ja het heeft toch te maken met iets, ja hoe moet ik het zeggen. Ja een kind blijft een kind, maar omdat het een Marokkaans kind is dan doet het toch iets meer. Dan wil ik het ook het liefst met iemand delen en dan wil ik ook naar diegene, in dit geval mijn moeder, dan wil ik ook weten wat haar mening, uh te zeggen heeft. Dan geeft ze ook aan van een kind komt niet zomaar naar iemand toe om dingen te zeggen. Dan zegt ze ook spreek een kind wat vaker aan en probeer ook om er voor dat kind te zijn.

Interview sportleider B. (Den Haag)

Dit fragment laat zien dat deze verhalen en problemen de sportleider raken en ze raken hem des te meer omdat hij dezelfde etnische achtergrond heeft als het kind. De sportleider heeft hiervoor een uitlaatklep nodig. Voor deze sportleider is dat zijn moeder. Bij haar kan hij zijn hart luchten en zij geeft hem advies.

IR: Er wordt veel van je gevraagd, deze verhalen, kinderen testen je uit, wat doe jij voor jezelf om voor jezelf te zorgen, ik bedoel buiten de playground om, wat is jouw uitlaatklep? praat jij er met iemand over of moet je gaan sporten? En heb je überhaupt een uitlaatklep nodig?

IE: Ja, ja, ik heb het zeker nodig. Binnen de foundation hebben we hier en daar gesprekken, meer mentale gesprekken, maar ja dat is misschien één keer in het jaar en binnen een maand heb je alles alweer binnen je denkvermogen, ja dan zit ik alweer vol. Ja, ik heb een grote vriendenkring met veel vaste vrienden en ze weten ook wat voor werk ik doe en ze vinden het ook heel goed wat ik doe. Bij mijn familie, bij mijn oudere broer, en uh, tuurlijk zijn er dingen die ik dan doe en waar ik dan niet over de playground denk, want ja haha, ik heb ook nog een priveleven. Ik zeg maar, ja nu niet meer, maar toen ik een relatie heb gehad met een meisje, ja echt waar een meisje haha, voor drie jaar toen ja bij haar kon ik ook altijd terecht voor als ik mezelf moest ontlichten, uitlichten.

Interview sportleider D. (Den Haag)

Ook de gesprekken binnen het RKF dienen dus als uitlaatklep voor de sportleiders. Deze sportleider geeft het belang van deze gesprekken aan. Uit zijn opmerking dat hij na een maand alweer vol zit, is de behoefte af te leiden voor meer van dit soort gesprekken die hij nu met zijn vrienden, familie en vriendin voert. Het feit dat een sportleider een uitlaatklep nodig heeft toont aan dat de grens tussen het werk van een sportleider en dat van een jongerenwerker vervaagt. De sportleiders zien zichzelf ook niet meer als gewoon sportleider.

IR: Kun je het eigenlijk dan meer zien als missie, als idealisme, dan alleen als baan?

IE: Ja klopt. Het is denk ik meer. Het sportleidersmotief ga ik voorbij als persoon, omdat ik toch fulltime bezig ben met de kinderen. En toch een heel ander niveau bereik en daar geef ik je ook best wel gelijk dat ik echt bezig ben met het kind om het verder te brengen dan sommige mensen die hem zelf kennen. Ik denk dat een leraar van school of een jongen van de wijk, misschien zelfs zijn ouders niet eens, hoe moet ik zeggen, het niveau waar het kind aan denkt niet eens kunnen behalen, maar wel bij mij zeg maar omdat ie mij toch vertrouwt voelt en mij toch als persoon ziet van vertrouwen. Een bekend gezicht en dat is echt heel erg belangrijk voor een kind. Een kind moet zich kunnen vinden in een persoon en gelukkig vinden, kunnen ze dat door mij. Het is wel triest om te horen dat het zo is, maar ja.

Interview sportleider B. (Den Haag)

De sportleider beaamt dat hij het sportleidersmotief voorbij gaat. Nou werkt deze sportleider fulltime, maar ook de parttime werkende sportleiders overschrijden hun grenzen. Hieronder een paar losse citaten uit een informeel gesprek langs de kantlijn van de playground die dit weergeven:

IE: Ik voel me gewoon verantwoordelijk voor wat er hier allemaal gebeurt, begrijp je (...) ik heb hem beloofd als ie groot is dan ga ik ook wat regelen voor hem. Een profclub of zo omdat hij goed kan voetballen (...) maar ik kwam bijvoorbeeld ook voor hem op als hij zomaar uit het niets door een grote jongen in elkaar werd geslagen(...)de jongens hebben ook een vaderfiguur nodig, en ik probeerde hem te helpen toen ik dat wist (problemen van moeder van het kind) sindsdien houd ik een oogje in het zeil, want hij heeft geen vader enzo.(...) hij vraagt mij of ik zaterdag met hem mee wil gaan om zijn kind in te schrijven bij een voetbalclub. En ja, tuurlijk dat doe ik graag voor iemand als ik hem daarmee kan helpen.

Informeel gesprek met sportleider uit observatieverslag (Utrecht)

Deze losse citaten geven aan dat een sportleider veel meer doet dan gewoon sport verzorgen voor de kinderen. Deze grensvervaging is er sowieso voor alle sportleiders, maar is extra groot voor de allochtone sportleiders die dit werk vanuit een bepaalde idealisme, intrinsieke motivatie, doen.

IE: Ja, ja. Ik voel me gewoon verantwoordelijk. Ja iedereen die wilt dat zijn kinderen goed terechtkomen, begrijp je. En ja het eerste ja, ik wil niet dat mijn Marokkaanse 'broer' (Arabische uitdrukking) hoe die ook is, wil ik niet op het slechte pad zien. Hij moet gewoon goeie normen en waarden hebben en goeie manieren hebben. Dat is wat veel van deze jongens missen.

Informeel gesprek met sportleider uit observatieverslag (Utrecht)

Een andere sportleider die zegt zelfs dat hij van ze houdt en ziet de kinderen als zijn broertje of zusje:

IR: Ben je dan nog wel alleen maar sportleider of ben je meer dan dat?

IE: Ik ben meer dan dat, ik ben zeker meer dan dat. Ik ben een soort van broer van hun in deze wijk. Vooral die kinderen ik zie ze allemaal als mijn broertje en zusje.

IR: En wat betekent dat?

IE: Dat ik van ze hou. Ik wil het liefst dat ze het gewoon het beste hebben, dat ze komen, dat ze prettig gaan spelen en prettig naar huis gaan.

Interview sportleider F. (Amsterdam)

Kortom, de grens tussen sportleider en jongerenwerker vervaagt. De sportleider doet veel meer dan simpelweg het verzorgen van spel- en sportactiviteiten. De sportleider is eigenlijk met heropvoeden op straat bezig waardoor de grens tussen de werkzaamheden van de sportleider en die van jongerenwerker vervaagd zijn. Dit kan een gevaar zijn aangezien een sportleider niet voor dit werk als jongerenwerker opgeleid is en andere competenties vanuit

de opleiding heeft meegekregen dan een jongerenwerker. En dit gevaar van vervaging is extra groot voor de allochtone sportleider doordat hij zichzelf vanuit zijn etniciteit, en daarmee samenhangend vaak ook vanuit religie, identificeert met de doelgroep en zijn werk vanuit zijn intrinsieke motivatie meer als idealisme gaat beschouwen. Het werk als sportleider is sowieso al zwaar, zowel fysiek als mentaal. Maar bij een allochtone sportleider lijkt het nog een stapje verder te gaan, dan alleen een grensvervaging tussen de werkzaamheden van een sportleider en een jongerenwerker.

In dit hoofdstuk heb ik getracht om de resultaten uit mijn onderzoek onder vier thema's uiteen te zetten, ondanks de verwevenheid tussen de verschillende thema's. Ik heb geconcludeerd dat de sportleider zeker een bijdrage levert aan het sociaal kapitaal van een kind in termen van Forrest en Kearns (2001) en daarnaast ook aan de veiligheid in een wijk wat overeenkomt met de uitspraken van Skinner, Zakus en Cowell, (2008). Om dit te kunnen bereiken dienen er wel met een aantal randvoorwaarden rekening gehouden te worden zoals het hebben van een expliciet doel voor de kinderen zoals een toernooi. Daarna heb ik het thema van motivatie en identificatie behandeld. De motivatie is in eerste instantie extrinsiek en wordt daarna intrinsiek. Deze intrinsieke motivatie komt bij de allochtone sportleiders voort uit identificatie met de doelgroep. Deze intrinsieke motivatie is van belang, maar kent tegelijkertijd ook een aantal gevaren van een ander soortige grensvervaging waar men rekening mee dient te houden. Deze grensvervaging was dan ook meteen mijn vierde en laatste thema waarin ik deze vervaging van grenzen van alle sportleiders heb aangeduid en met name de gevaren heb behandeld die voor de allochtone sportleiders op de loer liggen.

7. Conclusie

Veertig van de vijftig RKF Playgrounds liggen in aandachtswijken. Dit gegeven is een belangrijk contextgegeven voor de playground waarop de sportleiders werkzaam zijn. Het RKF heeft ten doel om playgrounds aan te leggen en te ondersteunen daar waar kinderen weinig mogelijkheden hebben om te sporten (RKF, 2004). Dit is zeker het geval voor de kinderen in de aandachtswijken. Deze wijken hebben een veelvoud aan problematiek op het gebied van sociaaleconomische- en leefbaarheidsproblemen. De kracht van sport, in dit geval buurtsport, is door veel wetenschappers aangetoond. Sport *kan* bijdragen aan verbroedering (Nijnatten en Verweel, 2004) en *kan* ingezet worden als de lijm van een gemeenschap (Skinner, Zakus en Cowell, 2008). En hier speelt het RKF op in door sportleiders in te zetten op de playgrounds en zo de sportactiviteiten te stimuleren voor kinderen in een sociaal veilige situatie (RKF, 2004). Sport wordt hierbij ingezet als doel, maar ook als middel. Als doel om bewegingsarmoede tegen te gaan, wat goed is voor de gezondheid van een kind. Op 12 mei jl. is in het nieuws gesproken over een onderzoek waarin wordt beschreven dat het merendeel van kinderen uit bijstandsgezinnen niet op een sportvereniging zitten. Dit wordt beschreven als een zorgelijke ontwikkeling. Aangezien een aandachtswijk gekenmerkt is door sociaaleconomische problemen waar deze bijstandouders onder vallen is het belang om sport als doel in te zetten des te groot. Hier sluit het RKF dus op aan, wat het belang van het bestaan van organisaties als het RKF aanduidt. Als middel wordt sport door het RKF ingezet om via deze weg een bijdrage te leveren aan de leefbaarheid in de wijk. De aanname hierbij is dat sportleiders een bijdrage leveren aan het sociaal kapitaal van een kind en daarmee een bijdrage geleverd kan worden aan een verbeterde sociale cohesie en dus leefbaarheid in de wijk. Het **doel** van dit onderzoek is om inzicht te geven in de rol en functie van deze sportleider op de playground in de context van een aandachtswijk. Hierbij heb ik getracht om inzicht te geven in het doel en nut van de inzet van sportleiders op deze playgrounds met betrekking tot het vergroten van het sociaal kapitaal van deze kinderen. De **centrale vraagstelling** voor dit onderzoek is daarom ook:

Op welke manier kan de sportleider in de context van een aandachtswijk een bijdrage leveren aan het vergroten van het sociaal kapitaal van de kinderen op de playground?

De aanname in deze vraagstelling is dus dat de sportleider sowieso een bijdrage levert aan het sociaal kapitaal van de kinderen op de playground door middel van inzet van activiteiten. Deze aanname komt voort uit een eerder onderzoek op deze playgrounds die de concepten sociale cohesie en sociaal kapitaal hebben geconcretiseerd en onderzocht op het niveau van

organiserend vermogen (Vermeulen, 2008). Deze term duidt initiatieven, activiteiten en competenties aan op sportgebied van individuele en organisatie-actoren, die in de omgeving van de playground aanwezig zijn. Begeleiding van sportactiviteiten kan volgens dit onderzoek sterk bijdragen aan de (verdere) ontwikkeling van vermogens en sociaal kapitaal van jongeren. Op de eerste plaats doordat het regels en structuur voor sporten en gedrag biedt waardoor er beter en gericht kan worden gespeeld en waardoor verschillende groepen en individuen de kans krijgen om te sporten. Op de tweede plaats heeft de sportbegeleider een belangrijke rol in het versterken en verbeteren van gedrag door jongeren te complimenteren, te corrigeren en te troosten. De resultaten uit mijn onderzoek bekrachtigd dit ook en gaat nog een stap verder in het concretiseren van de vraag hoe sportleiders dan ook daadwerkelijk deze bijdrage kunnen leveren. Ik ben begonnen met het schetsen van de context aandachtswijk en welke problematiek zich in deze wijk voordoet welke direct effect heeft op het type kinderen waar de sportleiders mee moeten werken en om een beeld te verschaffen in de verschillende krachten die van invloed zijn op het moment dat een sportleider met de kinderen op de playground aan het werk is. Ik noem het bewust kinderen omdat ik in het hoofdstuk erna, processen op en rondom de playground, heb laten zien dat de sportleiders zich voornamelijk focussen op de 'kansrijke kinderen'. Dit zijn kinderen in de leeftijd tussen de vijf jaar en veertien jaar en zijn kinderen die nog niet in aanraking zijn gekomen met het criminele pad en met politie. De sportbegeleiders geven aan dat ze zich voornamelijk op deze groep kinderen willen focussen omdat ze voor hen nog wat kunnen betekenen. De andere jongens vinden zij geen goed voorbeeld voor de kansrijke kinderen en hebben ze om die reden ook liever niet op de playground. Hier zien we dus dan sportleiders bepaalde kinderen insluiten en anderen weer uitsluiten. In dit hoofdstuk heb ik verder ingezoomd op de kenmerken en processen die zich afspelen op de playground. Dit heb ik gedaan door de interactie tussen de kinderen en die tussen de kinderen en de sportleiders te beschrijven. Tot slot heb ik in het hoofdstuk 'heropvoeders van de straat' de resultaten onder vier thema's behandeld. Verschillende dwarsverbanden zijn te leggen tussen deze thema's en zijn daarom dan ook onlosmakelijk met elkaar verbonden en heeft het ene thema invloed op en krijgt uitwerking in het andere thema. Via deze thema's heb ik laten zien hoe de sportleiders een bijdrage leveren aan het sociaal kapitaal van de kinderen op de playgrounds. Deze thema's zijn sociaal kapitaal, randvoorwaarden, motivatie & identificatie en tot slot grensvervaging. Ik zal nu in het kort de boodschap en conclusie per thema weergeven en eindigen met een algemene conclusie waarin ik ook de kansen en bedreigingen benoem. In het volgende hoofdstuk zal ik hierop aansluitend aanbevelingen geven.

Sociaal kapitaal: De sportleider draagt bij aan het sociaal kapitaal van het kind door het aannemen van verschillende rollen. Deze rollen zijn o.a. die van rolmodel, mentalcoach, wijkagent en opvoeder. Deze rollen laten zien dat de sportleider niet alleen gewoon sportleider is in de zin van het verzorgen van spel en sportactiviteiten. De sportleider is de heropvoeder van de straat en bevindt zich daarmee meer op het terrein van jongerenwerker. In de opdeling van Forrest en Kearns (2001) van de term sociaal kapitaal in acht componenten heb ik laten zien dat de sportleider aan zes componenten kan bijdragen, namelijk empowerment, participatie, collectieve normen en waarden, vertrouwen, veiligheid en 'belonging'. De andere twee componenten waren niet van toepassing in deze casestudy. Dit alles wordt bereikt door middel van participatie (Forrest en Kearns, 2001) van kinderen waar de sportleiders dus een cruciale rol in spelen. Participatie is hierbij dus zowel een doel als middel. Door middel van deze participatie aan activiteiten van kinderen op de playground wordt er tegelijkertijd ook een bijdrage geleverd aan de veiligheid in de wijk. Dit wordt gedaan doordat de playground de nieuwe ontmoetingsplek voor de kinderen is geworden, daar waar ze eerder in de straten rondhingen met alle negatieve verleidingen en gevolgen van dien. Tijdens aanwezigheid van de sportleider op de playground wordt er gewerkt aan het vergroten van het sociaal kapitaal van het kind en probeert de sportleider de kinderen normen en waarden aan te leren voor de langere termijn. Deze aspecten die ze leren van de sportleider zorgen ervoor dat de kinderen ook bij afwezigheid van de sportleider positieve activiteiten ondernemen op de playground, zoals een potje voetballen. Kortom, de voordelen door aanwezigheid van de sportleider, moge duidelijk zijn, zijn velen die niet bereikt worden tijdens de afwezigheid van de sportleider op de playground. Het bereikte voordeel gedurende de afwezigheid van de sportleider is dat de kinderen, tijdens de momenten van aanwezigheid van de sportleider, gewend zijn geraakt aan de playground als ontmoetingsplek. Hierdoor wordt te allen tijde in elk geval aan de veiligheid van de buurt een bijdrage geleverd.

Randvoorwaarden: Het volgende thema dat ik behandeld heb is randvoorwaarden. Deze randvoorwaarden geven aan onder welke omstandigheden en met welke hulpmiddelen een bijdrage geleverd kan worden aan zowel het sociaal kapitaal van de kinderen als het neveneffect van het vergroten van de veiligheid van de buurt. In het kort dien je in elk geval rekening te houden met de volgende, onuitputtende, voorwaarden van: het hebben van een expliciet doel als sportleider, zoals een toernooi, waarmee je de jongeren kunt stimuleren en enthousiasmeren om aan activiteiten te participeren. Daarnaast dien je als sportleider over goede materialen te beschikken. Deze twee voorwaarden zijn het 'ruilmiddel' van de sportleider om dingen van een kind te kunnen vragen en verwachten. Daarnaast dient de playground over een aantal voorzieningen te beschikken zoals het hebben van een grasveld om goed en vooral ook veilig op te kunnen voetballen. Ten vierde is het een pre als een

sportleider over herkenbare kleding beschikt, waardoor hij zichzelf onderscheidt van de andere jongeren en kinderen uit de wijk. Een andere, vijfde, randvoorwaarde is het beschikken over een vaardigheid die in het bijzonder bij deze doelgroep kinderen van belang is, namelijk je moet lef hebben, je moet durven als sportleider. Hoe vaak jij als sportleider deze vaardigheid moet tonen heeft te maken met etniciteit. Autochtone sportleiders zullen vaker getest worden door de kinderen en dienen hierdoor deze vaardigheid vaker in te zetten dan hun allochtone collega's met dezelfde etnische achtergrond als de kinderen. Ik heb hier ook een proces van in- en uitsluiting laten zien van de sportleider door de kinderen op basis van etniciteit en vaardigheden. Allochtone sportleiders hebben het *in eerste instantie* makkelijker dan autochtone sportleiders. Ten zesde is het van belang dat kinderen te maken hebben met een bekend gezicht. Dit vergemakkelijkt het werk van een sportleider. Tot slot dien je als sportleider over ervaring te beschikken wat betreft herkenning in dit type kinderen zoals in hoofdstuk 5 geschetst, waardoor je een goede inschatting van situaties kan maken en daarop kunt handelen.

Motivatie & Identificatie: alle sportleiders zijn in eerste instantie extrinsiek gemotiveerd, namelijk een scholerschip of stage, en vervolgens ook intrinsiek. Deze intrinsieke motivatie ligt hem in het feit dat ze wat willen betekenen voor kinderen en dat door middel van hun hobby, sport, waar ze hun werk van hebben kunnen maken. Bij de allochtone sportleiders lijkt deze motivatie nog een stapje verder te gaan: de intrinsieke motivatie bij deze sportleiders lijkt ook voort te komen uit hun etnische identificatie met de doelgroep. Het feit dat het deze doelgroep kinderen is, is voor hen van belang omdat ze daarmee een bijdrage kunnen leveren aan 'hun' gemeenschap en daarmee aan de maatschappij in zijn geheel.

Grensvervaging: tussen de werkzaamheden van een sportleider en een jongerenwerker is er in ieder geval een grensvervaging. Ik heb laten zien dat de sportleider de heropvoeder van de straat is en daarmee heel andere taken en rollen op zich neemt die te vergelijken zijn met het werk van een jongerenwerker. Deze grensvervaging maakt dat het werk niet alleen fysiek, maar ook mentaal zwaar is voor alle sportleiders. Sportleiders worden voortdurend uitgetest door de kinderen. Het werk van sportleider vraagt veel meer van hun denkvermogen dan in eerste instantie doet lijken. Ze moeten voortdurend bedenken hoe ze de doelgroep moeten benaderen, de ene keer een zachte benadering en de andere keer een harde aanpak. Het bijdragen aan het sociaal kapitaal vraagt elke keer om een andere strategie. Hier komt nog bij dat de kinderen onderworpen zijn aan vele andere negatieve impulsen uit de omgeving waar de sportleider in zijn beperkte tijd een tegenwicht voor probeert te bieden. Naast deze mentale component dat voor alle sportleiders geldt zijn er ook nog andere componenten voor de verschillende doelgroepen, autochtone en allochtone,

sportleiders. Autochtone sportleiders moeten meer moeite doen voor toegang tot de kinderen omdat ze niet dezelfde etnische, culturele of religieuze achtergrond hebben als de kinderen. Ze kunnen wel hetzelfde bereiken als hun allochtone collega's maar hebben daarvoor meer tijd nodig en het vraagt daarom ook meer van ze om dezelfde effecten te bereiken als hun allochtone collega's. Dit voordeel voor allochtone sportleiders wordt gecompenseerd door een ander element. Ik heb laten zien dat de allochtone sportleiders een vergaande intrinsieke motivatie hebben voor dit werk, waardoor het meer naar de kant van idealisme neigt. Allochtone sportleiders lijken meer te doen dan nodig is. Het lijkt zelfs de grensvervaging tussen de werkzaamheden van een sportleider en die van een jongerenwerker te overschrijden zoals het helpen van een moeder van een kind met problemen. Deze overschrijding heeft te maken met de etnische, culturele en/of religieuze overeenkomsten. Kortom, het werk als sportleider is sowieso al mentaal zwaar, maar is voor de autochtone sportleider zwaarder doordat hun etniciteit 'tegenzit' en voor de allochtone sportleider zwaarder doordat het gevaar van idealisme zich voordoet en de sportleider hierdoor zijn grenzen ver kan overschrijden.

Kortom, het antwoord op mijn centrale vraagstelling is dat de sportleider door middel van het verzorgen van activiteiten op de playground een bijdrage kan leveren aan het sociaal kapitaal van de kinderen. Sociaal kapitaal krijgt hierbij betekenis in de context van *heropvoeden op straat*. De activiteiten op het terrein van sport dienen dan als middel, waardoor de sportleider de verschillende rollen zoals rolmodel, mentalcoach en opvoeder kan vervullen. Met behulp van deze rollen kan de sportleider een bijdrage leveren aan het sociaal kapitaal van de kinderen. Dit kapitaal in de betekenis van heropvoeden van het kind op straat krijgt uiting in het bijbrengen van normen en waarden aan de kinderen zoals het niet schelden waar ze de rest van hun leven profijt van kunnen hebben, maar ook het helpen bij huiswerk en sociaal kapitaal zich hiermee in termen van educatieve kapitaal manifesteert. Hoe groot die bijdrage is, is afhankelijk van de frequentie van inzet van deze sportleider. De kinderen zijn volgens de sportleiders onderhevig van vele negatieve impulsen en ook de wijkactieplannen ondersteunen deze ervaring van de sportleiders. Opvoeden hoort in de ideale situatie in de thuissfeer. De praktijk laat nog vaak het tegenovergestelde zien. Een deel van deze kinderen krijgen niet de gewenste opvoeding via de reguliere kanalen. Om hier een balans in aan te brengen en enig tegenwicht aan de verstoorde verhoudingen aan te kunnen brengen kunnen de sportleiders dus ingezet worden als de heropvoeders van de straat. Waarbij geldt hoe meer, hoe beter. Een bijkomend positief effect is dat deze sportleider niet alleen bijdraagt aan het sociaal kapitaal van de kinderen, maar ook (mede hierdoor) aan de veiligheid in de wijk. Enerzijds wordt er op de lange termijn geïnvesteerd in de positieve ontwikkeling van het kind, anderzijds geldt dat op de korte termijn de kinderen

niet in de straten hangen en voor overlast in de wijk zorgen. Zoals ik in het theoretische kader al gesteld heb beschrijft Putnam (2000) sociaal kapitaal als iets dat een en al goed is zonder rekening te houden met de mogelijkheid tot het verkrijgen van dat sociaal kapitaal. Sociaal kapitaal is voor hem als het ware hét lijmiddel om gemeenschappen bij elkaar te krijgen. Ik heb laten zien dat dit absoluut niet het geval hoeft te zijn. De sportleiders focussen zich alleen op de kansrijke kinderen die nog niet met het criminele pad in aanraking zijn gekomen. Die andere kinderen / jongeren vinden zij een slecht voorbeeld voor hun focusgroep. Hiermee zijn ze dus met in- en uitsluiten bezig, waarbij deelname aan sportactiviteiten dus niet alleen als bindmiddel gebruikt wordt, maar ook als uitsluitmiddel. De 'goeie' kinderen worden ingesloten en daar wordt door middel van sportactiviteiten een bijdrage geleverd aan het sociaal kapitaal van de kinderen. De 'slechte' kinderen worden uitgesloten en hebben hiermee geen mogelijkheid tot het verkrijgen van deze sociaal kapitaal van de sportleider op de playground. Dit sluit aan bij het gedachtegoed van Bourdieu (1986) dat niet iedereen het privilege heeft om toegang te krijgen tot verschillende netwerken voor het verkrijgen van sociaal kapitaal. Sommigen hebben dat privilege wel en anderen niet. De 'kansrijke' kinderen in dit geval hebben die privilege wel en de 'slechte' kinderen / jongeren hebben dat niet. Ook van der Meij (2008) heeft deze in- en uitsluitprocessen beschreven. Dit zijn de in- en uitsluitmechanismen die de kinderen zelf bewerkstelligen op basis van o.a. leeftijd, etniciteit en sekse. Van der Meij (ibid) stelt dat dit vrijspel van in- en uitsluiting door middel van begeleiding aan banden kan worden gelegd. Ik citeer: 'begeleiding kan een positieve draai geven aan deze sociale processen waardoor insluiting kan zegeviereren over uitsluiting'. Ik heb laten zien dat deze veronderstelling niet op alle situaties van toepassing is. De sportleider kan inderdaad een bijdrage leveren aan het zegeviereren van insluiting van de 'kansrijke' kinderen. Zijn ze 'kansrijk' dan krijgen de kinderen in termen van Putnam (2000) toegang tot 'bonding social capital'. Maar zelfs binnen deze groep van kansrijke kinderen heb ik laten zien dat ze niet altijd ingesloten kunnen worden doordat de organisatie bijvoorbeeld voor een toernooi een leeftijdsgrens oplegt en dus niet alle kinderen uit de 'kansrijke' focusgroep van de sportleider kunnen deelnemen. Zijn ze niet 'kansrijk' volgens de sportleider dan zal de sportleider juist bijdragen aan het tegenovergestelde door deze groep uit te sluiten op de playground. De vraag die hierbij gesteld kan worden is of dit wel de juiste manier van handelen is. Deze 'slechte' kinderen kunnen wel uitgesloten worden op de playground maar niet geheel uit het leven van de 'kansrijke' kinderen. Vaak zijn ze familie (broer, neven, vrienden van broer) van elkaar en hebben op die manier toch banden met elkaar. De vraag kan dan gesteld worden of het vergroten van het sociaal kapitaal nog beter effect zou hebben als je deze groep juist probeert in te sluiten. Aan de andere kant doet zich ook het fenomeen voor dat de sportleider ook in- en uitgesloten wordt door de kinderen. Heb je als sportleider geen vaardigheden met bijvoorbeeld voetbal dan nemen ze niks van je aan.

Een autochtone sportleider krijgt minder snel toegang tot de kinderen en moet zich daarom extra inzetten en bewijzen om ook toegang te krijgen om daarmee toch ook resultaat te kunnen boeken met deze kinderen. Dit komt doordat de autochtone sportleiders minder snel in vertrouwen genomen worden door de kinderen dan de allochtone sportleiders volgens de geïnterviewden. Oftewel dit in- en uitsluitproces gebeurt tweezijdig. Een ander proces dat ook samenhangt met in- en uitsluiting is macht. Om als sportleider in of uit te kunnen sluiten moet je wel over machtsmiddelen beschikken. Deze machtsmiddelen heb ik het ruilmiddel van de sportleider genoemd, zoals de beschikking over materialen en de mogelijkheid tot deelname aan een toernooi. Dit zijn machtsmiddelen waarvoor de sportleider afhankelijk is van de organisatie. Deze organisatie kan ofwel het RKF zijn ofwel de welzijnsorganisatie met wie het RKF samenwerkt. Deze organisatie is de toeleverancier van deze machtsmiddelen aan de sportleider. Voor het welslagen van de sportleider op de playgrounds is deze dan ook afhankelijk van de organisatie die achter hem staat. Kortom, het welslagen van een sportleider is dus onderhevig aan velerlei processen. Dit maakt het vergroten van het sociaal kapitaal aan de kinderen een ambigu verhaal, dat niet in een rechtlijnig stappenplan gevat kan worden. De sportleider is onderhevig aan machtsprocessen om geaccepteerd te worden en toegang te krijgen tot de kinderen. Maar ook in- en uitsluitprocessen lopen niet geheel rechtlijnig en objectief, omdat het bepalen wie wel en wie niet 'kansrijk' is onderhevig is aan het oordeel van de sportleider. Kort samengevat kan dus gezegd worden dat de sportleider bijdraagt aan het vergroten van het sociaal kapitaal van de kinderen door ze te heropvoeden op straat met als bijkomend positief neveneffect het bijdragen aan de veiligheid in de wijk. Het bereiken van dit resultaat is niet lineair te beschrijven, maar is afhankelijk van velerlei processen op en rondom de playground waardoor niet zomaar elke willekeurige sportleider dit resultaat kan behalen.

8. Aanbevelingen

Op basis van mijn conclusies zal ik hieronder een aantal aanbevelingen doen:

1. **Processen:** De sportleider heeft rekening te houden met velerlei processen die op en rondom de playground plaatsvinden. Twee belangrijke processen hierin zijn de in- en uitsluitprocessen en de machtsprocessen. Het is aan te raden om de sportleiders op deze processen te coachen. Als insider ben je, je niet altijd bewust van een proces totdat je het vanuit een metablik gaat (leren) bekijken.
2. **Organisatie:** de sportleider is voor zijn welslagen afhankelijk van de organisatie die achter hem staat. De organisatie is de verschafter van de ruilmiddelen zoals materialen en het organiseren van toernooien. Ik heb laten zien dat de beslissingen van de organisatie grote impact hebben op het dagelijkse werk van de sportleider. Als de organisatie bijvoorbeeld een leeftijdsgrens opstelt dan heeft dat consequenties en direct invloed op de in- en uitsluitingen. Het is van belang dat de organisaties hier bewust van zijn zodat ze erop kunnen anticiperen. Overleg tussen sportleider en organisatie over deze zaken is hiervoor van belang.
3. **Grensvervaging:** ook de hiervoor besproken grensvervaging(en) kan een valkuil worden op het moment dat de sportleider zich hier niet bewust van is en nog belangrijker omdat die hier niet voor toegerust is. De opleiding voor spel- en sportleider heeft andere eindcompetenties dan een opleiding voor jongerenwerker. Het gevaar schuilt hem vooral voor de allochtone sportleiders die zich identificeren met de doelgroep. Deze identificatie kent zowel voor- als nadelen. Het voordeel is dat een sportleider intrinsiek gemotiveerd is voor zijn werk, wat een positief effect kan hebben op het kwaliteit van het werk. De keerzijde hiervan kan zijn dat hij zichzelf verliest in het werk door de vervaagde grens van werkzaamheden tussen sportleider en jongerenwerker. Kunda (2006) heeft in zijn boek beschreven hoe deze grensvervaging kan leiden tot een burn out. Burn out illustreert volgens hem dat het doel van de organisatie en het doel van het individu één is geworden. Hij heeft laten zien dat burn out geen negatief fenomeen is en juist past binnen het idee werknemers te willen committeren aan de organisatie. Bij een burn out gaat het individu over *zijn* grenzen heen, wat dus een teken is dat de grens tussen het individu en de organisatie daadwerkelijk is vervaagd of zelfs verdwenen. Deze vereenzelviging van doelen zou in dit geval kunnen gebeuren doordat de sportleiders

intrinsiek gemotiveerd zijn en daarmee meer hooi op hun vork nemen dan goed voor hen is en meer is dan ze in eerste instantie voor toegerust zijn. Deze intrinsieke motivatie is dus een kritische succesfactor, die zonder begeleiding een enorme valkuil kan worden. Mijn aanbeveling is dan ook om sportleiders in dit traject te begeleiden en te coachen en intervisie te bieden waardoor ze leren omgaan met het mentale deel van het werk. Binnen deze coaching dient er rekening gehouden te worden met de verschillende dilemma's van de autochtone en allochtone sportleiders. De autochtone sportleiders dienen dan vooral gecoacht te worden op hun extra inzet en energie die ze erin moeten steken om toegang tot de kinderen te krijgen en te behouden. Allochtone sportleiders dienen vooral op de gevaren van de verder gaande grensvervaging. Deze grensvervaging is er dus niet alleen binnen het type werk (sportleider of jongerenwerken), maar is ook werkoverstijgend (grens tussen werk en idealisme).

4. **Signaleringsfunctie:** Een andere aanbeveling ligt hem in de kans voor het RKF om de signaleringsfunctie verder uit te bouwen op de playgrounds waar er niet met een welzijnsorganisatie samengewerkt wordt. Ik heb aangetoond dat sportleiders veel van kinderen afweten en weten wanneer er problemen thuis zijn, zoals financiële problemen. In Utrecht kan de sportleider dit melden bij zijn collega die hulpverlener is die dit dan verder kan oppakken. De sportleiders die niet vanuit een welzijnsorganisatie op de playgrounds ingezet worden of direct mee samenwerken beschikken niet over deze mogelijkheid. Dit is naar mijn idee een gemiste kans.

5. **Materialen Uitleenpunt:** tot slot heb ik aangetoond dat de kinderen in deze aandachtswijken niet of weinig over eigen materialen beschikken. In Den Haag heeft de gemeente verschillende mogelijkheden tot de uitleen van speelmaterialen voor kinderen. Deze mogelijkheid is er momenteel niet in Utrecht-Overvecht. Het valt aan te bevelen om deze uitleenmogelijkheid, net als Den Haag, in alle aandachtswijken aan te bieden.

Literatuurlijst

Barnes, S. (1998), *Could sport and recreation opportunities be the glue which hold rural communities together*. Paper presented at ISA XIV World Congress of Sociology, Montreal.

Blackshaw, T., Long, J. (2005). 'What's the big idea? A critical exploration of the concept of social capital and its incorporation into leisure policy discourse'. *Leisure Studies* 24, no. 3: 239-58.

Boeije, H. R. (2005), *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen*. Amsterdam: Boom.

Boonstra, J., Caluwé, L. de (2004), *Interveniëren en veranderen: zoeken naar betekenis in interacties*. Deventer: Kluwer.

Bourdieu, P. (1978), *Pratiques sportives et pratiques sociales*. In: HISPA (Ed). 7eme Congres international de l'Association Internationale de l'Histoire de l'Education Physique et du Sport (HISPA Congres, Paris; 1978). (pp. 17-37). Paris: Institut National de Sport et de l'Education Physique.

Bourdieu, P. (1986), *The forms of capital*. In: Handbook of theory and research for the sociology of education, ed. by J. G. Richardson, 241-258. New York: Greenwood Press, 1986.

Bourdieu, P. (1991), *Language and symbolic power*. Cambridge, England: Polity Press

Breedveld, K., Romijn, D., Cevaal, A. (2009), *Scoren op het Crujff Court, winnen in de wijk: een studie naar het gebruik en de effecten van moderne trapveldjes*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.

Burnett, C. (2006), *Building Social Capital Through an 'Active Community Club'*. *International Review for the Sociology of Sport*, 41, 3-4, 283.

Coalter, F. (2007), *Sports clubs, social capital and social regeneration: 'ill-defined interventions with hard to follow outcomes'?* *Sport in Society* 10, no. 4: 537-59.

Coleman, J. (1988), *Social capital in the creation of human capital*. *American Journal of Sociology*, 94, 95-120.

Dankers, T., Wijntuin, P., Wilken, J.P., (2005), *Op weg naar buurtzorg: een overzicht van inspirerende initiatieven*. Project Buurtzorg: CIWIQ, Hogeschool van Utrecht; Expertisecentrum Maatschappelijke Zorg en Sociaal Beleid

Etzioni, A. (1993), *The spirit of community*. London: Fontana.

Evenblij, M. (2007), *Respect! Onderzoek naar sociale cohesie in Nederland*. Aksant, Amsterdam.

Forrest, R., Kearns, A. (2001), *Social cohesion, social capital and the neighbourhood*. *Urban Studies*. Vol. 38, No. 12 (pp. 2125-2143).

Friedkin, N.E. (2004), *Social Cohesion*. *Annual Reviews Sociology*, NO 30: 409-25.

- Hart, J. de** (2002), *Zekere banden, sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Henn, M., Weinstein, M., Foard, N.** (2006), *A short introduction in Social Research*. Sage Publications.
- Hurk, K. van den, Dommelen, P. van, Wilde, J.A., Verkerk, P.H., Buuren S. van, HiraSing, R.A.** (2006), *Prevalentie van overgewicht en obesitas bij jeugdigen 4-15 jaar in de periode 2002-2004*. TNO-rapport KvL/JPB/2006.010, TNO
- Kaper, C.** (2008), *Boost Playground de Gagel in Overvecht: Plan van Aanpak van een interventie, concept 1*. Project SC RKF.
- Kleinhans, R.** (2007), *Net als kwartjes in een spaarvarken: de betekenis van sociaal kapitaal in geherstructureerde buurten*. In: De stadsbuurt: ontwikkeling en betekenis, eds. R.v. Kempen & S. Musterd, van Gorcum, Assen, pp. 95-108.
- Kunda, G.** (1952), *Engineering Culture: control and commitment in a High-Tech Corporation*, Philadelphia: Temple University Press
- Leonard, M.** (2004), *Bonding and Bridging Social Capital: Reflections from Belfast*. *Sociology*, 38, 927.
- Marissing, E. van, Bolt, G., Kempen, R. van** (2004), *Stedelijk Beleid en Sociale Cohesie. In twee herstructureringswijken: Nieuw-Hoograven (Utrecht) en Bouwlust (Den Haag)*, Habiforum.
- Marissing, E. van, Bolt, G., Kempen, R. van** (2005), *Onbedoelde vormen van sociale cohesie*. *Roilijn* 38 (5), pp.213-218.
- Marissing, E. van** (2005), *De aloude inspraakavond voldoet niet meer*. *Aedes Magazine* 9/10, pp64-67.
- Meij, N. van der** (2008), *Buitenspel: over jeugdparticipatie op de Playground*. Master thesis, Universiteit Utrecht.
- Narayan, D., Cassidy, M.F.** (2001), *A dimensional approach to measuring social capital : Development and validation of a social capital inventory*. *Current Sociology*, 49, 59-102
- Nash, J.B.** (1928), *The organization and administration of playgrounds and recreation*. *Journal of Educational Sociology*, volume 1: issue: 6, pp: 336.
- Nijnatten, C. van, Verweel, P.** (2004), *"Move your body. Stretch your mind!" inleiding bij het themadeel sport en opvoeding*. *Pedagogiek*, 24^e jaargang, 4, 305-309.
- Pouw, D., Daniels, C.** (2001), *Sportbuurwerk in Nederland. Verleden, heden en toekomst*. Arnhem: NISB.
- Putnam, R.D.** (1993), *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton, NJ: Princeton University Press
- Putnam, R.D.** (2000), *Bowling alone: the collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster Paperbacks.

- Rheenen, M. van, Veen, E. van** (2006), *Toolkit voor sportleiders*. Richard Krajicek Foundation, Den Haag.
- Richard Krajicek Foundation** (2009), *Goud in de wijken: ruimte voor sport, ruimte voor jeugd*. Boekje uitgegeven in het kader van de opening van de 50ste playground.
- Schuyt, K.** (1997), *Sociale cohesie en sociaal beleid*. Amsterdam: Publiekscolleges in De Balie.
- Sharpe, E.K.** (2006), *Resources at the Grassroots of Recreation: Organizational Capacity and Quality of Experience in a Community Sport Organization*. Leisure Sciences, 28,385-401.
- Silverman, D.** (2004), *Doing Qualitative Research: Second Edition*. Sage Publications Ltd.
- Skinner, J., Zakus, D.H., Cowell, J.** (2008), *Development through sport: Building Social Capital in Disadvantaged Communities*. Sport Management Review, NO 11: 253-275
- Theeboom, M., Maesschalck, P. de** (2006), *sporten om de hoek: een brede kijk op buurtsport in Vlaanderen*. Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid vzw (België).
- Vail, S.** (2007), *Community development and sports participation*. Journal of Sport Management, 21, 571-596.
- Verdeuzeldonk, F.** (1985), *Amsterdam 'uitvinder' van sportbuurtwerk*. Sport en Beweging, 6(5), 36-37.
- Vermeulen, J.** (2008), *Het Kapitaal van de Playground: onderzoeksrapportage project SC RKF*. Utrechtse School voor Bestuurs-en Organisationswetenschappen, Universiteit Utrecht.
- Vermeulen, J., Verweel, P.**, (te verschijnen), *Participation in Sport: bonding and bridging as identity work*. Sport in Society.
- Verweel, P.** (1997), *Respect in en door sport*, Amsterdam: B.V. Uitgeverij SWP.
- Verweel, P.** (2000), *Sense making in sport organizations*. In: Knoppers, A. (ed.) (2000), *The construction of meaning in sport organizations: management of diversity*. Maastricht: Shaker Publishing B.V.
- Weick, K.E.** (1979), *The social psychology of organizing*. 2nd edn. New York: Addison-Wesley.
- Weick, K.E.** (1995), *Sensemaking in organizations*. Thousands Oaks, CA: Sage.

Rapporten

Gemeente Amsterdam (2007). *De Amsterdamse Wijkaanpak: Krachtige mensen, Krachtige buurten, Krachtige uitvoering.*

Gemeente Amsterdam, Stadsdeel Geuzenveld – Slotermeer (2007). *Buurtactieplan Slotermeer.*

Gemeente Den Haag (2007). *Wijkactieplan: De Nieuwe aanpak voor Transvaal.*

Gemeente Utrecht (2007). *Wijkactieplan 'Doe Mee in Overvecht'.*

Gemeente Utrecht (2008), *Aanwijzing Gagelhof e.o. krachtens artikel 10a Algemene Plaatselijke Verordening Utrecht (gebied waar verblijfsontzeggingen kunnen worden opgelegd).*

Richard Krajicek Foundation (2004). *De Richard Krajicek Foundation in 2010.*

Van Binnen naar Buiten (Gemeente Utrecht, 2008). *Doe Mee in Overvecht: Bewoners nemen het heft in handen*

VROM, *Wonen, Wijken en Integratie* (2007). *Actieplan Krachtwijken: Van Aandachtswijk naar Krachtwijk.*

Websites

Bewondersplatform Overvecht (Utrecht) (geraadpleegd op 21 februari 2009)
<http://www.clubs.nl/community/default.asp?clubid=37241>

Gemeente Utrecht Wijk & Buurt (geraadpleegd op 28 februari 2009)
<http://www.utrecht.nl/smartsite.dws?id=13106>

G4 Krachtwijken (geraadpleegd op 11 april 2009)
<http://www.grotevier.nl/g4/g4krachtwijken/index.html>

Richard Krajicek Foundation (geraadpleegd op 7 februari 2009)
<http://www.krajicek.nl/>

VROM Wijkenaanpak (geraadpleegd op 14 maart 2009)
<http://www.vrom.nl/pagina.html?id=31001>

Centraal Bureau voor de Statistiek (geraadpleegd op 20 maart 2009)
<http://www.cbs.nl>

